

Rəcəb Tayyib Ərdoğan İlham Əliyevə zəng edib

Oktyabrın 21-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Telefon danışığı zamanı dövlət başçıları Azərbaycan-Türkiyə ikitərəfli münasibətlərini, regional və global məsələləri müzakirə ediblər.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan ilə Türkiyə arasında qardaşlıq münasibətlərinə əsaslanan əməkdaşlığın bundan sonra da daha yüksək səviyyəyə qalxacağına əminliyini ifadə edib.

Türkiyə Prezidenti Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının 35-ci ildönümü

münasibətilə təbriklərini bir daha çatdırıb və Prezident İlham Əliyevi Ankarada keçiriləcək Türk Dövlətləri Təşkilatının 13-cü Zirvə Görüşünə dəvət edib.

Prezident İlham Əliyev telefon zənginə, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının 35-ci ildönümü münasibətilə təbriklərinə görə Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanə təşəkkürünü bildirib.

Dövlətimizin başçısı öz növbəsində Azərbaycan-Türkiyə qardaşlıq münasibətlərinin bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Prezidentin Mətbuat Xidməti

Qordana Silyanovska-Davkova İlham Əliyevə zəng edib

Oktyabrın 21-də Şimali Makedoniya Respublikasının Prezidenti Qordana Silyanovska-Davkova Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Telefon danışığı zamanı dövlət başçıları dünyada enerji sahəsində yaranmış vəziyyət, mövcud çağırışlar və onların həlli yolları barədə fikir mübadiləsi aparıblar.

Söhbət əsnasında Şimali Makedoniya Prezidentinin Azərbaycana rəsmi səfəri məmnunluqla xatırlanıb, səfərin ölkələrimiz arasında dostluq və qarşılıqlı anlaşma münasibətlərinin möhkəmlənməsinə töhfə verdiyi qeyd olunub.

Dövlət başçıları Azərbaycan ilə Şimali Makedoniya arasında enerji sahəsində əməkdaşlığın davam etdirilməsi və genişləndirilməsi barədə razılığa gəliblər.

Prezidentin Mətbuat Xidməti

GÜLƏN GÜNÜN AĞRILI XATİRƏLƏRİ

Məcburi köçkün həyatı yaşamaq çox ağır və məşəqqətlidir.

İnsan bir günün içində ömür boyu qazandıqlarının böyük bir qismini itirir:

- * evindən məhrum olur;
- * əmlakının bir hissəsini qoyub gedir;
- * daimi iş yerini itirir;
- * qohum-qardaşdan ayrı düşür;
- * uşaqları bağcadan və məktəbdən ayrılır;
- * haraya gedəcəyini, kimə pənah aparacağını kəsdirmir;
- * dövlət işə dərhal hamıya sahib çıxaraq yardım göstərə bilmir və s.

I Qarabağ müharibəsi nəticəsində bir milyonadək Azərbaycan vətəndaşı belə bir çıxılmaz duruma düşdü.

Dövlətə işə nəşilər və sərişətsizlər, xayanətkarlar başçılıq edirdilər.

Nə vətəndaşına sahib çıxan, nə də kömək əlini uzadan var idi.

Əvəzində...

Kəlbəcər və Ağdamdan köçənlərin Bakıya gəlişinə qadağa qoyuldu.

Yalnız Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın arzu və tələbi ilə yenidən ölkə rəhbərliyinə qayıtdıqdan sonra dövlət vətəndaşına sahib çıxdı!

Ulu Öndər Heydər Əliyev beynəlxalq humanitar təşkilatlara, müsəlman dövlətlərinə müraciət edərək kömək istədi.

Bundan sonra türk Qızılay çadır şəhərciyi, ərəb çadır şəhərcikləri, Biləsuvarada çadır şəhərciyi yaradıldı, dövlətin bu sahəyə sistemli yardımını təşkil olundu.

Lakin həmin vaxtlarda dövlətin iqtisadi imkanları da aşağı səviyyədə idi...

Qışda soyuqdan, yayda istidən, il boyu işsizlikdən və ehtiyacdən, xəstəliklərdən əziyyət çəkən nə qədər insan dünyadan vaxtsız getdi...

30 illik məşəqqətli məcburi köçkün həyatı dövlətin ardıcıl tədbirləri sayəsində xeyli yüngülləşsə də, votən həsrəti, itkilər insanlara ağır başa gəldi.

İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə iqtisadi imkanların artması, 116 yeni qaçqın şəhərciyi yaradılaraq məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması, bununla bağlı bir neçə dövlət proqramının icrası xeyli kara gəldi.

Əsas hədəf işə işğal altındakı torpaqların nəyin bahasına olursa-olsun qaytarılması idi!

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev bunu da bacardı!

4

“Yaşıl gələcək”ə açılan səhifə

Qarabağ Milli Parkının yaradılması işğaldan azad edilmiş ərazilərdə biomüxtəlifliyin qorunmasına və ekoloji tarazlığın bərpasına xidmət edir

Böyük qaydış çərçivəsində Zəngilan rayonundakı Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğunun, eləcə də Şuşa və Xocalı rayonlarını əhatə edən Daşaltı Dövlət Təbiət Yasaqlığının fəaliyyətinin bərpası da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu addımlar nadir təbiət komplekslərinin mühafizəsinə, elmi müşahidələrin aparılmasına və ekoloji bərpa tədbirlərinin davam etdirilməsinə şərait yaradır.

Prezident İlham Əliyevin imzaladığı yeni sərəncamları Ağdərə rayonundan 44773,79 hektar, Xocalıdan 24597,80 hektar, Kəlbəcərdən 13514,98 hektar, Şuşadan 5314,34 hektar və Laçından 217,09 hektar ərazi ayrılaraq xüsusi mühafizə olunan ərazilərin torpaqları kateqoriyasına daxil edilir. Beləliklə, ümumilikdə 88418 hektar sahədə Qarabağ Milli Parkı yaradılır. Beş rayonu əhatə edən park regionun zəngin təbii landşaftlarının vahid sistem üzrə qorunmasına imkan verəcək.

12

Azərbaycana qarşı hibrid müharibələr məğlubiyyətə məhkumdur

Ölkəmizə yönəldilən hibrid hücumlarla əlaqədar Milli Məclisin Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyasının yaydığı bəyanatda da bu realiaqlar xüsusi vurğulanıb: "Bölgəmizdə davam edən müharibə və gərginliklər fonunda sabitlik adası kimi səciyyələndirilən Azərbaycan Respublikası son vaxtlar heç zaman görünməmiş şəkildə və sinxron formada dini-ideoloji təxribatlara, əla-

qələndirilmiş informasiya əməliyyatlarına və kiberhücumlara məruz qalıb. Müxtəlif azadlıqlar adı altında xalqımızın çoxəsrlik milli-mənəvi və multikultural dəyərləri, dini inancları hədəf alınır, cəmiyyətdə həqiqət anlayışını məhv etmək üçün zərərli fəaliyyətlər vasitəsilə insanlarımızı yad ideologiyalar doğru yol kimi təqdim edilir".

5

Fransada dərinləşən kaos Makronun "əsəri"dir

Bu gün Fransada yaranan böhran Prezident Emmanuel Makronun hakimiyyəti dövründə yaranan sosial narazılıqların, uğursuz islahatların və daxili siyasətdə bura xılın kobud səhvlərin qayılmaq nəticəsidir. Dövlət borcunun ÜDM-ə nisbətində artması, fiskal problemlər və sosial təminatların azalması əhəlinin maddi vəziyyətini gətirdikcə daha da pisləşdirib. "Sarı jiletli"lər hərəkatının yenidən aktivləşməsi,

tələbələr, həmkarlar ittifaqlarının, fermerlərin və müxtəlif sosial təbəqələrin etirazlara qoşulması göstərir ki, narazılıq bütün cəmiyyəti əhatə edib. Lakin yaranmış ağır sosial-iqtisadi problemlərin səbəblərini aradan qaldırmaq əvəzinə, məsələni "təhlükəsizlik təhdidi" müstəvisinə çəkən, nümayişçilərə qarşı güc tətbiq edən Makron hakimiyyəti isə gərginliyi daha da dərinləşdirib.

6

Vətən müharibəsi

6 il əvvəl həmin gün

7

"Azərbaycan Respublikası ilə Qırğız Respublikası arasında mütəfəqlik münasibətləri haqqında Müqavilə"nin təsdiq edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 4-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

2026-cı il iyulun 31-də Çolpon-Ata şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası ilə Qırğız Respublikası arasında mütəfəqlik münasibətləri haqqında Müqavilə" təsdiq edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 oktyabr 2026-cı il

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qırğız Respublikası Nazirlər Kabineti arasında Azərbaycan-Qırğız İnkişaf Fondunun yaradılması haqqında 2022-ci il 11 oktyabr tarixli Sazişə dəyişikliklərin edilməsi haqqında İkinci Əlavə Saziş"ın təsdiq edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 4-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

2026-cı il iyulun 31-də Çolpon-Ata şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qırğız Respublikası Nazirlər Kabineti arasında Azərbaycan-Qırğız İnkişaf Fondunun yaradılması haqqında 2022-ci il 11 oktyabr tarixli Sazişə dəyişikliklərin edilməsi haqqında İkinci Əlavə Saziş" təsdiq edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 oktyabr 2026-cı il

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qırğız Respublikası Nazirlər Kabineti arasında beynəlxalq avtomobil əlaqələri haqqında Saziş"ın təsdiq edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 4-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

2026-cı il iyulun 31-də Çolpon-Ata şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qırğız Respublikası Nazirlər Kabineti arasında beynəlxalq avtomobil əlaqələri haqqında Saziş" təsdiq edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 oktyabr 2026-cı il

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qoşulmama Hərəkatı Gənclər Təşkilatı arasında Qoşulmama Hərəkatı Gənclər Təşkilatı Katibliyi haqqında Ev Sahibi Ölkə Sazişi"nin təsdiq edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 4-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

2026-cı il sentyabrın 10-da Bakı şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qoşulmama Hərəkatı Gənclər Təşkilatı arasında Qoşulmama Hərəkatı Gənclər Təşkilatı Katibliyi haqqında Ev Sahibi Ölkə Sazişi" təsdiq edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 oktyabr 2026-cı il

"Azıx-Tağlar Arxeoloji Parkı" Dövlət Qoruğunun yaradılması haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Xocavənd rayonu ərazisində yerləşən, ən qədim insan məskənlərindən olan və dünya mədəniyyətinin unikal nümunəsi sayılan Azıx və Tağlar mağara düşərgələrinin tarixi-mədəni irs obyekti kimi qorunmasını, bərpasını və elmi əsaslarla tədqiqini, habelə arxeoloji dəyərlərin yerli və beynəlxalq səviyyədə təbliğini təmin etməkməqsədilə **qərara alıram**:

- Azərbaycan Respublikasının Xocavənd rayonunda yerləşən Azıx və Tağlar mağara düşərgələrinin ərazisi "Azıx-Tağlar Arxeoloji Parkı" Dövlət Qoruğu (bundan sonra - Qoruq) elan edilsin.
- Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:
 - üç ay müddətində;
 - 1.1. Qoruğun əsasnaməsini təsdiq etsin;
 - 1.2. Qoruğun sərhədlərini və mühafizə zonasını müəyyən etsin;
 - 1.3. Qoruğun ərazisinin xüsusi rejimini müəyyən edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;
 - 1.4. Qoruğun maddi-texniki təminatı ilə bağlı zəruri tədbirlər görsün;
- bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.
- Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi:
 - Qoruğun idarə olunmasını təmin etsin;
 2. bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələlərin həlli üçün zəruri tədbirlər görsün.
- Qoruğun fəaliyyətinin təmin edilməsi ilə bağlı tələb olunan zəruri xərclərin maliyyələşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsində Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi üçün nəzərdə tutulmuş vəsait hesabına həyata keçirilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 21 oktyabr 2026-cı il

Oktyabrın 21-də Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin təşkilatçılığı ilə "Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin çıxışından irəli gələn regional inkişaf və yerli özünüidarəetmə sahəsində vəzifələr və çağırışlar" mövzusunda konfrans keçirilib.

Parlamentin Mətbuat vəictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsindən verilən məlumata görə, Milli Məclis Sədrinin birinci müavini Əli Əhmədov tədbir iştirakçıları salamlayaraq vurğulayıb ki, konfransda ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında mühüm əhəmiyyət kəsb edən hadisələrdən olan Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayında qəbul olunan qərarlardan, xüsusilə partiyanın Sədri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin dərin məzmunlu çıxışından irəli gələn məsələlər geniş müzakirə olunacaq.

Birinci vitse-spiker bildirib ki, qurultayda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin səsləndirdiyi fikirlər ölkəmizin bu günü və gələcək inkişafı baxımından bir çox önəmli məsələlərə yadda qalıb. Əli Əhmədov global dünyada və həyatımızda ciddi dəyişikliklərin baş verdiyini, bu dəyişikliklərin bütövlükdə bəşəriyyət üçün mühüm bir keçid dövrünü əks etdirdiyini diqqətə çatdırıb. O, həyatın bütün sahələrində müşahidə olunan texnoloji keçid, o cümlədən rəqəmsal inkişaf, süni intellektin tətbiqi ilə bağlı məqamları qeyd edib, ideoloji baxımdan əvvəlki nəzəriyyələri yeni corulanlarla zənginləşərək dünyanın siyasi mənzərəsini dəyişdiyini söyləyib.

Əli Əhmədov Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayında ölkə Prezidenti İlham Əliyevin öz nitqində bu global dəyişikliklərə əlaqədar Azərbaycanın gələcəyinin təmin olunması və qorunması ilə bağlı başlıca məqamları diqqətə çatdırdığını vurğulayıb. Bildirib ki, dövlət başçımızın qurultayda milli təhlükəsizliyin və identikliyin təmin edilməsi, ölkə iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsi və dünya iqtisadi sistemində Azərbaycanın yerinin möhkəmləndirilməsi, insanların rifahının daha da yaxşılaşdırılması, sosial müdafiə sisteminin gücləndirilməsi ilə əlaqədar müəyyən etdiyi vəzifələr ölkəmizin gələcək inkişaf strategiyasının əsas yol xəritəsini təşkil edir. O, bu nöqteyi-nəzərdən bugünkü konfransın Prezident İlham Əliyevin regional inkişaf və yerli özünüidarəetmə sahəsində irəli sürdüyü öhdəliklərin təhlili və təbliği baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini söyləyib. Dövlət başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən regional inkişaf strategiyasının əhəmiyyəti diqqətə çatdırılaraq, yerli özünüidarəetmə orqanlarının qarşısında duran vəzifələrin layiqincə yerinə yetirilməsi üçün məsuliyyətli yanaşmanın vacibliyi vurğulanıb.

Tədbirdə çıxış edən Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov konfransın mövzusunun aktuallığını qeyd edərək, regionların sosial-iqtisadi inkişafının qarşıda duran əsas vəzifələrdən olduğunu deyib. O, konfransın keçirilməsinə verdiyi dəstəyə görə Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova-ya öz təşəkkürünü bildirib.

Komitə sədri bildirib ki, Cənubi Qafqazın ən böyük siyasi partiyası olan Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayında ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev respublikamızın keçmişi, bu günü və gələcəyinə dair məsələləri ətraflı təhlil edib. Dövlət başçısı çıxışında mühüm məsələlərə diqqətini cəmləndirərək hər bir Azərbaycan vətəndaşı, xüsusilə də partiya üzvləri qarşısında mühüm vəzifələr müəyyənlişdirib.

O, tarixi keçmişə nəzər salaraq bildirib ki, Ulu Öndər, Yeni Azərbaycan Partiyasının qurucusu Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıtmasından sonra ölkədə iqtisadi inkişaf və ictimai-siyasi sabitlik təmin edilib, ordu quruculuğu uğurla həyata keçirilib. Qeyd edilib ki, möhür həmin dövrdə atılan strateji addımlar Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad edilməsi və ölkənin ərazi bütövlüyünün bərpa olunması üçün möhkəm təməl yaradıb.

Siyavuş Novruzov qurultayda Prezident İlham Əliyevin regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə

bağlı mühüm məsələlərə nəzər yetirdiyini bildirib. Komitə sədri bu baxımdan Azərbaycanın bütün bölgələrində müşahidə olunan quruculuq işlərindən, o cümlədən əhalinin regionlara yayıdışı, yeni iş yerlərinin yaradılması kimi vacib məsələlərdən bəhs edib. Eyni zamanda işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə həyata keçirilən gənşimiqyaslı bərpa və yenidənqurma işlərinin aparıldığını, infrastrukturun müasir standartlara uyğun yeniləndiyini, keçmiş məcburi köçkünlərin öz doğma yurdlarına təhlükəsiz və rahat qayıdışının təmin edildiyini söyləyib.

Komitə sədri habelə Prezident İlham Əliyevin qurultayda sosial şəbəkələrdə, internet resurslarında süni intellektdən istifadə edilərək Azərbaycan haqqında həqiqətə uyğun olmayan məlumatların yayılması ilə bağlı səsləndirdiyi fikirlərə münasibət bildirib. O, deputatların keçirdikləri görüşlərdə seçiciləri həyata keçirilən dövlət siyasəti barədə məlumatlandırdığını, o cümlədən bələdiyyə əməkdaşlarının ölkə başçısının mesajlarının vətəndaşlara çatdırılmasında xüsusi rolunu qeyd edib.

Konfransda parlamentin Aqrar siyasət komitəsinin sədri Tahir Rzayev "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin qurultayda çıxışında kənd təsərrüfatının ölkə iqtisadiyyatının inkişafında, regionlarda məşğulluğun təmin edilməsində və ərzaq təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsində rolu" mövzusunda maruzə ilə çıxış edib.

Komitə sədri Azərbaycanın regional inkişaf modelinin, ölkə iqtisadiyyatının və kənd təsərrüfatının yüksəlişinin Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olduğunu vurğulayıb. Ümummilli Liderin regionların, kənd təsərrüfatının, aqrar sektorun inkişafına böyük önəm verdiyini, onun rəhbərliyi ilə bu sahədə mühüm islahatların həyata keçirildiyini bildirib. Bu baxımdan Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı çıxışında Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin Ulu Öndərin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirdiyini xüsusi qeyd edib. O diqqətə çatdırıb ki, Ulu Öndərin regional inkişaf modelinə əsaslanan Prezident İlham Əliyev 2004-cü ildə imzaladığı "Regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramı" ilə regional inkişafın strategiyasını müəyyənlişdirdi və qarşıya qoyulan vəzifələrin uğurlu həllinə nail oldu.

Tahir Rzayev regional inkişafda, iqtisadi sahədə aqrar sektorun mühüm rolundan danışıb. O, Prezident İlham Əliyevin bu sahəyə göstərdiyi qayğı və diqqəti xüsusi vurğulayıb. Dövlət başçımızın cari il mayın 25-də kənd təsərrüfatı məsələlərinə həsr olunmuş müşavirədəki çıxışında qarşıya qoyulan məqsəd və hədəflərin gələcək perspektivlərə hesablandığını söyləyib. Bildirilib ki, "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı, balıqçılıq və akvakultura məhsullarının istehsalı və emalı sahələrinin inkişafına dair 2026-2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı"nda qarşıya qoyulan əsas vəzifələr bilavasitə regional inkişafın sürətləndirilməsinə, davamlı və dayanıqlı milli iqtisadiyyatın gücləndirilməsinə xidmət edir. Məqsəd aqrar sektorun inkişaf etdirməklə ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək, məhsuldarlığı və istehsalı artırmaq, müasir texnologiyaların tətbiqini genişləndirmək, dövlət dəstəyini artırmaq, əhalinin kənddə qalıb işləməsinə şərait yaratmaqdır.

Komitə sədri habelə regional inkişaf, aqrar sektorun iqtisadiyyatda rolunun artırılması sahəsində qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsinin vacibliyindən danışıb. Son vaxtlarda Milli Məclisdə yeni qanunların qəbul edildiyini, "Məhsul şəhadətnaməsi haqqında" qanunun müzakirə olunduğunu, "Aqrar sahə haqqında" qanunun dirləmə formatında geniş müzakirə edildiyini deyərək, bu sənədlərin aqrar sahə, regional inkişaf, sahibkarlığa dəstək, məşğulluğun artırılması üçün geniş imkanlar yaratdığını söyləyib.

O, həmçinin Prezident İlham Əliyevin qurultaydakı çıxışında Azərbaycan iqtisadiyyatının dayanıqlı və davamlı inkişafı, iqtisadi və maliyyə sabitliyinin bu gün bizim çox ciddi uğur amilimiz olması ilə bağlı fikirlərini xatırladıb. Qeyd edib ki, bu uğurların möhkəmləndirilməsində, regional inkişafın sürətləndirilməsinə

sində yerli özünüidarəetmə orqanlarının da üzərinə mühüm vəzifələr düşür. Bələdiyyə orqanlarında islahatların aparılmasının, bələdiyyə qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsinin günün tələbi olduğunu deyib. Komitə sədri dövlətin yerli özünüidarəetmə orqanlarına göstərdiyi qayğı və diqqəti yüksək qiymətləndirib. Milli Məclis rəhbərliyinin bələdiyyə institutunun hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsi sahəsində təşəbbüslərini tədqirəlayıq hesab edib.

Sonra Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qurultaydakı çıxışında iqtisadi inkişaf, maliyyə sabitliyi, investisiyaların cəlb edilməsi, enerji təhlükəsizliyi və makro layihələr ilə bağlı istiqamətlər haqqında" çıxış edib.

O, Prezident İlham Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı proqram xarakterli çıxışında dayanıqlı inkişafın təmin edilməsinin, eyni zamanda balanslı və davamlı iqtisadi tərəqqiyə nail olunmasının əsas hədəflərdən biri kimi göstərildiyini vurğulayıb. Qeyd edib ki, Prezident tərəfindən müəyyənlişdirilməmiş hədəf həmdə ondan ibarətdir ki, iqtisadiyyat dayanıqlı olmaqla yanaşı, eyni zamanda inkişav olmalıdır və bu, son illər həyata keçirilən iqtisadi bələdiyyədə və aparılan islahatlarda da özünü göstərir.

Deputat ölkədə makro-iqtisadi sabitliyin qorunması sahəsində həyata keçirilən işlər barədə söhbət açıb. O nəzərə çatdırıb ki, hazırda regionların ümumi daxili məhsulda ki payı bütövlükdə ölkə üzrə formalaşan dəyərin üçdəbirdir. Amma bununla belə, qeyri-neft-qaz ÜDM-də regionların payında kəskin artımlar müşahidə olunur. Yalnız 2025-ci ildə Azərbaycanda həyata keçirilən sərmayə qoyuluşlarının 47,5 faizi regionların payına düşüb. Bu, 2025-ci ildə regionlara 10 milyard manatdan artıq sərmayə qoyuluşunun həyata keçirilməsi anlamına gəlir. Bildirilib ki, son 23 ildə - Prezident İlham Əliyevin dövlət başçısı olduğu müddətdə regionların inkişafına 110 milyard manatdan artıq sərmayə qoyuluşu həyata keçirilib.

O, işğaldan azad olmuş ərazilərə Zəfərdən sonra 26 milyard manat sərmayə qoyuluşunun həyata keçirildiyini söyləyib. Yalnız işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə bərpa və yenidənqurma işlərinə deyil, eyni zamanda digər bölgələrin inkişafı üçün də sərmayə qoyuluşunda artımların olduğunu deyib. Həmçinin Azərbaycanın qeyri-neft-qaz sektorunda aqrar sahə üzrə ixracın artmışın müşahidə olunduğunu qeyd edib.

Vüqar Bayramov bildirib ki, bələdiyyələrin inkişafı regionların inkişafı baxımından çox vacibdir. Xüsusilə bələdiyyələrin maliyyə mənbələrinin diversifikasiyası, şəxələndirilməsi vacib məqamlardandır. O, bələdiyyələrin müstəqilliyinin regional inkişafda dəstəyini artırılması baxımından önəmli olduğunu deyib.

Bununla yanaşı, qeyd edilib ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qurultayda müəyyənlişdirdiyi strateji istiqamətlərdən biri də investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması, islahatların dərinləşməsi ilə bağlıdır və bu, xüsusilə qeyri-neft sektoruna daha çox sərmayənin cəlb edilməsinə imkan yaradır.

Millət vəkili vurğulayıb ki, makro-iqtisadi göstəricilərin yaxşılaşdırılması və bu sahədə sabitliyin qorunması, habelə regionların inkişafı ilə bağlı ölkə Prezidenti tərəfindən qarşıya qoyulan vəzifələr daha uzunmüddətli dövrdə Azərbaycan iqtisadiyyatının dayanıqlılığının saxlanılmasına imkan verəcək.

Sonra tədbirdə Ədliyyə Nazirliyinin Bələdiyyələrlə iş baş idarəsinin rəisi Elmin Həsənov "Yerli özünüidarəetmənin inkişafı və bələdiyyələr qarşısında duran vəzifələr və çağırışlar" mövzusunda çıxış edib.

O, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı çıxışında müəyyənlişdirilən strateji vəzifələrə toxunaraq, güclü dövlət, dayanıqlı iqtisadiyyat və sürətli quruculuğun ölkənin inkişaf strategiyasının əsasını təşkil etdiyini vurğulayıb. Qeyd olunub ki, regionların razılı və dayanıqlı inkişafında mühüm rol oynayan bələdiyyələr yerli səviyyədə dövlətin regional siyasətini tamamlayan vacib mexanizmdir.

Çıxışda bələdiyyələrin maliyyə potensialının gücləndirilməsi, yerli infrastrukturun inkişafı, sosial müdafiə, ətraf mühitin qorunması və bələdiyyə torpaqlarından qanunauyğun istifadənin əhəmiyyəti diqqətə çatdırılıb. Həmçinin torpaq vergiləri və icarə haqlarının düzgün hesablanması, yerli büdcə gəlirlərinin artırılması, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən işlərdən bəhs edilib.

O bildirib ki, bələdiyyələrin maliyyə dayanıqlılığının artırılması yerli əhəmiyyətli sosial-iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsi və əhalinin gündəlik tələbatlarının qarşılamaı baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu istiqamətdə nazirlik tərəfindən müvafiq təhlillər aparılıb, bələdiyyə fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması və yerli büdcə gəlirlərinin genişləndirilməsi məqsədilə tədbirlər görülür. Ötən il də müqayisədə yerli büdcə gəlirlərində artımın qeydə alındığı da vurğulanıb.

Daha sonra Milli Məclisin İntizam komissiyasının sədri Eldar İbrahimov, parlamentin komitə sədriləri Hicran Hüseynova, Musa Quliyev, Şahin İsmayilov, Anar İsgəndərov, deputatlar Tahir Mirkişili, Vüqar Rəhimzadə, Kamran Bayramov, Məzahir Əfəndiyev, Azərbaycan Şəhər Bələdiyyələrinin Milli Assosiasiyasının sədri Təmrəz Tağıyev və Azərbaycan Qəsəbə Bələdiyyələrinin Milli Assosiasiyasının sədri Hümət Hüseynov çıxış ediblər.

Çıxışlarda Prezident İlham Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı nitqində dövlətimizin keçdiyi tarixi inkişaf yolu, YAP-ın fəaliyyəti, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri və ölkəmizin yeni tarixi mərhələdə oldı etdiyi nailiyyətlər barədə ətraflı bəhs etdiyi, partiyanın gələcək fəaliyyət istiqamətlərini müəyyənlişdirdiyi vurğulanıb.

Qeyd edilib ki, dövlət başçısı çıxışında Azərbaycanın siyasi kursunun dəyişməz prinsipləri olan dövlətçilik ənənələrinin qorunması, siyasi və iqtisadi vəziyyətin möhkəmləndirilməsinin, güclü hərbi potensialın formalaşdırılmasının və milli imkanlardan səmərəli istifadənin əhəmiyyətini diqqətə çatdırıb. Bununla yanaşı, ideoloji təhlükəsizliyin fiziki təhlükəsizlik qədar mühüm əhəmiyyət daşıdığı, milli maraqların və dövlətçilik dəyərlərinin qorunmasının strateji prioritet olduğu bildirilib.

Çıxışlarda gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi, milli-mənəvi və ailo dəyərlərinin, adət-ənənələrin təbliği, dövlətçilik ənənələrinə sdaqətin gücləndirilməsi və cəmiyyətin ideoloji bütövlüyünün qorunmasının vacibliyi vurğulanıb. Bu istiqamətdə hər bir vətəndaşın, xüsusilə gənclərin üzərinə mühüm məsuliyyət düşdüyü qeyd edilib.

Həmçinin bələdiyyələrin yerli səviyyədə maarifləndirmə işinin təşkilində, milli-mənəvi dəyərlərin təbliğində və vətəndaşların ictimai fəallılığın artırılmasında rolunun gücləndirilməsinin əhəmiyyəti diqqətə çatdırılıb.

Tədbirə yekun vuran Milli Məclis Sədrinin birinci müavini Əli Əhmədov və Regional məsələlər komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov konfransın səmərəli keçdiyi bir daha vurğulayaraq, müzakirə olunan məsələlərin yerli özünüidarəetmənin inkişafı, bələdiyyələrin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və qarşıda duran vəzifələrin müəyyənlişdirilməsi baxımından əhəmiyyətini qeyd ediblər.

Bununla belə, bələdiyyələrin fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılmasını, yerli idarəetmədə şəffaflığın və hesabatlılığın gücləndirilməsinin, eləcə də əhali ilə qarşılıqlı əlaqələrin genişləndirilməsinin vacibliyi diqqətə çatdırılıb.

Konfransda Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin sədr müavini Nurlan Həsənov, deputatlar Elşən Musayev, Səttar Möhbəliyev, Aydın Mirzəzadə, Vəlif Qafarov, Mübariz Qurbanlı, Azər Badamov, Milli Məclis Aparatı rəhbərinin müavini Şahin Həsənov, parlament Aparatının şöbə müdiriləri Hacı Mirhəşim Seyid, Adil Vəliyev, əidiyyəti qurumların nümayəndələri və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər.

"Azərbaycan"

Leyla Əliyeva Səmərqənddə Zimbabvenin birinci xanımı ilə görüşüb

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva oktyabrın 21-də Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində Zimbabve Respublikasının birinci xanımı Oksiliya Mnənqava ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə Azərbaycanla Zimbabve arasında ikitərəfli əlaqələrin və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın genişləndirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Leyla Əliyeva Səmərqənddə Uşaqların rifahına investisiya mövzusunda Ümumdünya Sammitinin açılış mərasimində iştirak edib

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva oktyabrın 21-də Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində keçirilən "Uşaqların rifahına investisiya: gələcək nəsillərin dayanıqlı və ədalətli inkişafına doğru" Ümumdünya Sammitinin və Uşaq Onkologiyası üzrə İkinci Beynəlxalq Konqresin açılış mərasimində iştirak edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, açılış mərasimindən əvvəl Özbəkistan Respublikasının birinci xanımı Ziroat Mirziyoyeva Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanı və digər iştirakçıları qarşıladı. Sonra birgə foto çəkdirildi. Qeyd edək ki, oktyabrın 21-22-də keçiriləcək tədbirlərə 100-dən çox ölkənin nümayəndələri qatılıb.

Sammit Özbəkistanın təşəbbüsü ilə BMT Baş katibinin uşaqlara qarşı zorakılıq məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi, BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF), Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı və Dünya Bankı ilə birgə təşkil olunub. Sammitin yekununda Səmərqənd Bəyannaməsinin qəbul olunması gözlənilir.

Leyla Əliyeva beynəlxalq tədbirdə uşaqlarda onkoloji xəstəliklərlə mübarizədə qlobal əməkdaşlığın əhəmiyyətinə diqqət cəkib

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Səmərqənddə "Uşaqların rifahına investisiya" Ümumdünya Sammiti çərçivəsində keçirilən "Sağalmaqdan həyat keyfiyyətinə doğru" şüarı altında Uşaq Onkologiyası üzrə II Beynəlxalq Konqresin açılışında iştirak edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə çıxış edən Leyla Əliyeva konqresin yüksək səviyyədə keçirilməsinə görə təşkilatçılara minnətdarlığını bildirib, uşaqlarda onkoloji xəstəliklərlə mübarizədə beynəlxalq əməkdaşlığın əhəmiyyətini vurğulayıb.

"Hər bir uşaq həmmətə, qayğıya və dolğun həyat yaşamaq imkanına layiqdir" deyə Leyla Əliyeva diqqətə çatdırıb ki, onkoloji xəstəliklərin müalicəsində əldə olunan irəliləyişlərə baxmayaraq, bütün dünyada uşaqların və onların ailələrinin ümidini

qorumaq üçün birgə səylər davam etdirilməlidir. "Biz bütün dünyada uşaqlara kömək etməyə, onlara ümid verməyə çalışırıq. Azərbaycan da bu sahədə diqqət mərkəzində saxlanılır. 2012-ci ilin martında ölkəmizdə Uşaq Onkoloji Klinikasının açılışı olub. Bu, Milli Onkologiya Mərkəzinin regionda ilk uşaq klinikasıdır", - deyərək əlavə edib.

Uşaq onkologiyası sahəsində mütəxəssislərin və təşkilatların səylərini birləşdirməyə yönəlmis təşəbbüslərin əhəmiyyətinə də toxunan Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti uşaq xərcəngi ilə mübarizə üzrə koalisi-

yanın yaradılmasını irəliyə doğru atılmış daha bir mühüm addım kimi dəyərləndirib.

Azərbaycanda bu xəstəlikdən əziyyət çəkən uşaqlara göstərilən dəstəkdən danışan Leyla Əliyeva tibbi yardımın dövlət tərəfindən maliyyələşdirildiyini, uşaqların və onların ailələrinə dəstəyin davam etdirildiyini vurğulayıb. Deyib ki, heç kim bu çətin sınaqla təkbaşına mübarizə aparmalı deyil.

Çıxışında sağlamlığın emosional tərəfinə və onun insanın fiziki vəziyyəti ilə qarşılıqlı əlaqəsinə xüsusi diqqət yetirən Leyla Əliyeva bildirib: "Biz

xərçəng xəstəliyini öyrənməyə davam edərkən sağlamlığın emosional tərəfini diqqətdən kənarda qoymamalıyıq. Beynimizlə bədənımız arasındakı əlaqə çox dərinidir. Emosional sarsıntılar, stresin və ətraf mühitin sağlamlığımızı necə təsir etdiyini hələ də araşdırmalıyıq".

Uşaqların ətraflarında baş verənlərə xüsusilə həssas olduqlarını, valideynlərin emosional vəziyyətinin və ailədəki mühitin onlara əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyini vurğulayan Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti qeyd edib: "İbn Sina'nın da qeyd etdiyi kimi, xəstəliyi

müalicə edərkən onun səbəblərini nəzərə almaq lazımdır", - deyərək Leyla Əliyeva bildirib.

Vurğulanıb ki, tibbi müalicə üsullarının inkişafı ilə yanaşı, uşaqlara psixoloji dəstəyin göstərilməsinə də diqqət yetirilməli, hər bir uşağın sevgi, hörmət və anlayışla əhatə olunması təmin edilməlidir.

Sonda uşaqların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması naminə çalışanlara təşəkkür edən Leyla Əliyeva uşaqların yalnız zəruri müalicə almalarının deyil, həm də dolğun həyat yaşamaq imkanını əldə etmələrinin vacibliyini diqqətə çatdırıb.

Qeyd edək ki, Uşaq Onkologiyası üzrə II Beynəlxalq Konqresin açılış mərasimində həmçinin Özbəkistan Prezident Administrasiyasında səhiyyə işlətləri üzrə rəhbər müavini Tamila Əliyeva, Qazaxıstanın səhiyyə naziri Akmaral Alnarova və Qırğızıstanın səhiyyə naziri Damirbek Osmonov çıxış ediblər.

Leyla Əliyeva Səmərqənddə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün yaradılan mərkəzlərin fəaliyyəti ilə tanış olub

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Özbəkistana səfəri çərçivəsində oktyabrın 21-də Səmərqənddə Dövlət çoxprofilli ixtisaslaşdırılmış məktəbəqədər təhsil təşkilatının və "İmkon" reabilitasiya mərkəzinin fəaliyyəti ilə tanış olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Leyla Əliyevaya mərkəzlərdə uşaqlara göstərilən təhsil, tibbi və sosial reabilitasiya xidmətləri barədə məlumat verilib.

Bildirilib ki, "İmkon" mərkəzlərində ixtisaslaşdırılmış məktəbəqədər təhsil, korreksiya məşğələləri, tibbi və

sosial reabilitasiya, eləcə də ailələrə dəstək xidmətləri bir arada təqdim olunur. Bütün məşğələlər, prosedurlar və reabilitasiya proqramları ödənişsizdir.

Məktəbəqədər bölmələr 150 uşaq üçün nəzərdə tutulub. Burada 2-7 yaşlı uşaqların təhsili, korreksiya məşğələləri və gündə beş dəfə qidalanması təmin edilir.

Təhsil zamanı Leyla Əliyevaya xüsusi təchiz olunmuş kabinetlər, reabilitasiya zalları, sensor inteqrasiya və akvaterapiya məkanları, eləcə də uşaqların inkişafına yönəlmis digər xidmətlər təqdim edilib. Uşaqlarla pediatrlar, ortopedlər, reabilitoloqlar, psixoloqlar, loqopedlər və defektoloqlar çalışırlar.

Qeyd olunub ki, layihənin əsas məqsədi xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün keyfiyyətli xidmətləri əlçatan etməkdir.

Mərkəzlər şəbəkəsində 2025-ci ildə 546 mindən çox məşğələ və prosedur həyata keçiriləcək. 2019-2025-ci illərdə isə onların ümumi sayı 1,5 milyona yaxın olub.

Leyla Əliyeva Səmərqənddə "Əbədi şəhər" kompleksi ilə tanış olub

Oktyabrın 21-də Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində keçirilən "Uşaqların rifahına investisiya: gələcək nəsillərin dayanıqlı və

ədalətli inkişafına doğru" Ümumdünya Sammitinin və Uşaq Onkologiyası üzrə İkinci Beynəlxalq Konqresin qonaqları ilə birlikdə "Əbədi şəhər" kompleksi ilə tanış olub.

Komplekslə tanışlıq zamanı Leyla Əliyeva Özbəkistanın birinci xanımı Ziroat Mirziyoyeva, Türkiyənin birinci xanımı Əminə Ərdوغان və Tacikistanın Baş nazirinin müavini Dilrabo

Mansuri ilə görüşərək səmimi söhbət edib, onlarla xatirə foto-ları çəkilib.

AZƏRTAC

• PUBLİSİSTİK DÜŞÜNCƏLƏR

İndi Azərbaycan xalqının üzü gülür! Alın açıq, könli şadıdır! Bu gün keçmiş məcburi köçkünlər fərəh və razılıq içində yaşayırlar!

Ən müqəddəs arzularına çatmışlar, daha "qaçqın", "köçkün", "didərgin", "evsiz-vətənsiz" adları onlara şamil edilmir!

Bir qismi el-obasına qayıdaraq yenidən doğma yurd-yuvasında yaşayır, bir qismi isə qayıdış növbəsi gözləyir!

Bu gün Azərbaycan əsgəri və zabiti qürurla gəzir!

Vətən qarşısında borcunu şərafətlə yerinə yetirib, torpaqları düşməndən təmizləyib, şəhid qardaşlarının qisasını alıb!

Bu gün Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev sonsuz fərəh hissi keçirir!

"Dəmir yumruğu"u ilə düşmənin başını əzərək ona kapitulyasiya aktını imzalatdırıb, Vətən torpağını murdar ləpirlərdən təmizləyib, təkcə Ermənistan deyil, dünya erməniliyinə, hayların dostlarına və havadarlarına da qalib gəlib!

Həm də üç cəbhədə: müharibə, diplomatiya və informasiya meydanında!

Bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev beynəlxalq tədbirlərdə, başqa ölkələrə səfər edəndə və ölkəyə gələn qonaqları qəbul edəndə qalib dövlətin rəhbəri kimi sonsuz qürur və fərəhlə, müzəffər komandan kimi danışıqlar aparır, qalib Azərbaycanı qalib sərkərdə kimi təmsil edir!

Bundan böyük sevincə və xoşbəxtlikə ola bilməmi?!

Halbuki altı il bundan qabaq böyük sıxıntı içərisində idik, çiyinlərimizdə "məğlub", "torpağı işğalda qalan ölkə" kimi çox ağır və əzici olan bir yük vardı!

Şükürlər olsun ki, bütün bu acılara və məhrumiyyətlərə son qoyaraq qalib, qürurlu və üzügülər xalqa çevrilməyi bacardıq!

Heç nə unudulmur, heç kəs yaddan çıxmır!

Biz nə keçənləri unutmuşuq, nə də bəsimizi gətirilən müsibətləri!

Hətta faciə və fəlakətlərimizin səbəblərini də yaxşı bilirlik!

Napoleonun nə vaxtsa söylədiyi məşhur fikri hərdən xatırlayıram: "Sərkərdəsi şir olan qoyun sürüsü hər şeyə qadırdır. Sərkərdəsi qoyun olan şir dəstəsi heç nədir!"

Düşmən və onun havadarları hər şeyi dəqiq hesablamışdılar:

Ulu Öndər Heydər Əliyev SSRİ-nin rəhbərlərindən biri kimi tutduğu vəzifədən və Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvlüyündən istefa verəndən az sonra M.Qorbaqovun iqtisadi məsələlər üzrə müşaviri akademik Aqanbəyvan Parisdə "Humanite" qəzetinə müsahibə verərək ermənilərin Dağlıq Qarabağa iddialarını açıq şəkildə bəyan etdi.

Bununla da Azərbaycan ərazisində separatçılığa start verildi.

Göründüyü kimi, Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarına iddiası Rusiya ilə hayların birgə layihəsi idi.

Bu münaqişə vasitəsilə Rusiya Cənubi Qafqazda hegemonluğunu qoruyub bilir, hər iki dövlətə təsir və təzyiqini davam etdirir, Türkiyəyə qarşı qurduğu 102-ci hərbi bazasını ərazidə saxlayır və digər niyyətlərini həyata keçirir.

Ermənistan isə öz torpaqlarına faydalı qazıntılarla zəngin daha xeyli ərazi qatır.

Uduzan tərəf Azərbaycan olur.

Həm milli sərvətlərinə sahiblikdə, həm də müstəqil daxili və xarici siyasət yeritməkdə!

Münaqişənin aktiv fazaya keçirilməsi Ermənistanın silahlandırılması, Azərbaycan torpaqlarında "miatsum" çağırışları ilə kütləvi mitinqlərin və itaətsizlik aksiyalarının keçirilməsi, habelə "saqqallı"lar və "fədəli"lər adı ilə ərazilərimizə terrorçuların və hərbi qruplaşmaların göndərilməsi ilə müşahidə olunurdu.

Məqsəd silahsız və müdafiəsiz Azərbaycanı yaşayış məntəqələrindəki insanların arasında qorxu, tələş yaratmaq, onların "könüllü köçünə" nail olmaq idi.

Bir qədər keçmiş "silahlı qorxutma" soyqırımları ilə əvəzləndi.

Əslində, bu, hərbi əməliyyatlara, daha sonra isə ictimai iddiaları ilə Azərbaycana qarşı müharibəyə start verilməsi idi.

Ermənilər münaqişəyə və "miatsum"a uzun müddət hazırlanmışdılar, SSRİ-nin ozamankı rəhbəri M.Qorbaqov isə onlara dəstək verirdi.

Azərbaycanın ozamankı rəhbərləri isə baş verənlərin mahiyyətini anlamırdı və hadisələrin qarşısını almaqda acizlik göstərirdilər.

Ə.Vəzirov "xalqlar dostluğu və proletar beynəlmiləliyi" ideyasına sədaqətlə xidmət etsə də, nə 20 yanvar 1990-cı ildə Bakıya əksəriyyəti ermənilərdən ibarət olan sovet qoşun hissələrinin göndərilməsinin, nə də Ermənistandakı qədim Azərbaycan ərazilərində yaşayan soydaşlarımızın vəhşicəsinə ata-baba torpaqlarından qovulmasını qarşısını ala bildi.

GÜLƏN GÜNÜN AĞRILI XATİRƏLƏRİ

Qələbənin şərtlərindən biri iqtidarla xalqın birliyi idi!

Xalq rəhbərinə inanmalı, onun düşgün siyasət yürütdüyünə, doğru addımlar atdığına əmin olmalı, bu səbəbdən də dəstəkləməlidir.

Əgər 1 Qarabağ müharibəsi dövründə ölkəyə rəhbərlik edənlərin hər üçü təyيارəyə minib postunu ataraq qaçbsa, onda hansı rəhbərə inamdan, xalq-iqtidar birliyindən danışmaq olar?

Qarabağdakılar özlərinin silahsız, kəndlərinin müdafiəsiz qaldığından qaçqına çevrildiklərindən, paytaxtdakılar isə özbaşnalıqlardan, qıtlıq və bahalıqdan narazı idilər.

1993-cü ilin 12 iyununda evlərində gecələməkdən qorxaraq kəndini tərk edən, Ağdam-Bərdə yolunun kənarında şəhərin açılmasını gözləyən bir neçə qadına və qocaya rast gəldik (Cavanlar kəndin müdafiəsində qalmışdılar).

Qadınlar ağzılarının odunu üstümüzə tökdülər (Əllərinə keçən yalnız biz jurnalistlər idik).

Dedikləri haqlı olduğundan "Azərbaycan" qəzetinin 28 iyun 1993-cü il tarixli nömrəsində dərc etdik:

"Mən mal-qaram, ev-eşiyi qoyub hara gedim, - deyə yaşlı bir qadın dilləndi. - Kənddə nə təhər qalaq? Nə müdafiə edən var, nə də kömək göndərən! İndiyədək Xocalıdan, Kəlbəcərdən bir heylə qız-gəlin erməni əlinə keçdi. Heç onlar haqqında düşüncən olubmu?"

"Ay başına dönüm, qıtlıqdı, bahalıqdı bir təhər dözüürük ki, müharibədir! Axı bunlar erməni ilə müharibə aparmırlar, stol davası edirlər?! Bas bizim təqsisimiz nədir?!"

"Bu uşağın qırışı çıxmayıb, - deyə qara paltarlı gəlin dilləndi. - Atası döyüşdə öldürülüb. İndi bu düzün ortasında onu necə aqım bələyim?!"

Başqa bir cavan gəlin isə sözlərini öldüyü kimi yazmağı tələb etdi:

"Xalqın namusu ayaq altındadır, amma bu, Bakıdakıların qulağına girmir. Aparın mənim yaylığımı Bakıda gizlətib alver edənlər, müharibədə pul qıranlar, hər şeyi vəziyyəyə qurban verənlər başlarına bağlasınlar! Hərə öz canının həşirindədir, qaçqın düşən xalqın dərdinə qalan isə yoxdur!"

Nə qədər igid, qeyrətli övlədin olsa da, torpağını qorumaq, yağı düşməne qalib gəlməkdən ötrü güclü ordu qurulmalı!

Yaxşı silahlanmayan, mükəmməl təlim görməyən, intizamlı və vahid mərkəzə tabe olmayan ordu ilə uğur qazanmaq qeyri-mümkündür!

Azərbaycanın ozamankı rəhbərləri vaxtında ordu yaradaraq torpaqların müdafiəsini təşkil etmədilər.

Yerlərdə yaradılan "könüllü özünümüdafiə batalyonları" peşəkar hərbcilərdən ibarət deyildi.

Bəzi siyasi partiyaların yaratdıqları dəstələr isə özlərinin hakimiyyətə gətirilməsinə xidmət edirdi.

Vahid mərkəzə tabe olmayan hərbi dəstələrdə başıpozluq hökm sürür, müdafiə və hücum əməliyyatları birgə və əlaqəli şəkildə keçirilmirdi.

Ermənilərə isə hərbin bütün tələblərinə cavab verən, hər cür silah-sursatla təmin olunan, Rusiyaya məxsus nizami hərbi hissələr yardım göstərirdi.

Nizamsız dəstələrlə onun qarşısında duruş gətirmək qeyri-mümkün idi!

"Qeyrət və xəyanət" kitabından daha bir sitat:

"İkinci ən böyük səhvimiz müharibəni "məhəlli müharibə", "özfəaliyyət müharibəsi" şəklində qəbul etmək cəhdimizdir. Müharibənin başladığı vaxtdan beş ildən artıq müddət keçsə də, onun dövlət səviyyəsində aparılması gətiriyən hissə olummur. "Qarabağın xilas" - adı altında gündə bir siyasi partiya, hərəkət peyda olur. Müharibənin maliyyələşdirilməsində xalqa, ayrı-ayrı pullara istinad edilir. Yaxud, "Laçını laçınlar", "Şuşanı şuşalılar" və s. müdafiə, yaxud azad etməlidir fikrinə rəvac verilir. Dəstəbazlıq, mənam-mənamlik azarı sağlamaq bilmir. "Qarabağ kərti" ilə vəziyyəyə gəlmək, siyasi kapital toplamaq istəyənlərin sayı və istəhası günbəgün artır. Xalq isə bundan əziyyət, olmanın məşəqqət çəkir".

Məcburi köçkün həyatı yaşamaq çox ağır və məşəqqətlidir.

İnsan bir günün içində ömür boyu qazandıqlarının böyük bir qismini itirir:

- * evindən məhrum olur;
- * əmlakının bir hissəsini qoyub gedir;
- * daimi iş yerini itirir;
- * qohum-qardaşdan ayrı düşür;
- * uşaqları bağcadan və məktəbdən ayrılır;
- * haraya gedəcəyini, kimə pənah aparaçağını kəsdirmir;
- * dövlət isə dərhal hamıya sahib çıxaraq yardım göstərə bilmir və s.

I Qarabağ müharibəsi nəticəsində bir milyonəq Azərbaycan vətəndaşı belə bir çıxılmaz duruma düşdü.

Dövlətə isə nəşlər və sərəştərsizlər, xəyanətkarlar başçıq edirdilər.

Nə vətəndaşına sahib çıxan, nə də kömək əlini uzadan var idi.

Əvəzində...

Kəlbəcər və Ağdamdan köçənlərin Bakıya gəlişinə qadağa qoyuldu.

Yalnız Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın arzu və tələbi ilə yenidən ölkə rəhbərliyinə qayıtdıqdan sonra dövlət vətəndaşına sahib çıxdı!

Ulu Öndər Heydər Əliyev beynəlxalq humanitar təşkilatlara, müsəlman dövlətlərinə müraciət edərək kömək istədi.

Bundan sonra türk Qızılay çadır şəhərciyi, ərəb çadır şəhərcikləri, Biləsuvar da çadır şəhərciyi yaradıldı, dövlətin bu sahəyə sistemli yardımını təşkil olundu.

Lakin həmin vaxtlarda dövlətin iqtisadi imkanları da aşağı səviyyədə idi...

Qışda soyuqdan, yayda istidən, il boyu işsizlikdən və ehtiyacdən, xəstəliklərdən əziyyət çəkən nə qədər insan dünyadan vaxtsız getdi...

30 illik məşəqqətli məcburi köçkün həyatı dövlətin ardıcıl tədbirləri sayəsində xeyli yüngülləşsə də, vətən həsrəti, itkilər insanlara ağır başa gəldi.

İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə iqtisadi imkanların artması, 116 yeni qaçqın şəhərciyi yaradılaraq məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması, bununla bağlı bir neçə dövlət proqramının icrası xeyli kara gəldi.

Əsas hədəf isə işğal altındakı torpaqların nəyin bahasına olursa-olsun qaytarılması idi!

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev bunu da bacardı!

Məcburi köçkünlərin əzabını sevinclə, vətən həsrətini doğma yurda qaytmaq səadəti ilə əvəz etdi!

- * İlham Əliyev "dəmir yumruğu"u ilə 30 illik işğala son qoydu!
- * İlham Əliyev bizə bu əzabları yaşadan düşmənin başını əzərək qarşısından diz kökdürdü!
- * İlham Əliyev bizə bu məşəqqəti yadandarlardan qisasımızı hərbi meydanında aldı!
- * İlham Əliyev bizi qalib dövlətə, müzəffər xalqa çevirdi!
- * İlham Əliyev ağlayan Azərbaycanı güldürdü!
- * İlham Əliyev gülən Ermənistanı ağlatdı!

6 il əvvəl Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etməyərk ərazimizi tərk edən ermənilər indi biz çəkənlərdən artığını çəkirlər!

İrəvandanakılar onlara "ikinci sort" ermənilər kimi baxırlar! Nə sistemli yardım alırlar, nə evlər var, nə də gələcəyə ümidləri! Ən imkanlıları və diriəşləri ölkələrini tərk edərək dünyaya səpələnirlər! Ləyaqət olduqları qaraçı həyatını sürməkdən ötrü!

"Özü yuxıdan ağlamaz", - demişlər! Artıq İlahi ədalət öz yerini alıb!

Bu ədalətin bərpasına da Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev "dəmir yumruğu"u ilə kömək göstərdi!

Bəxtiyar SADIQOV

GÜCLÜ VƏ MÜSTƏQİL AZƏRBAYCAN

Dezinformasiya və kiberhücumlar: hibrid təhdidlərin yeni reallığı

Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinin möhkəmlənməsi, müstəqil siyasət yürütməsi və regionun aparıcı dövlətlərindən birinə çevrilməsi ölkəmizin əldə etdiyi mühüm nailiyyətlərdəndir. Azərbaycan enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat-logistika əlaqələri və regional əməkdaşlıq baxımından mühüm rol oynayan ölkəyə çevrilib. Lakin ölkəmizin artan nüfuzu və milli maraqlara əsaslanan siyasəti müəkkəb geosiyasi şəraitdə yeni çağırışları da gündəmə gətirib. Bu çağırışlardan biri informasiya məkanına müdaxilələr və hibrid təhdidlərdir.

Milli Məclisin deputatı Azər BADAMOV qəzetimizə açıqlamalarında dedi ki, müasir dövrdə dövlətlərə qarşı mübarizə yalnız siyasi və iqtisadi vasitələrlə aparılır. Dezinformasiya kampaniyaları, kiberhücumlar, saxta hesablar, botlar və ictimai rəyə manipulyativ təsir cəhdləri də hibrid təhdidlərin mühüm istiqamətlərindəndir. Ətrafımızda davam edən geosiyasi gerginliklər fonunda Azərbaycanın informasiya təhlükəsizliyinin qorunması, milli maraqların müdafiəsi və ictimai-siyasi sabitliyin möhkəmləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. "Hibrid təhdidlərin əsas məqsədlərindən biri cəmiyyətdə çaşqınlıq yaratmaq, dövlət institutlarına inamı zəiflətmək, mövcud fikir ayrılıqlarını dərinləşdirmək və ictimai sabitliyə təsir göstərməkdir. Bu məqsədlə bəzən həqiqi faktlar kontekstdən çıxarılır, təsdiqlənməmiş məlumatlar həqiqət kimi təqdim edilir, yeni məzmun çoxsaylı hesablar vasitəsilə yayılaraq süni ictimai rəy formalaşdırmağa çalışılır. Azərbaycan dilində fəaliyyət göstərən informasiya resursları və sosial platformalar da belə təsir cəhdlərinin axtarılması baxımından diqqət mərkəzində olmalıdır. Xüsusilə dini və ideoloji mövzulardan istifadə etməklə cəmiyyətdə qarşıdurma yaratmaq cəhdləri ciddi yanaşma tələb edir", - deyərək əlavə etdi.

Deputat bildirdi ki, Azərbaycan tarixən müxtəlif dinlərin və mədəniyyətlərin dinc-yanışı yaşadığı ölkədir. Konstitusiyamız dünyəvi dövlət quruluşunu, insan hüququ, vicdan və dini etiqad azadlığını təsbit edir. Bu prinsiplərin qorunması milli həmrəyliyin və ictimai sabitliyin əsas şərtlərindəndir. Eyni zamanda dini inancardan sui-istifadə edərək insanların qarşıdurma-ya yönəlmək, radikal baxışları təşviq etmək və cəmiyyətdə düşmənçilik yaratmaq cəhdlərinə qarşı qanun çərçivəsində mübarizə aparılmalıdır. Bununla yanaşı, dini etiqad azadlığı ilə radikal manipulyasiyaları bir-birindən fərqləndirmək vacibdir. Hər hansı iddia konkret faktlar əsasında qiymətləndirilməli, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarına hörmət olunmalıdır.

A.Badamov qeyd etdi ki, rəqəmsal platformalardan yayınan məlumatların doğruluğunun yoxlanılması isə hər bir vətəndaşın məsuliyyətidir: "Xarici mənbələrdən yayılan xəbərlər, dini-ideoloji çağırışlar və siyasi xarakterli paylaşımlar emosional reaksiyalar əsasında deyil, etibarlı mənbələr və faktlar əsasında qiymətləndirilməlidir. Çünki informasiya mübarizəsində ön təsirli vasitələrdən biri in-

sanların düşüncəsinə və emosiyalarına yönəlmiş manipulyasiyalardır. Milli Məclisin Xarici mütəxəssislərə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyasının fəaliyyəti də bu məsələlərin parlament səviyyəsində diqqətdə saxlanıldığını göstərir. Hibrid təhdidlərə qarşı mübarizənin səmərəliliyi dövlət qurumlarının əlaqələndirilmiş fəaliyyətdən, kiber təhlükəsizlik imkanlarının gücləndirilməsindən, media subyektlərinin məsuliyyətdən və ictimai maarifləndirmədən asılıdır. Bu istiqamətdə araşdırmaların, ekspert müzakirələrinin və ictimaiyyətdə əsaslandırılmış məlumatların təqdim olunmasının davam etdirilməsi vacibdir".

Deputat dedi ki, Azərbaycan xalqı müasir tarixinin ən ağır sınaqlarından keçərək milli iradəsini və dövlətçilik özmini nümayiş etdirib. Torpaqlarımızın işğal altında olduğu uzun illər ərzində ölkəmiz öz hüquqlarını beynəlxalq müstəvidə müdafiə edib, informasiya məkanında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması uğrunda fəaliyyətini gücləndirib. 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan tarixi Zəfər isə xalqımızın birliyi və dövlətimizin gücünü nümayiş etdirib. "Bu gün də Azərbaycanın ətrafında baş verən proseslər diqqətlə izlənilməli, milli maraqlarımız qorunmalı və ölkəmizin yenidən geosiyasi qarşıdurmaların meydana gəlməsinə imkan verilməməlidir. Azərbaycanın ən böyük üstünlüklərindən biri xalq-dövlət birliyi və milli həmrəylikdir. Lakin bu birliyin qorunması yalnız xarici təhdidlərə qarşı müvəqqəti tədbirlərlə məhdudlaşmamalıdır. Bunun üçün qanunun alimliliyi, vətəndaş hüquqlarına hörmət, sosial ədalət və dövlətlə cəmiyyət arasında qarşılıqlı etimad da möhkəmləndirilməlidir. Ümumiyyətlə deyərək beləlik ki, Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun və müstəqil siyasətinin qorunması informasiya təhlükəsizliyinin gücləndirilməsini, dezinformasiyaya qarşı sistemli mübarizəni və milli birliyin möhkəmləndirilməsini tələb edir. Dövlət qurumları, media, ekspertlər və vətəndaşlar bu prosesdə birgə məsuliyyət daşıyırlar. Azərbaycan xalqı döyüş meydanında nümayiş etdirdiyi iradəni informasiya məkanında da milli məsuliyyətlə tamamlamalıdır. Çünki ölkəmizin sabitliyi, təhlükəsizliyi və gələcək inkişafı milli həmrəyliyin qorunmasından və sağlam informasiya mühitinin formalaşdırılmasından birbaşa asılıdır", - deyərək Azər Badamov bildirdi.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycana qarşı hibrid müharibələr məğlubiyyətə məhkumdur

Son illərdə dünya nizamında baş verən kəskin geosiyasi dəyişikliklər, münəfiq ocaqlarının alovlanması və beynəlxalq hüquq mexanizmlərinin təsirini itirməsi fonunda Azərbaycan sabitlik və təhlükəsizlik məkanı kimi diqqət çəkir. Ölkəmizin müstəqil xarici siyasət yürütməsi, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini öz gücü ilə icra edərək ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etməsi, "Şərq-Qərb" və "Şimal-Cənub" nəqliyyat dəhlizlərində, eləcə də Avropanın enerji təhlükəsizliyində strateji rol oynaması geosiyasi xəritədə mövqeyimizi möhkəmləndirir. Bu gün Azərbaycanın orta gücə çevrilməsi beynəlxalq səviyyədə də etiraf olunan gerçəklikdir.

Milli-mənəvi və multikultural dəyərlər, dini inanclar hədəf alınır

Lakin ölkəmizin müstəqil siyasəti və regional liderliyi heç də bütün xarici dairelərin maraqlarına cavab vermir. Azərbaycan daxilində fiziki, siyasi və ya iqtisadi sabitliyi bərbəzə pozmaq imkanlarının olmadığını görən xarici təzyiqlər məqsətləri indiki hibrid müharibə metodlarına əl atırlar. Bu gün Azərbaycanı qarşı həyata keçirilən təhdidlər daha çox rəqəmsal məkana, cəmiyyətin düşüncə sistemə və ideoloji dayaqlarına yönəlib.

Ölkəmizə yönəldilən hibrid hücumlarla əlaqədar Milli Məclisin Xarici mütəxəssislərə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyasının yaydığı bəyanatda da bu reallıqlar xüsusi vurğulanıb: "Bölgəmizdə davam edən müharibə və gerginliklər fonunda sabitlik adası kimi sociyalləndirilən Azərbaycan Respublikası son vaxtlar heç zaman görünməmiş şəkildə və sinkron formada dini-ideoloji təxribatlarla əlaqələndirilmiş informasiya əməliyyatlarına və kiberhücumlara məruz qalıb. Müxtəlif azadlıqlar adı altında xalqımızın çoxəsrlik milli-mənəvi və multikultural dəyərləri, dini inancları hədəf alınır, cəmiyyətdə həqiqət anlayışını məhv etmək üçün zərərli fəaliyyətlər vasitəsilə insanlarımızı yad ideologiyalar doğru yol kimi təqdim edilir".

Hibrid hücumların ən kəskin vasitəsi əlaqələndirilmiş informasiya əməliyyatları və kiberhücumlardır. Bu fəaliyyət müasir texnologiyaların, sosial şəbəkə alqoritmlərinin və bot şəbəkələrinin imkanlarından maksimum istifadə etməklə edirə olunur. Məqsəd cəmiyyətdə etimadı sarsıtmaq, dövlət qurumlarına olan inamı zəiflətmək və sosial qütbləşmə yaratmaqdır.

Milli Məclisin komissiyasının sözügedən bəyanatında bu texnoloji manipulyasiyanın pərdəarxası mexanizmi açıqlanıb. Bildirilib ki, aidiyyətli dövlət orqanları ilə birgə araşdırmalar zamanı müəyyən edilib ki, ictimai rəyi manipulyasiya etməyə, cəmiyyətdə qütbləşmə yaratmağa, dövlət qurumlarına etimadı sarsıtmağa yönələn təsir əməliyyatları, kiberhücumlar və terror-təxribat niyyətləri ölkə daxilində və xaricində olan təsir agentləri və gizli təşkilatlar, rəqəmsal məkanda isə haker qrupları, xarici media quruluşları, real və saxta hesablar, habelə botlar vasitəsilə aparılır: "Təəssüflə qeyd etməliyik ki, dost və qonşu ölkələrin ərazisində fəaliyyət göstərən, Azərbaycanı sevməyən qüvvələr öz dezinformasiya məzmunlarını müstəqil görünən kanalları vasitəsilə rə-

qəmsal platformalara yeridib, cəmiyyətdə etnik, dini və ya siyasi zəmində qırılma xətləri yaratmağa çalışırlar".

Bu yanaşma göstərir ki, kütlələr idarə etmək üçün artıq açıq təbliğat aparılır. İstifadəçilər fərqi olmadan alqoritmlər vasitəsilə hissiyata və emosiyalara hesablanmış zərərli məzmunların halqasına salınır, bu isə müəyyən mexanizm vasitəsilə manipulyasiyanın effektivliyini hədəsi silsilə ilə artırır.

Milli strateji güc və yenilməz birliymiz

İnformasiya hücumlarının digər təhlükəli istiqamət xalqın çoxəsrlik milli-mənəvi dəyərlərini, dini inanclarını və multikultural mühtitini hədəf almaqdır. Xarici mərkəzlərdən idarə olunan və müstəqil görünən Azərbaycanlı resurslar cəmiyyətə yad ideologiyaları doğru yol kimi təqdim etməyə, etnik və ya dini zəmində qırılma xətləri yaratmağa cəhd edirlər.

Bu resursların nə üçün və hansı niyyətlə yaradıldığına Prezident İlham Əliyev Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) VIII Qurultayındakı çıxışında çox dəqiq şəkildə aydınlıq gətirib: "Nə üçün hansısa ölkədə Azərbaycan dilində yol kimi təqdim etməyə, etnik və ya dini zəmində qırılma xətləri yaratmağa cəhd edirlər. Bu resursların nə üçün və hansı niyyətlə yaradıldığına Prezident İlham Əliyev Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) VIII Qurultayındakı çıxışında çox dəqiq şəkildə aydınlıq gətirib: "Nə üçün hansısa ölkədə Azərbaycan dilində yol kimi təqdim etməyə, etnik və ya dini zəmində qırılma xətləri yaratmağa cəhd edirlər".

Dövlətimizin başçısı əlavə edib ki, o faktları tapmaq üçün uzağa getmək lazım deyil, bizim böyürümüzdə Azərbaycan dilində gecə-gündüz bizə qarşı təxribatlar yağdırılır: "Ya da ki, Qərb ölkələrində, orada da Azərbaycanlı resurslar yaradılıb. Nə üçün? Yəni bax, bu birliyi sarsıtmaq üçün, Azərbaycanı özərlinə tabe etdirmək üçün, bizi müstəqillik yolumuzdan döndərmək üçün, sonra da bizi idarə etmək üçün".

Bu baxımdan rəqəmsal məkanda rast gəldiyimiz hər bir Azərbaycanlı informasiya mənbəsinə tənqidi yanaşmağa, xüsusilə emosional qıcıqlandırıcı xəbərlərin mənbəyini araşdırmaq milli təhlükəsizlik məsələsinə çevrilir.

Azərbaycan dövləti həm fiziki, həm də ideoloji müstəvidə ona yönələn hər bir təzyiqlə çəvik və adekvat cavab vermək gücünə malikdir. Müasir dövrdə ideoloji təhlükəsizlik fiziki sərhədlərin qorunması qədər vacibdir, çünki ideoloji risklər coğrafi sərhəd tanımır və bərbəzə ölkənin daxilində istiqamətləndirilir.

Dövlətimizin bu hücumlar qarşısında tutduğu qətiyyətli mövqe və müdafiə xətti Prezident İlham Əliyevin YAP-ın VIII qurultayındakı çıxışında da öz əksini tapıb: "Bax, biz bu gün bizə qarşı olan bir dənə də zərbəni cavabsız qoymur. Bir zərbəyə bəlkə 2, 5, 10 zərbə qaytarırıq ki, hərə otursun yerində, bizim işlərimizə qarşısını, bizim həyat tərzimizə burnunu soxmasın və bizə yol göstərməsin. Hərə getsin öz xalqına, dövlətinə gün ağlasın. Bu gün Azərbaycan realıqları belədir ki, biz bir çox ölkələr üçün ömək olmuşuq. Ona görə risklərlə bağlı, - həm fiziki, həm ideoloji risklərlə bağlı, - ciddi tədbirlər görülür və görülməkdədir".

Hibrid hücumların və ideoloji təxribatların dəf edilməsində iki təməl sübut müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Təhsil və milli vətənpərvərlik ruhu. Təhsil və yüksək informasiya savadlılığı cəmiyyəti media cirkiliyindən qoruyur. Savadlı, tənqidi təfəkkürə malik və faktları yalandan ayıra bilən vətəndaş heç vaxt zərərli ideologiyaların, bot şəbəkələrinin və xarici mərkəzlərin manipulyasiya alətinə çevrilir.

Hər şeydən əlavə isə, sarsılmaz xalq-dövlət birliyi və tarixi Zəfərimizdən doğan milli qürur hissi bu psixoloji hücumlar qarşısında keçilməz bir qalxandır. Azərbaycan xalqı 44 günlük Vətən müharibəsində və antiterror tədbirləri zamanı öz həmrəyliyini, iradəsini və dövlətinə olan sonsuz inamını bütün dünyaya sübut etdi. Bu sarsılmaz birlik xarici güclərin cəmiyyət daxilində çat və ya nifaz yaratmaq cəhdlərini hər dəfə boş çıxarır.

Rəqəmsal era və süni intellekt texnologiyalarının inkişafı hibrid təhdidlərin formasını, alətlərini və miqyasını daim dəyişir. Artıq cəbhə xətti təkə sərhədlərimizdən keçmir, hər bir vətəndaşın informasiya sahəsindəki seçimi, rəqəmsal məkandakı davranışı da müdafiə sistemimizin bir hissəsinə çevrilir.

Bu müəkkəb geostrateji şəraitdə milli maraqlara söykənən müstəqil xarici siyasət, güclü dövlət təsisatları və vətənpərvər cəmiyyət Azərbaycanın suverenliyinin, əmin-amanlığının və gələcək inkişafının ən möhkəm zəmanətidir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən qətiyyətli siyasət və xalqımızın sarsılmaz iradəsi bir daha göstərir ki, dövlətimizə qarşı yönələn hər bir qızma və ya açıq hibrid həmlə cavabsız qalmaqacaq və milli həmrəyliymiz qarşısında mütləq məğlubiyyətə məhkumdur.

Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"

TDT-nin Baş katibi: "Orta dəhliz üzrə yük həcmnin 2030-cu ilədək 11 milyon tona çatacağı proqnozlaşdırılır"

Türk dünyasının artan əhəmiyyəti yalnız ortaq irslə deyil, həm də ümumi iqtisadi və strateji potensialın miqyası ilə müəyyən olunur. 2025-ci ilin sonuna dair açıqlanan rəqəmlərə əsasən, Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) üzv və müşahidəçi dövlətlərinin ümumi daxili məhsulu 2,4 trilyon ABŞ dollarını ötürüb. Onların ümumi ticarət dövriyyəsi isə təxminən 1,27 trilyon dollara çatıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu barədə TDT-nin Baş katibi Kubançbek Ömürəliyevin məqaləsində qeyd olunub.

Məqalədə vurğulanıb ki, global enerji sistemlərinin sürətlə dəyişdiyi və tələbatın artdığı dövrdə birlikdə fəaliyyət göstərmək seçim məsələsi deyil, zərurətdir. Son TDT Zirvə görüşlərində də enerji təhlükəsizliyinin əhəmiyyəti vurğulanıb. Belə ki, enerji təhlükəsizliyi sabit təchizatın təmin olunması, ticarətin artırılması, iqtisadi və geosiyasi sabitliyin gücləndirilməsi üçün boru kəmərlərinin, elektrik şəbəkələrinin, enerjiasaxlama sistemlərinin və nəqliyyat marşrutlarının bir-biri ilə əlaqələndirilməsindən asılıdır.

"Türk dövlətləri "Cənub qaz dəhlizi", Mərkəzi Asiya-Azərbaycan Yaşıl Enerji Dəhlizi, Kambarata-1 Su-Elektrik Stansiyası və Qara dənizin dibi ilə çəkilən sualtı elektrik kabeli kimi iri infrastruktur layihələri vasitəsilə regional və beynəlxalq enerji bağlantılarını gücləndirir. Bu təşəbbüslər türk dünyasının enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsində, təchizat marşrutlarının şəxələndirilməsində və bərpaolunan enerji sahəsində əməkdaşlığın inkişafında artan rolunu nümayiş etdirir.

Bu baxımdan "Türk Dünyası 2040 Baxışı" mühüm strateji çərçivə təqdim edir. Bu sənəd bizi iqtisadi integrasiyanı dərinləşdirməyə, bağlantıları yaxşılaşdırmağa, institutları gücləndirməyə, bilikəsəli sənaye sahələrinə investisiya yatırmağa, dayanıqlı və inklüziv inkişafı təşviq etməyə çağırır. Bu yanaşmanın əhəmiyyəti bəlkə də ən aydın şəkildə bağlantıların sahəsində görünür. Xəzər-dən keçən Beynəlxalq "Şərq-Qərb" Orta dəhlizi Asiya ilə Avropa arasında getdikcə daha mühüm əlaqə xəttinə çevrilir. Dəhliz üzrə yük həcmnin 2030-cu ilədək 11 milyon tona çatma biləcəyi proqnozlaşdırılır. İllik 15 milyon tona qədər yükdaşıma qabiliyyətinə malik olacağı gözlənilən Çin-Qırğızistan-Özbəkistan dəmir yolu da regional bağlantıları gücləndirəcək və Avrasiya boyunca ticarət imkanlarını genişləndirəcək. Lakin müasir nəqliyyat dəhlizi dəmir yollarından, avtomobil yollarından və limanlardan daha geniş anlayışdır. Yüklər sərhədləri səmərəli şəkildə keçməli, məlumat və sənədlər də onlarla birlikdə hərəkət etməlidir. TDT fiziki infrastrukturunu gömrük və rəqəmsal həllərlə tamamlayır", - deyərək Kubançbek Ömürəliyevin məqaləsində qeyd olunub.

Avropalı ekspertlər: "Orta dəhliz AI üçün alternativ nəqliyyat marşrutudur"

Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu və ya Orta dəhliz Asiya ilə Avropa arasında ticarət əlaqələrinin inkişafında getdikcə daha vacib rol oynayır. Bu marşrutun inkişaf etdirilməsi təkə yükdaşıma potensialının genişləndirilməsi baxımından deyil, həm də regional iqtisadi əlaqələrin gücləndirilməsi və yeni bazarlara çıxış üçün vacibdir.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Dünya Bankının son hesabatına görə, zəruri infrastruktur investisiyaları və islahatları ilə dəhliz boyunca yükdaşımalarının həcmi üç dəfədən çox, çatdırılma müddətləri isə iki dəfə azaldıla bilər. Bu prosesin marşrut boyunca yerləşən dövlətlərin ümumi daxili məhsulunu 3,3 faiz artıracağı və 2040-cı ilə qədər 2 milyon əlavə iş yeri yaradacağı gözlənilir.

Lakin bu potensialın reallaşdırılması üçün əhəmiyyətli investisiya və infrastrukturun hərtərəfli inkişafı tələb olunur. Hesabatda təxmin edilir ki, 2040-cı ilə qədər dəmir yollarının, limanların və avtomobil yollarının inkişafına 25 milyard dollardan çox, eləcə də logistika mərkəzlərinin, daxili terminalların, dəmir yolu heyətinin və rəqəmsal sistemlərin inkişafına təxminən 30 milyard dollar sərmayə qoyulmalıdır.

Ceymstoun Fondunun "AI Azərbaycan və Mərkəzi Asiyalı birlişdirən infrastrukturunu dəstəkləyir" adlı analitik məqaləsində qeyd olunur ki, Avropa İttifaqı Azərbaycanla əlaqə tərəfdaşlığı təklif edib, Naxçıvan dəmir yolu və Bakı Limanı da daxil olmaqla mümkün layihələrə yanaşı, Cənubi Qafqaza 200 milyon avroya qədər qrant ayrılacağı açıqlayıb. "TİTR siyasi ambisiyadan daha integrasiya olunmuş nəqliyyat sistemində doğru irəliləyir. Özbəkistanda Avropanın dəstəklədiyi modernləşmə, Qazaxıstanda Almaniyannın rəhbərlik etdiyi logistika investisiyasına və Avropa İttifaqının Azərbaycanla əlaqələrinin genişləndirilməsinə yönəlmiş gündəliyi Mərkəzi Asiya - Xəzər - Cənubi Qafqaz əlaqəsini gücləndirir. Növbəti mərhələ koordinasiyanın dərinləşdirilməsi və bu layihələrin Mərkəzi Asiya ilə Avropa arasında getdikcə daha fasiləsiz işləyən bir dəhliz halında birləşdirilməsi olacaqdır", - deyərək yazırdan vurğulan.

"Berliner Zeitung" qəzetində dərc olunmuş nəqliyyat və logistika strategiyasına həsr olunmuş analitik məqalədə isə Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyalı Avropa bazarı ilə birləşdirən nəqliyyat marşrutlarının inkişafına marağı vurğulan.

Məqalədə qeyd edilir ki, Avropa İttifaqının "Global Gateway" təşəbbüsü regionda nəqliyyat əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi üçün investisiya cəlb etməyi hədəfləyir. 2025-ci ilin aprel ayında keçirilən Mərkəzi Asiya-Avropa İttifaqı sammitində region üçün əlavə 12 milyard avro investisiya elan edildi ki, bunun 3 milyard avrosu Orta dəhliz üçün ayrılıb.

Almaniya Xarici Əlaqələr Şurasının (DGAP) məlumatına görə, Avropa və beynəlxalq maliyyə institutları tərəfindən 2024-2025-ci illərdə Mərkəzi Asiyada davamlı nəqliyyat və əlaqəli infrastrukturun inkişafı üçün vəd edilmiş vəsaitin məbləği 22 milyard avroya çatıb.

Bu göstəricilər Avropa İttifaqının regionda nəqliyyat əlaqələrinin inkişaf etdirilməsində və təchizat marşrutlarının şəxələndirilməsinə marağını əks etdirir. Elan edilmiş investisiya fondlarının praktik tətbiqi, onların konkret layihələrə ayrılması və nəqliyyat infrastrukturunun səmərəliliyinin artırılması xüsusilə vacibdir.

Xəzər dənizində, yollarda və digər nəqliyyat şəbəkələrində tutumun artırılması da zəruridir. Etibarlı tərəfdaşlar Avropa sənayesini və biznesini strateji xammalla təmin etmək üçün vacibdir.

Ekspertlər qeyd edirlər ki, Orta dəhliz Avropaya alternativ nəqliyyat marşrutu və strateji xammal tədarükünün şəxələndirilməsi vasitəsi təklif etsə də, buna nail olmaq üçün infrastrukturun inkişafı ilə yanaşı, gömrük prosedurlarını sadələşdirmək və ölkələr arasında əməkdaşlığı gücləndirmək lazımdır. Yalnız bundan sonra Orta dəhliz investisiya cəlb edən, ticarət həcmi artıran və yeni iş yerləri yaradan strateji iqtisadi amilə çevriləcək.

Azərbaycan Türkiyənin 31 vətəndaşını "arzuolunmaz şəxslər" siyahısına daxil edib. Bu barədə AZƏRTAC-a Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi məlumat verib.

Bildirilib ki, müxtəlif sosial şəbəkələr və internet platformaları vasitəsilə Azərbaycan Respublikasının suverenliyinə, milli təhlükəsizliyinə, konstitusiyaya quruluşuna, xalqına və rəhbərliyinə qarşı, hakimiyyətin zorla dəyişdirilməsinə, habelə dini radikalizm zəmində zorakılığa, dini nifrət və düşmənçiliyin qızışdırılmasına yönəlmiş açıqlamaları nəzərə alınaraq, aşağıda qeyd edilən Türkiyə Respublikasının vətəndaşları Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə uyğun olaraq "arzuolunmaz şəxslər" elan edilib və onların Azərbaycan ərazisinə girişinə qadağa qoyulub:

- Ahmet Barış İYİSON - İyison Medya şirkətinin və Gazeteciabi layihəsinin rəhbəri
- Cem ÖZYURT - Blogger
- Akin DURU - TV8 və Acunmedya əməkdaşı
- Dursun EKER - Jurnalist, File Prodüksiyon Hizmetleri

- Adem ÖZKÖSE - Jurnalist, siyasi analitik, yazıçı
- Muhammed Emin YILDIRIM - "Köklü Değişim" jurnalının və media qrupunun İstanbul təmsilçisi
- Cüneyt SEZER - Blogger, sosioloq, publisist və siyasi analitik
- Serhat KOYUNCU - İctimai xadim
- Mikail AYYILDIZ - Dini yazar və araşdırmaçı
- Ahi ARATOĞLU - Araşdırmaçı yazar, şair və sosioloq
- Muharrem ÇAVUŞ - AK Parti Boğaziçi Gençlik Kolları Başkanı (2020-2025)
- Fatih ERBAKAN - Yeniden Refah Partiyasının sədri
- Yahya UĞRAŞ - HÜDA PAR Partiyasının sədr müavini
- Aydın BİNBÖĞA - İqtisadçı, siyasətçi
- Hakkı EREN - "Köklü Değişim" jurnalisti
- Sait SEYİTOĞLU - HÜDA PAR partiyasının Batman məliyyə və inzibati işlər şöbəsinin rəhbəri
- Mehmet BOYNUKALIN - Marmara Universiteti İlahiyyat professoru, Ayasofya İmam-Hatibi

- Okan AYTAŞ - Jurnalist, Finansopia Medya şirkətinin sahibi
- Mert ARMAĞAN - Jurnalist
- Yaşar YAVUZ - Yeni Şafak, Diriliş Postası, Referans jurnalı
- Ahmet Sırrı ARVAS - Şair, jurnalist, yazıçı
- Yusuf KAPLAN - Yazıçı, jurnalist
- Erdinc TEĞMEN - Erte Medya'nın sahibi
- İrfan ÇAKAR - Keçmiş millət vəkili
- Halil Atakan AY - İlahiyyatçı
- İsmail KILIÇARSLAN - TV NET, "Yeni Şafak" qəzeti
- Murat ŞAHİN - Akı TV- də proqram aparıcısı
- İrfan Kaya ÜLGER - Akı TV- də proqram aparıcısı
- Fatin DAĞISTANLI - Akı TV- də proqram aparıcısı
- Ömer ULUTAŞ - Toprak partiyasının sədri
- Ömer Faruk GERGERLİOĞLU - Millət vəkili

Məlumatda qeyd olunub ki, Azərbaycan Respublikasına qarşı çağırışlara və düşmənçiliyi təşviq edən fəaliyyətlərə cavab olaraq bundan sonra da müvafiq tədbirlərin görülməsi davam edəcək.

Makron hakimiyyətinin və Fransa demokratiyasının əsl siması

Fransa etirazlar və iğtişaşlar dalğasının növbəti mərhələsini yaşayır. Bu dəfə Prezident Emmanuel Makronun rəhbərlik etdiyi hakimiyyət artan ictimai narazılıq və kütləvi nümayişlər fonunda ciddi təzyiqlə üzləşib. Müxtəlif dövrlərdə pensiya islahatlarına, hökumətin iqtisadi siyasətinə, sosial təminat sistemindəki dəyişikliklərə və dövlət idarəçiliyinin ayrı-ayrı istiqamətlərinə qarşı keçirilən nümayişlər Fransa cəmiyyətində narazılığın dərin köklərə malik olduğunu göstərir. Bu mənzərə ölkənin yalnız cari problemləri ilə deyil, həm də dövlət-cəmiyyət münasibətlərində yaranmış ziddiyyətlərlə bağlı ciddi suallar doğurur.

Milli Məclisin deputatı Vüqar RƏHİM-ZADƏ qəzetimizə açıqlamasında dedi ki, Makronun hakimiyyəti dövründə baş verən hadisələr Fransada siyasi idarəçilik üsulu ətrafında müzakirələri daha da gücləndirib: "Hökumətin həyata keçirdiyi bir sıra iqtisadi və sosial islahatlar cəmiyyətin müəyyən təbəqələrində ciddi narazılıqla qarşılanır. Xüsusilə sosial problemlərin həlli ilə bağlı gözləntilərin qarşılanmaması, həyat səviyyəsi və perspektivlərlə bağlı narahatlıqların artması, eləcə də etiraz aksiyalarına sort müdaxilələr dövlət institutlarına ictimai etimada ciddi zərbə vurub. Nəticədə Fransada müşahidə olunan gərginlik təkcə konkret qərarlara qarşı etirazlarla məhdudlaşmır, həm də hakimiyyətin cəmiyyətlə münasibətlərinin xarakteri və ölkənin siyasi gələcəyi ilə bağlı daha geniş müzakirələrə ehtad edir".

Bu dəfə etirazların ilkin mərhələsinin Parisdəki liseylərdə başladığını diqqətə çatdıran deputat qeyd etdi ki, məktəblərdə müəllim nəzakətli, infrastruktur problemləri və təhsil şəraitinin qənaətbəxş olmaması ilə bağlı narazılıqlar müəllimlərin tətilinə gətirib çıxarıb. Şagirdlər də müəllimlərlə həmrəylik nümayiş etdirərək aksiyalara qoşulub və dərsləri boykot etməyə

başlayıblar. İlkin olaraq təhsil sahəsindəki problemlərə etiraz məqsədilə başlayan aksiyalar sonradan daha geniş ictimai narazılıq dalğasına çevrilib. Nümayişlərdə hökumətin sosial problemlərin həllində yetərsiz fəaliyyəti, hakimiyyətin qərarlarına qarşı narazılıq və ölkədə köklü iqtisadi-siyasi dəyişikliklərə dair tələblər ön plana çıxıb. Aksiyalarda baş verən zoraklıq halları və polisın sort müdaxilələri vəziyyəti daha da gərginləşdirib. İctimai narazılığın genişlənməsi nəticəsində etirazlar təhsil sektorunun hüduqlarını aşaraq, daha geniş sosial-siyasi məzmun qazanıb.

V.Rəhimzadə bildirdi ki, Paris beynəlxalq tribunallarından çıxış edərək müxtəlif ölkələrdə demokratiyanın vəziyyəti barədə mühakimələr yürüdü, başqa dövlətlərə hüquq və azadlıqların qorunması ilə bağlı "tövsiyələr" verir, bu məsələləri siyasi təzyiq vasitəsinə çevirir: "Lakin demokratiyanın həqiqi mahiyyəti yalnız beynəlxalq platformalarda səsləndirilən bəyanatlarla deyil, dövlətin öz vətəndaşlarına münasibəti, etiraz hüququna hörməti və hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətinə nəzarət mexanizmləri ilə ölçülür. Məhz bu baxımdan Fransada son dövrlərdə yaşanan ictimai gərginlik, etiraz aksiyalarının müdaxilələr və polis zorakılığı ilə bağlı yayılan məlumatlar ciddi suallar doğurur. Bəs, hansı Fransa demokratiyası? Demokratiyadan danışan bir dövlətin öz daxilində vətəndaşların sərbəst toplaşmaq hüququnu məhdudlaşdırması, nümayişçilərə qarşı qeyri-münasib güc tətbiqi Fransa siyasi rəhbərliyinin beynəlxalq ritorikası ilə ölkədəki realıq arasında ziddiyyətlərin mövcudluğunu göstərir. Aksiyalar zamanı polis müdaxilələrinin sortliyi, yeniyyətlərin xəsarət alması və kütləvi saxlanmalar, əslində, Makron hakimiyyətinin, Fransa demokratiyasının əsl mahiyyətini ortaya qoyur. Bir daha aydın olur ki, Fransa demokratiya və insan hüquqları prinsiplərindən özünü siyasi və geosiyasi maraqlarını irəli aparmaq üçün vasitə kimi istifadə edir".

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Sülh sazişinin imzalanmasını uzatmaqla Paşinyan siyasi dividend qazanmağa çalışır

Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması Cənubi Qafqazın gələcəyini müəyyən edən əsas məsələlərdən biridir. İllərlə davam edən münaqişədən, hərbi toqquşmalardan və qarşılıqlı etimadsızlıqdan sonra tərəflər sülh sazişinin mətnini razılaşdıraraq 2025-ci il avqustun 8-də Vaşinqtonda mühüm siyasi sənəd imzalayıblar. Lakin razılaşdırılması müəddətinin müqavilənin rəsmi imzalanması və qüvvəyə minməsi eyni şey deyil.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu ilin oktyabrına olan vəziyyətə görə, prosesin qarşısında hələ də siyasi və hüquqi maneələr qalır.

Bəs Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan sülh müqaviləsinin niyə hələ də tam rəsmiləşdirə bilmir? Bu, doğrudanmı sülhü gecikdirmək cəhdidir, yoxsa Ermənistanın daxili, siyasi realıqları ilə bağlı müərkəb hesablamaların nəticəsidir? Məsələyə həm Azərbaycanın müərkəb hesablamaları maraqları, həm də Ermənistan rəhbərliyinin siyasi davranışı baxımından nəzər salmaq lazımdır.

Sülh müqaviləsinin imzalanması qarşısındakı ən mühüm maneə Ermənistanın Konstitusiyasının preambulası ilə bağlı mübahisədir.

Azərbaycan tərəfinin mövqeyinə görə, Ermənistanın müstəqillik haqqında sənədinə edilən konstitusion istinadlar "Dağlıq Qarabağ"ın Ermənistanla birləşdirilməsi ideyasını əks etdirən müddəalara əlaqədardır və potensial ərazi iddiası kimi qiymətləndirilə bilər. Bakı hesab edir ki, iki dövlət arasında davamlı sülhün qurulması üçün bu məsələ hüquqi baxımdan aradan qaldırılmalıdır. Azərbaycan

rəsmiləri Konstitusiyaya dəyişiklik edilməsini və ya eyni nəticəni verən başqa hüquqi mexanizmin tətbiqini müqavilənin imzalanması üçün əsas şərt kimi təqdim edir. Məsələnin ən diqqətçəkən tərəfi Paşinyanın 2026-cı ilin oktyabrında səsləndirdiyi mövqedir. Ermənistanın Baş naziri ilkin razılaşdırılmış sülh sazişinin imzalanması və ratifikasiyasını 2031-ci ilədək həyata keçirməyi özünün siyasi hədəfi kimi göstərib. Bu açıqlama müqavilənin yaxın zamanda imzalanacağına dair gözləntiləri zəiflədib. Bu tarix avtomatik olaraq sülhün 2031-ci ilədək mümkün olmayacağı anlamına gəlir, Paşinyan hökumətinin prosesi qısa müddətdə başa çatdırmaq əvəzinə, daha uzun siyasi zaman çərçivəsində idarə etməyə hazır olduğunu göstərir.

Azərbaycan tərəfindən əsas sual budur - "Əgər sazişin mətni artıq razılaşdırılıbsa, onun imzalanması üçün daha beş il gözləməyə nə ehtiyac var?". Məsələnin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, vaxtilə Paşinyan da işğalçılıq siyasəti yürüdü. "Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə" deyə Paşinyan indi siyasi rəqibləri və xaricəki

diaspor qarşısında cavab verməli olub. "Nə oldu Paşinyan?" sualına hələ də cavab tapa bilmir. Azərbaycan Ordusunun qarşısında tap getirə bilməyən Ermənistan ordusu Qarabağdan qovulduqdan sonra Ermənistanın Baş naziri də siyasətini dəyişmək məcburiyyətində qaldı. Hakimiyyətini və cəmiyyətdəki siyasi simasını qoruyub saxlamaq üçün Paşinyan Avropaya inteqrasiya yolunu seçdi ki, bu da Rusiyanın maraqlarına uyğun gəlmədi və münasibətlərdə gərginlik yaranı. Onun Avrointeqrasiya siyasəti hələlik İrəvanın küçələrində velosiped sürməkdən o tərəfə keçməyib.

Beləliklə, sülh müqaviləsinin imzalanmasını uzatmaqla Paşinyan öz hakimiyyətinin ömrünü də uzatmağa çalışır. Bu gün Paşinyanın sülhpərvər olmasını iddia edənlər onun 2018-ci ilədək olan bəyanatlarını yada salsınlar. Paşinyanı sülhə sövq edən onun siyasi baxışları deyil, Azərbaycan Ordusunun gücüdür.

N.Paşinyan hərbi cinayətlərdə əli olan Sarkisyan, Koçaryan, Petrosyan haqqında da heç bir tədbir görmədi. Bu adamlar yalnız Paşinyanın hakimiyyətinə təhlükə törətdikdə həbs edilirdi. Bütün bu faktları nəzərə alaraq qeyd etmək lazımdır ki, Ermənistanın Baş naziri sülhü uzatmaqla özünü siyasi dividendlər qazanmağa çalışır ki, bu da onun siyasi xəttinin konstruktiv olmadığından xəbər verir.

Fransada dərinləşən xaos Makronun "ələri"dir

Ölkəni bürüyən etiraz dalğası hökumətin uğursuz siyasətinin və iflasa uğrayan idarəetmə sisteminin acı nəticəsidir

Fransa növbəti dəfə ağır iqtisadi, sosial, siyasi böhran və kütləvi etiraz dalğası ilə üz-üzə qalıb. Parisdən Marselə, Liondan digər iri şəhərlərə qədər günlərdir davam edən küçə toqquşmaları və yüz minlərlə insanın aksiyalara qoşulması ölkədə vəziyyətin nə qədər gərgin olduğunu açıq şəkildə nümayiş etdirir.

Təhsil sistemindəki problemlər səbəbindən şagirdlərin və müəllimlərin başlatdığı tətilərin qısa müddətdə genişmiqyaslı ictimai hərəkətə çevrilməsi təsadüfi deyil. Fransada illərdir davam edən iqtisadi çətinliklər, inflyasiya, qiymət artımları, enerji xərcləri fonunda əhalinin rifah səviyyəsinin kəskin şəkildə aşağı düşməsi cəmiyyətin səbir kasasını doldurub. İllər boyu yığılıb qalmış problemlərə etinasız yanaşan, vətəndaşların səsinə eşitməyən hakimiyyətin yürütdüyü siyasət ölkəni idarəolunmaz xaosla sürükləyib.

Baş verənlər fonunda Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin Fransadakı iğtişaşlar və zorakılıqlar səbəbindən vətəndaşlarımıza xəbərdarlıq etməsi tamamilə yerində olan və zəruri addımdır. Bu ölkədə vəziyyətin kifayət qədər gərgin olmasını nəzərə alaraq, səfərlərdən çəkinmək və təhlükəsizlik tədbirlərinə riayət etmək həyata

əhəmiyyət daşıyır. Çünki daxili sabitliyi təmin edən, küçələrdə asayışı qoruya bilməyən və vətəndaşlarının təhlükəsizliyinə zəmanət verməkdə aciz qalan bir dövlət xarici qonaqlar və turistlər üçün də risklidir. Yəni rəsmi Parisin öz ölkəsində yaratdığı bu acınacaqlı mənzərə xarici vətəndaşların təhlükəsizliyini birbaşa təhdid edir. Bu gün Fransada yaşanan böhran Prezident Emmanuel Makronun hakimiyyəti dövründə yaranan sosial narazılıqların, uğursuz islahatların və daxili siyasətdə buraxılan kobud səhvlərin qaçılmaz nəticəsidir.

Dövlət borcunun ÜDM-yə nisbətinin artması, fiskal problemlər və sosial təminatların azalması əhalinin maddi vəziyyətini getdikcə daha da pisləşdirir. "Sarı jiletli" hərəkətinin yənidən aktivləşməsi, tələblərin, həmkarlar ittiqaqlarının, fermerlərin və müxtəlif sosial təbəqələrin etirazlara qoşulması göstərir ki, narazılıq bütün cəmiyyəti əhatə edib. Lakin yaranmış ağır sosial-iqtisadi problemlərin səbəblərini aradan qaldırmaq əvəzinə, məsələni "təhlükəsizlik təhdidi" müstəvisinə çəkən, nümayişçilərə qarşı güc tətbiq edən Makron hakimiyyəti isə gərginliyi daha da dərinləşdirib.

Aksiyalar çərçivəsində minlərlə insanın həbs edilməsi, polis zorakılığı, hüquq-mühafizə orqanları ilə toqquşmalarda yüzlərlə insanın xəsarət alması və beləliklə binalarının yandırılması ölkənin üzlədiyi dərin böhranın miqyasını göstərir. Bu, həm də hökumətin gələcəyə baxımından əhəmiyyətli təhlükədir. Bu, həm də hökumətin gələcəyə baxımından əhəmiyyətli təhlükədir. Bu, həm də hökumətin gələcəyə baxımından əhəmiyyətli təhlükədir.

Proqnozlara görə, 2027-ci ildə bu rəqəm 1,1 trilyon, 2036-cı ildə isə 2,1 trilyon dollarla artacaq və növbəti 10 ildə ümumilikdə 16,2 trilyon dollar faiz ödəniləcək.

Fransanın öz məktəblərini və gənclərini bu vəziyyətə salması idarəetmə sisteminin tamamilə iflasa uğradığının sübutudur. Hər bir dövlətin əsas vəzifəsi öz vətəndaşlarının rifahını, təhlükəsizliyini və keyfiyyətli təhsil hüququnu təmin etmək olduğu halda, Makron administrasiyası resursları səmərəsiz istiqamətlərə yönəldərək daxili dayaqları sarsıdıb.

Eyni zamanda Fransanın kütləvi informasiya vasitələrinin və beynəlxalq analitik mərkəzlərin rəyləri də Makron hakimiyyətinin düşüncə fəlakəti vəziyyəti açıq şəkildə ortaya qoyur. Nüfuzlu mətbuat orqanlarında dərc olunan təhlillərdə vurğulanı ki, Emmanuel Makronun hakimiyyətə gəlməsinə vəd etdiyi "inqilab" və yenilənmə layihəsi bu gün yandırılmış ictimai binalar, talan edilmiş küçələr və iflic olmuş parlament fonunda tam uğursuzluqla nəticələnib. Keçirilən rey sorğularında əhalinin böyük əksəriyyətinin dövlət başçısına və hökumətə etimadsızlıq nümayiş etdirməsi, o cümlədən siyasi mərkəzin zəifləməsi ölkədə xalqla hakimiyyət arasında uçurumun yaranmasını təsdiqləyir.

Daxildəki böhranı idarə edə bilməyən hakimiyyət nümayəndələrinin etirazçıları itti-

ham etmək və məsuliyyətdən yayınmaq cəhdləri də vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirir. Gecə saatlarında tətbiq olunan komendant saatları, ordunun və polisın küçələrə yeridilməsi ölkəni faktiki olaraq fəvqəladə rejim şəraitinə gətirib çıxarıb. Daxili işlər nazirinin vəzifəsinin öhdəsindən gələ bilmədiyini əsas götürərək, istefa tələbi ilə çıxış etməsi, yerli belədiyyələrin şəhərlərin müdafiəsiz qaldığını vurğulanı icraedici strukturlar daxilindəki çətinliyin və idarəetmə böhranının göstəricisidir. Makron hökuməti nəinki sosial narazılığı yatıra bilir, hətta ölkədə asayışın qorunmasında da acizlik nümayiş etdirir.

Mövcud daxili böhran Fransa Prezidentinin dənizəşəri ərazilərdə və beynəlxalq müstəvidə yürütdüyü siyasətlə də üst-üstə düşür. Yeni Kaledoniya yerli əhalinin fundamental hüquqlarının tapdalanması beynəlxalq aləmdə də Parisə etimad sarsıdıb. Beynəlxalq hüquq təşkilatlarının və işğanca əleyhinə indekslərin hesabatlarında Fransadakı polis zorakılığı, irqi ayr-seçkilik və cəzasızlıq mühtinin xüsusi qeyd olunması rəsmi Parisin "insan hüquqları qoruyucusu" maskasını yırtıb. Bu vəziyyətdə, yəni öz küçələrində və təzyiq altında

saxladığı dənizəşəri ərazilərdə vətəndaşların hüquqlarını tapdalayan bir rejimin başqa xalqlara demokratiya dersi keçməyə çalışması riyakarlıq əlamətidir.

Maraqlıdır ki, illərdir daxili idarəçilikdə ciddi uğursuzluqlara imza atan, vətəndaşların hüquqlarını kobud şəkildə pozan, etirazçıları güc tətbiq etməklə susdurmağa çalışan Makron hakimiyyəti başqa dövlətlərin daxili işlərinə qarışmaqdan əl çəkmir. Özünü beynəlxalq aləmdə "demokratiya hamisi" kimi təqdim edən Fransa rəhbərliyinin ikiüzlü mövqeyi artıq hər kəsə ayan olub.

Ölkə daxilində siyasi qüvvələr arasında dərin parçalanma hökm sürür, parlament iflic vəziyyətdədir və cəmiyyətin mövcud iqtidara olan etimadı minimuma enib. Belə şəraitdə beynəlxalq təşkilatların və Qərb institutlarının isə Fransanın mərkəzində baş verən bu qanunsuzluqlara, insan haqları pozuntlarına və polis özbaşınalığına göz yumması, tamamilə fərqli rakursdan yanaşması ikili standartların bariz nümunəsidir. Başqa ölkələrdə yaşanan ad hadisələrə dərhal sort bəyanatlarla reaksiya verən Qərb təşkilatlarının Fransada polis zorakılığını susması onların qeyri-obyektivliyinin növbəti təzahürüdür.

Təəssüf ki, daxiləki global problemləri həll etmək əvəzinə, xarici siyasətdə əsasız iddialar ardınca qaçan, global müstəvidə müxtəlif ambisiyalar güdən Makron hakimiyyəti ölkəni idarəolunmaz böhrana sürüklədiyinə fərqində deyil. Makron başqalarının güzündə çöp axtarmaqdansa, yaxşı olar ki, öz gözündəki tiri görsün və illərdir yürütdüyü xətalı siyasi kursdan əl çəksin. Əks təqdirdə, cəmiyyətin artan qəzəbi və dərinləşən etimadsızlıq Fransanı daha ağır siyasi sarsıntılara və qaçılmaz fəlakətlərə sürükləyəcək.

İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"

BEYNƏLXALQ HƏYAT

ABŞ-də faiz xərci 1 trilyon dolları keçdi

ABŞ-də federal hökumətin milli borc üçün ödədiyi xalis faiz 2026-cı maliyyə ilində 1 trilyon dolları keçərək 1,05 trilyona çatıb.

"The Star" portalının məlumatına görə, ölkənin ümumi borcu 40,4 trilyon dollarla yüksəlib. Büdcə kəsiri 12 faiz artaraq 1,99 trilyon dollar olub ki, bu da son 5 ilin ən yüksək səviyyəsidir. Gəlirlər 5,4 trilyon, xərclər isə 7,4 trilyon dollarla çatıb. Faiz xərcləri 2021-ci ildə 352 milyard dollar idisə, indi 1 trilyon dolları keçib və büdcədə üçüncü ən böyük xərc maddəsinə çevrilib. Hətta səhiyyə və müdafiə xərclərini də geridə qoyub və ümumi xərclərin 12 faizini təşkil edir.

Proqnozlara görə, 2027-ci ildə bu rəqəm 1,1 trilyon, 2036-cı ildə isə 2,1 trilyon dollarla artacaq və növbəti 10 ildə ümumilikdə 16,2 trilyon dollar faiz ödəniləcək.

Əsas vəzifə yeni enerji marşrutunun iqtisadi cəhətdən səmərəli fəaliyyətini təmin etməkdir

Cənub-Şərqi Avropanın enerji təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi və regionun Rusiya qazından asılılığının azaldılması məqsədilə inkişaf etdirilən Şaquli Qaz Dəhlizinin uzunmüddətli kommersiya dayanıqlılığı ilə bağlı məsələlər gündəmə gəlib.

Layihənin qarşısında duran əsas vəzifə siyasi və geosiyasi dəstəyi real qaz ticarətinə çevirmək, bununla da yeni enerji marşrutunun iqtisadi cəhətdən səmərəli fəaliyyətini təmin etməkdir.

Yunanistanı Cənub-Şərqi Avropanın enerji qovşağına çevirmək strategiyasının mühüm hissəsi hesab olunan dəhliz regionu ölkələrinin alternativ mənbələrdən təbii qaz almasını imkan yaratmağı nəzərdə tutur. Layihədə ABŞ-dən idxal

olunan mayeləşdirilmiş təbii qazın (LNG) Balkan ölkələrinə və Ukraynaya nəqli xüsusi yer tutur.

Məlumatla görə, 2027-ci il sonundan Rusiya qazının regiona tədarükünün dayandırılması perspektivi Cənub-Şərqi Avropa ölkələri üçün yeni təchizat mənbələrinin tapılmasını zəruri edir. Hesablamalara əsasən, regionun əvəzləməli olacağı təbii

qaz həcmi ilkin mərhələdə ildə 14-20 milyard kubmetr, sonrakı dövrdə isə 27 milyard kubmetrə qədər çıta bilər.

Yunanistanın "Kathimerini" qəzetinin məlumatına görə, layihəyə ABŞ tərəfindən verilən siyasi dəstək mühüm rol oynasa da, onun gələcək fəaliyyəti üçün kommersiya iştirakçıların marağı və real bazar tələbatı həlledici əhəmiyyət daşıyacaq.

BMT: Qlobal istiləşmə təhlükəli həddə çatır

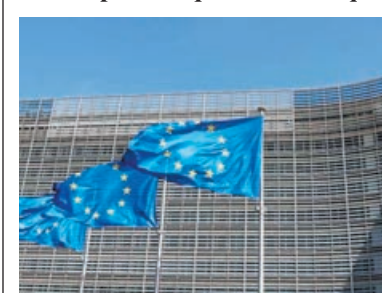
BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş iqlim böhranı ilə bağlı xəbərdarlıq edərək ölkələri təcili addımlar atmağa çağırıb. Bildirib ki, dünya artıq 1,5 dərəcəlik istiləşmə həddini aşmaqla üz-üzədir və bunun fəsadları ölümcül daşqınlar, böyük dalğalar və meşə yanğınları ilə özünü göstərir.

Qlobal istiləşməni yenidən nəzarət altına almaq üçün istixana qazı emissiyalarının 2030-cu ilə qədər 18 faiz, 2035-ci ilə qədər isə 45 faiz azaldılması tələb olunur. BMT xüsusilə G20 ölkələrindən bərpaulanan enerjiyə keçməyi və inkişaf etməkdə olan dövlətlərə dəstək olmağı tələb edib. Antalyadakı COP31 zirvəsi ərəfəsində verilən bəyanatda bunun vacib liderlik addımı olduğu vurğulanıb.

Avropa İttifaqı xarici sərhədlər üçün yeni plan hazırlayır

Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula fon der Lyayen bildirib ki, üzv ölkələrin sərhəddəki təhlükələrə tez cavab verməsi üçün ilin sonuna kimi yeni təcili müdaxilə planı təqdim olunacaq.

Bildirilib ki, iyunda qüvvəyə minən "Miqrasiya və Sığınacaq Paktı"nın tam təbiiqi əsas hədəfidir. Xarici sərhədləri qorumaq üçün Sərhəd Agentliyinin səlahiyyətləri artırılacaq. Həmçinin qeyd olunub ki, bəzi qüvvələr Avropa İttifaqında qarşılıqlı yaratmaq üçün süni şəkildə miqrasiya dalğaları təşkil edirlər.

Onun sözlərinə görə, gözlənilən tədbirlər nəticəsində son iki ildə qanunsuz sərhəd keçirləri 56, ilin əvvəlindən bu günə qədər isə 34 faiz azalıb. Eyni zamanda sığınacaq müraciətlərində də 19 faizlik azalma qeydə alınıb ki, bu da mühüm uğurdur.

Bildirilib ki, iyunda qüvvəyə minən "Miqrasiya və Sığınacaq Paktı"nın tam təbiiqi əsas hədəfidir. Xarici sərhədləri qorumaq üçün Sərhəd Agentliyinin səlahiyyətləri artırılacaq. Həmçinin qeyd olunub ki, bəzi qüvvələr Avropa İttifaqında qarşılıqlı yaratmaq üçün süni şəkildə miqrasiya dalğaları təşkil edirlər.

Təhminə VERDİYEVA,
"Azərbaycan"

VƏTƏN müharibəsinin möhtəşəm ZƏFƏRİ

Özü görməsə də, arzusu çin oldu

İkinci Qarabağ müharibəsində torpaqlarımızın azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak etmiş oğullarımızdan olan gənc zabıt Əliqismət Yaqublu 1992-ci il aprelin 18-də Lerikin Kələxan kəndində dünyaya gəlib. 2007-ci ildə 8-ci sinfi bitirdəndən sonra arzusuna qovuşmaq üçün Bakıya üz tutub, C.Naxçıvanski adına Hərbi Liseyə qəbul olub.

İlk günlərdən hərbi biliklərə dərindən yiyələnməyə başlayıb. Keçirilən təlim-məşqlərdə fəal iştirak edib. Üçillik təhsilini yüksək göstəricilərlə başa vuran Əliqismət 2010-cu ildə Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbinə (indiki Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitut) qəbul olub. 4 il də bu hərbi təhsil ocağında oxuyub, təcrübə və peşəkarlığını artırıb. 2014-cü ildə ali hərbi məktəbi uğurla başa vuraraq leytenant rütbəsi alıb. Bir il Azərbaycan Ordusunun Təlim və Tədris Mərkəzində zabıt hazırlığı kursunda təhsilini davam etdirib. 2015-ci ildə təlim komandiri kimi "N" saylı hərbi hissəsində xidmətə başlayıb.

Həmişə özünü döyüş meydanlarında görmək istəyən gənc zabıt raportla komandirə müraciət edərək düşmənlə üz-büz olan hərbi hissədə xidmət etmək istədiyini bildirib. Çox keçməyib ki, onun istəyi yerinə yetirilib. Əliqismət 2016-cı ildə başlayan Aprel döyüşlərində iştirak edib. Dörd gün silahı yerə qoymadan ermənilərə qarşı vuruşub, qəhrəmanlıq göstərüb.

İkinci Qarabağ müharibəsi başlayanda Əliqismət Yaqublu döyüş təcrübəsi yüksək olan zabıt kimi əməliyyatlara göndərilib. Onun döyüş yolu Mu-

rovdağ istiqamətindən başlayıb. Sərt qayaları, keçilməz sil-dırımları kəndirle dırmaşaraq gözlənilməyən istiqamətlərdən işğalçı qüvvələrin üzərinə atılıb. Azərbaycan Ordusunun güclü hücumları qarşısında da-

yana bilməyən düşmənlər geri çəkilməyə məcbur olublar.

Bir müddət Murovdağ istiqamətində vuruşduqdan, uğurlu əməliyyatlar həyata keçirdikdən sonra onları gərgin döyüşlərin getdiyi Füzuli istiqamətinə göndərirlər. Təyin olunan məntəqəyə çatdı kimi onlar döyüşlərə atılırlar. Murovdağdakı kimi Əliqismət burada da cəsarətlə vuruşur, zabıt kimi üzərinə düşən döyüş tapşırıqlarının öhdəsindən bacarıqla gə-

lazadlığı uğrunda vuruşurlar. Zəngilan da işğalçılardan təmizləndikdən sonra Əliqismət-gil döyüşlərini Qubadlı istiqamətində davam etdirirlər. Qarşıda isə cəsur hərbiçilərimizi Laçın rayonu gözləyirdi. Baş leytenant Əliqismət Yaqublunun döyüşdüyü bölgülər uğurlu əməliyyatlardan sonra Laçının bir neçə kəndini də işğalçılardan azad edirlər. Getdikcə zəifləyən, qüvvəsi tükənən düşmənin addım-addım geri çəkilib.

Noyabr ayının ilk günləri idi. Artıq Şuşanın erməni işğalçılarından azad olunması uğrunda döyüşlərə ciddi hazırlıq gedirdi. Şuşanın azadlığı naminə vuruşmaq Əliqismət Yaqublunun çoxdanki arzusu idi. İndi budur, artıq arzusuna çatmışdı.

Noyabrın 5-də artıq döyüşlər Şuşanın yaxınlığındakı Daşaltı kəndinə gəlib çatır. Gənc zabıt bu kəndin adını əvvəllər çox eşitməmişdi. Birinci Qarabağ müharibəsində də bu yaşayış məntəqəsi uğrunda qanlı döyüşlərin getdiyini bilirdi. 28 il-

dən sonra yenə də Daşaltı kəndi uğrunda gərgin əməliyyatlar alovlanmışdı. Daim ön sıralarda vuruşan Əliqismət qəhrəmanlıq, fədakarlıq göstərirdi. Təəssüf ki, Əliqismət Yaqublu elə həmin əməliyyatda, 5 noyabr 2020-ci ildə qəhrəmancasına şəhid olur.

Şəhadətindən əvvəl atasına etdiyi vəsiyyətə uyğun olaraq Azərbaycan bayrağına bürünmüş cənəzası Lerikə götərilir. Yaxınlarının, doğmalarının və ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə Kələxan kəndindəki qəbiristanlıqda, babasının məzarı yanında torpağa tapşırırlar.

Ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi uğrunda gedən döyüş əməliyyatları zamanı şəxsi heyətə yüksək peşəkarlıqla rəhbərlik etmiş, düşmənin canlı qüvvəsinin və döyüş texnikasının məhv edilməsində böyük fədakarlıq göstərmiş, vəzifə borcunu loqayət və vicdanla yerinə yetirmiş Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin xüsusi təyinatlı zabiti, baş leytenant Əliqismət Mükəfət oğlu Yaqublu Prezident İlham Əliyevin səərəncamları ilə "Azərbaycan Bayrağı" ordeninə və "Vətən uğrunda", "Şuşanın azad olunmasına görə", "Füzulinin azad olunmasına görə", "Cəbrayılın azad olunmasına görə", "Xocavəndin azad olunmasına görə", "Kəlbəcərin azad olunmasına görə", "Şücaətə görə" medallarına layiq görülür.

Vahid MƏHƏRRƏMOV,
"Azərbaycan"

Yarımçıq qalan arzular...

Vətən Müharibəsi Qəhrəmanının ömür yolu

Ağstafanın Böyük Kəsik kəndində məktəbin qapısı üzərində bir ad yazılıb: Azər Yusifli. Bu məktəbin şagirdi olmuş Azər 6 il əvvəl Zəngilan istiqamətində gedən döyüşdə şəhidlik zirvəsinə yüksəlib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azər 1994-cü il martın 28-də Böyük Kəsikdə müəllim ailəsində doğulub. Evdə tez-tez Vətəndən, torpaqdan, Qarabağdan danışılardı və o, bu söhbətləri uşaq yaşlarından diqqətlə dinləyirdi. Hər bəşənətinə maraqla da elə o vaxtlardan yaranıb.

Məktəbi bitirdəndən sonra Dövlət Sərhəd Xidmətinin Akademiyasına daxil olmaq istəyib, amma ilk cəhd alınmayıb. Bu, onu yolundan döndərməyib. Hərbi xidmətinə başa vurub, gizir təhsili alıb və Sərhəd Qoşunlarında xidmətə başlayıb.

"Azər torpaqlarımızın işğalda qalması ilə barışmırdı"

2020-ci il sentyabrın 27-də 44 günlük Vətən müharibəsi başlayanda Azər də döyüşlərə qatılıb, amma ailəsinə bu barədə məlumat verməyib. Dəfələrlə zəng edəndə "təlimdəyəm" deyib.

Atası Nazim Yusifov o günləri belə xatırlayır: "Azər torpaqlarımızın işğalda qalması ilə barışmırdı. Döyüş yolu Füzuli istiqamətindən başladı, Cəbrayıl və Zəngilanın yaşayış məntəqələrindən keçdi. Silahdaşları ilə birlikdə kəndlərimizin azad olunması üçün vuruşdu. Yol boyu 26 mövqedə Azərbaycan bayrağını dalğalandırırdı".

Azərin əsas döyüş yolu Cəbrayılın kəndlərindən keçib. Ağır döyüşlərdən

sonra Xudafərinə, oradan Zəngilan istiqamətinə irəliləyiblər.

Oktyabrın 14-də Azər atasına zəng edib. Səsi sakit olub: "Ağır əməliyyata gedirik, geri qayıtmamaq da var..."

"Bu, Azərin bizimlə son halallıq məsləhəti idi", - deyir Nazim kişi.

"Yaralı halda hospitaldan qaçıb döyüşə qayıtmışdı"

Silahdaşları Azəri iradəli, cəsarətli, çətin anlarda düzgün qərar verən hərbiçi kimi xatırlayırlar. Onun rəhbərlik etdiyi qrup bir sıra müəkkəb tapşırığı yerinə yetirib. O, silahdaşlarını mühasirədən çıxarıb, düşmənin xeyli canlı qüvvəsinə və zirehli texnikasına məhv edib.

Yaralananda da dayanmayıb. Sınıf yoldaşı və dostu Samir Osmanov danışır ki, Azər hospitaldan çıxıb yenidən cəbhəyə qayıdıb.

"Mən də müharibədə idim. Azər gəcələr mənə zəng edirdi, telefonla danışırıq. Bir dəfə "Hardasan" - deyə soruşdum, deyirdi aşağı düşmüşəm, istirahətdəyəm. Sonra bildim ki, yaralanıb, hospitaldadır. Yaralı halda hospitaldan qaçıb döyüşə qayıtmışdı".

Dostlar bir-birinə həm dəstək olur, həm də ehtiyatlı olmağı tapşıırırlar. Sonra Samir Azərin şəhid olduğunu eşidib. "Həyatımda eşitdiyim ən ağır xəbər idi. O hissi dillə deyə bilmərəm. Bilənlər bilir ki, Azərlə necə qardaş idik. Həmin vaxt Azər Zəngilan istiqamətində idi, biz isə artıq Cəbrayıldadır".

Təxirə salınan toy

Azərin şəxsi planları da vardı. Uzun illər sevdiyi qızla nişanlı idi, toy 2020-ci ilin oktyabrına planlaşdırılmışdı. Sadə bir arzusu vardı: xidmətdən ailəsinin yanına qayıtmaq, sevdiyi insanla həyatını qurmaq. Lakin Azər cəbhəyə getdi, planları isə "müharibədən sonra"ya qaldı... Oktyabrın 21-də Zəngilan istiqamətindəki döyüşlər onun son döyüşü oldu.

Oktyabr ayında toy üçün hazırlanan ev bu dəfə başqa mərasimə, vida mərasiminə hazırlaşdı. Azər isə nişanlısına verdiyi sözü tuta bilmədi, amma uğrunda döyüşdüyü torpaqlar azad oldu.

Ömrü 26 il çəksə də, adı əbədi qaldı

Ailəni ziyarətə gələn döyüş yoldaşları, məktəb dostları və komandirlər, ilk

növbədə, Azərin səmimiyyətindən, cəsarətindən, heç bir tapşırıqdan çəkinməməsindən danışırırlar. Çətin vəzifə qarşısına çıxanda irəli atırlar, məsuliyyəti öz üzərinə götürürdülər.

Azərin "Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı" adı ilə təltif olunması atası üçün həm böyük qürur, həm də fəxarət mənbəyidir.

Böyük Kəsikdə Azəri taniyanlar onu hələ də mehriban sinif yoldaşı, sadıq dost, qayğıkeş övlad kimi xatırlayırlar. Eyni sinifdə oxuyan dostları indi onun xatirəsini yaşadırlar. Məktəbin onun adını daşması da bu ehtiramın ifadəsidir.

Azər Yusiflinin ömrü 26 il çəkdi. Ancaq bu ömür Vətənə sədaqət, iradənin və fədakarlığın nümunəsinə çevrildi. O, ailəsinin qurulmasını arzuladı, xoşbəxt gələcəyə çatmağa bilmədi, lakin uğrunda canından keçdiyi torpaqların azadlığı naminə tarixə öz adını yazdı. Bu gün onun şəhadətə ucalmasının ildönümündə xatirəsi ehtiramla yad edilir. Azər kimi qəhrəmanların fədakarlığı xalqımızın yaddaşında yaşayır, onların Vətənə naminə göstərdiyi şücaət gələcək nəsillərə örnək olur.

22 ZƏFƏR gündəliyi oktyabr 2020-ci il

İlham ƏLİYEV: "Azərbaycan-İran dövlət sərhədi tam nəzarətə götürülüb"

Gecə cəbhənin Ağdərə-Ağdam, Füzuli-Cəbrayıl və Zəngilan-Qubadlı istiqamətlərində döyüş əməliyyatları müxtəlif intensivliklə davam edib. Düşmənin müdafiə mövqelərini atıcı silahlar, minaatanlar və toplardan atəşə tutub.

Azərbaycan Ordusunun keçirdiyi əməliyyat nəticəsində cəbhənin Qubadlı istiqamətində Ermənistan silahlı qüvvələrinin müdafiə olunan bölmələri şəxsi heyət və hərbi texnikada itki verərək strateji yüksəklik və bir sıra mövqelərdən geri çəkilməyə məcbur edilib.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin cəbhənin Xocavənd istiqamətində mövqe tutan 155-ci artilleriya alayının D-20 batareyasının şəxsi heyəti arasında çoxlu sayda yaralanan var. Onların təxliyəsi üçün nəqliyyat vasitəsinin çatışmazlığı və yolların bağlanması ilə bağlı məlumat yayılıb.

Prezident xalqa müjdəli xəbərlər verib

İlham Əliyev @ilhampresident 3 saat
Ağbend qəsəbəsinin azad edilməsi ilə Azərbaycan və İran İslam Respublikası dövlət sərhədinin tam nəzarətə götürülməsi təmin olundu. Bu münasibətlə Azərbaycan və İran xalqını təbrik edirik. Eşq olsun müzəffər Azərbaycan Ordusuna!

İlham Əliyev @ilhampresident 3 saat
Müzəffər Azərbaycan Ordusu Zəngilanın Kolluqışlaq, Malatkeşin, Kənd Zəngilan, Genlik, Vəliqulubəyli, Qaradərə, Çopadərə, Tatar, Tiri, Əmirxanlı, Qarqulu, Bartaz, Dəlləkli kəndlərini və Ağbend qəsəbəsini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

İlham Əliyev @ilhampresident 10 saat
Müzəffər Azərbaycan Ordusu Füzulinin Mollavəli, Yuxarı Rəfədinli, Ağdərə, Rəfədinli, Cəbrayıl rayonunun Sirk, Şıxlar, Məstəlibəyli, Dərzili kəndlərini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Prezident İlham Əliyev rəsmi "X" səhifəsində gün ərzində 3 paylaşım edib. İlk paylaşımında dövlət başçısı yazıb: "Müzəffər Azərbaycan Ordusu Füzuli rayonunun Mollavəli, Yuxarı Rəfədinli, Ağdərə, Rəfədinli, Cəbrayıl rayonunun Sirk, Şıxlar, Məstəlibəyli, Dərzili kəndlərini işğaldan azad edib. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!"

Prezidentin növbəti müjdəli məlumatında qeyd edilib: "Müzəffər Azərbaycan Ordusu Zəngilan rayonunun Kolluqışlaq, Malatkeşin, Kənd Zəngilan, Genlik, Vəliqulubəyli, Qaradərə, Çopadərə, Tatar, Tiri, Əmirxanlı, Qarqulu, Bartaz, Dəlləkli kəndlərini və Ağbend qəsəbəsini işğaldan azad edib. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!"

Dövlət başçısının üçüncü paylaşımında isə deyilib: "Ağbend qəsəbəsinin azad edilməsi ilə Azərbaycan və İran İslam Respublikası dövlət sərhədinin tam nəzarətə götürülməsi təmin olundu. Bu münasibətlə Azərbaycan və İran xalqını təbrik edirik. Eşq olsun müzəffər Azərbaycan Ordusuna!"

Ermənistan ərazisində Siyəzən, Qəbələ və Kürdəmirə ballistik raketlər atılıb

Səhər saatlarında Ermənistan ərazisindən Azərbaycan ərazisi əməliyyat-taktiki raket kompleksindən ballistik raketlərlə atəşə tutulub.

Düşmənin tərəfindən saat 07:00 radələrində Siyəzən rayonu istiqamətində 3 raket, saat

09:00 radələrində isə Qəbələ rayonu istiqamətində 2 raket və Kürdəmir rayonu istiqamətində 1 raket buraxılıb.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin hədəfi dinc əhali və mülki infrastruktur olub.

Düşmənin raket hücumu nəticəsində tələfat olmayıb.

Mehriban ƏLİYEVA: "İlham Əliyev başda olmaqla Azərbaycan xalqı yeni tarix yazır"

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva "Trend" İnformasiya Agentliyinə müsahibə verərək deyib ki, hər gün cəbhədən yaxşı xəbərlər gəlir. Əsgərlərimiz və zabitlərimiz döyüş tapşırıqlarını şərəflə yerinə yetirirlər. Onlar uğurlu əməliyyatlar keçirərək, bir-birinin ardınca şəhərləri və digər yaşayış məntəqələrini işğaldan azad edir, strateji yüksəklikləri tuturlar.

"Uzun fasilədən, təqribən 30 ildən sonra biz hamımız Azərbaycan əsgərinin doğma torpaqlarımızda bayrağımızı sancmağın qüruruna müşahidə edirik. Bu, sadəcə, hərbi uğur deyil. Bu, tarixi ədalətin bərpasıdır, çünki bunlar bizim əzəli, tarixi torpaqlarımızdır."

Mübaligəsiz demək olar ki, bu gün Prezident İlham Əliyev başda olmaqla Azərbaycan xalqı yeni tarix yazır. Bizim birgə qələbələrimizin tarixinə!"

Düşmənin könüllü döyüşçüləri atəş mövqelərini tərk edərək qaçıblar

Hadrut qəsəbəsindən şimalda yerləşən düşmənin artilleriya bölmələrinə yeni gətirilmiş könüllülər atəş mövqelərini tərk edərək qaçıblar.

Saat 09:15-dən başlayaraq Ermənistan silahlı qüvvələri işğal olunmuş ərazilərimizdən Füzuli rayonu ərazisindəki mövqelərimizi reaktiv artilleriya sistemlərindən atəşə tutublar.

Ölkəmizdə akkreditə olunmuş xarici hərbi attaşələrə son məlumatlar verilib

Müdafiə Nazirliyinin Beynəlxalq Hərbi Əməkdaşlıq İdarəsinin rəisi general-mayor Hüseyn Mahmudov tərəfindən ölkəmizdə akkreditə olunmuş xarici hərbi attaşələr və beynəlxalq təşkilatların ölkəmizdəki nümayəndələri üçün növbəti brifinq keçirilib.

Brifinqdə qonaqlara Ermənistanın münasibətdə birbaşa iştirakı, Ermənistan ərazilərindən döyüş atəş mövqeyatları zonasından aralıda yerləşən Qəbələ, Kürdəmir və Siyəzən rayonlarında yaşayan dinc əhəlinin və mülki infrastrukturun raket zərbələrinə məruz qalması, eləcə də humanitar atəşəks razılığına əməl etməyərək açıq şəkildə onu pozması haqqında ətraflı məlumat verilib.

"Azərbaycan"

Elm xadimlərimiz

Alim və müəllim ömrünün sönməyən ziyası

Azərbaycan elmi fikrinin formalaşmasında və milli kadr intellektinin yetişməsində silinməz izlər qoymuş ələ şəxsiyyətlər var ki, onların ömür yolu həm fədakarlıq, həm də peşəyə sonsuz sədaqət nümunəsidir. Keçən əsrin ortalarından etibarən Azərbaycanda hüquq elminin, xüsusən də onun mürəkkəb, dəqiqlik və analitik zəka tələb edən sahəsi olan kriminalistikanın inkişafı birbaşa belə fədakar insanların adı ilə bağlıdır.

Azərbaycanın hüquq məkanında ilk-lərə imza atan, bütöv bir hüquqşünaslar nəslinin müəllimi və mənəvi rəhbəri olan ziyalılardan biri də tanınmış alim, hüquq elmləri namizədi, professor və Əməkdar hüquqşünas Kamilə Sarcalinskaya. O, təkcə qanun maddələrinin tədrisi ilə kifayətlənməmiş, həm də cinayətkarlığa qarşı mübarizənin elmi-praktiki əsaslarını quran ilk azərbaycanlı qadın kriminalist alim kimi tarixə düşmüşdür. Uzun illər çalışdığı Bakı Dövlət Universitetində dərin savadı, prinsipiallığı və xeyirxahlığı ilə böyük hörmət qazanan Kamilə xanımın zəngin həyat və fəaliyyəti bu gün də gənc hüquqşünaslar üçün əsl nümunədir.

Kamilə xanım Sarcalinskaya qədim Qarabağ torpağının məşhur zadəgan nəslindəndir. Onun babaları öz dövrünün qabaqcıl, mütərəqqi fikirləri şəxsiyyətləri olmuşlar. Atası Qiyas qızı əvvəlcə Qori Müəllimlər Gimnaziyasında oxumuş, sonra Sankt-Peterburqda təhsil almış, məsul dövlət vəzifələrində, o cümlədən milis orqanlarında işləmişdir. Əmisi general Məmməd Sarcalinski ömrü boyu təhlükəsizlik orqanlarında fəaliyyət göstərmişdir. Onların şərəfli həyat yolu Kamilə xanımın hüquqşünas peşəsini seçməsinə həlledici rol oynamışdır. Görkəmli alim böyük bir hüquqşünaslar ordusunun yetişməsində xüsusi xidmətlər göstərmiş, o cümlədən bizim də müəllimimiz olmuşdur. Bu gün yaşasaydı 100 yaşı olacaqdı Kamilə xanımın.

Kamilə Qiyas qızı Sarcalinskaya 22 oktyabr 1926-cı ildə Qarabağın qədim və zəngin mədəniyyət beşiyi olan Ağdam (bəzi mənbələrdə Ağcabədi) rayonunun Sarcali kəndində dünyaya göz açmışdır. Əlbəttə ki, doğulduğu torpağın ruhu, Qarabağ mühitinin yetirdiyi kübarlıq və intellekt onun gələcək xarakterinin formalaşmasında mühüm rol oynamışdır.

Elmə olan sonsuz həvəsi onu 1944-cü ildə Azərbaycanın ən nüfuzlu təhsil ocağına - indiki Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinə gətirir. O dövrə də gənc bir qızın hüquq sahəsini seçməsi böyük cəsarət və iddia tələb edirdi. 1950-ci ildə universiteti uğurla başa vuran Kamilə xanım elmi fəaliyyətini dayandırmır, Cinayət hüququ kafedrasında kriminalistika kabinətinin baş laborantı kimi işdə saxlanılır, tələbələrə kriminalistika üzrə təcrübə məşğələləri aparır. 1952-ci ildən həmin kafedrada müəllim kimi fəaliyyətini davam etdirən K.Sarcalinskaya 1957-ci ildən 1960-cı ilə qədər Ədliyyə Nazirliyinin nəzdindəki Elmi-Tədqiqat Məhkəmə Ekspertizası laboratoriyasında işləyir və işlədiyi müddətdə Moskvada SSRİ Ədliyyə Nazirliyinin nəzdindəki Mərkəzi kriminalistika laboratoriyasında təkmilləşdirmə kursu keçir. O, keçmiş SSRİ-də ekspert-kriminalistlər hazırlayan Moskva Hüquq İnstitutunun nəzdindəki Mərkəzi Kriminalistika laboratoriyasına universitet tarixində göndərilən ilk mütəxəssis olur, burada xüsusi kurs keçir, ekspert-kriminalist ixtisasına yiyələnərək Bakıya, doğma universitetə döndir.

Elmi tədqiqat işlərinə meyil göstərən Kamilə xanım universitetin aspiranturasının (indiki doktoranturasının) əyani şöbəsinə daxil olaraq təhsilini uğurla başa vurur, 1967-ci ildə "Azərbaycan SSR-in istintaq və məhkəmə təcrübəsində yazının kriminalistik ekspertizası" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edir. Bununla Kamilə xanım Cənubi Qafqaz respublikalarında kriminalistika üzrə alimlik (elmi) dərəcəsi alan ilk qadın mütəxəssis olur.

Elm və müəllimlik Kamilə xanımın dəyişməz taleyinə çevrilir. Dövrünün peşəkar hüquqşünaslarından, bu sahənin bilicilərindən biri kimi onun yüksək dövlət vəzifələrində dəvət etsələr də, bu taleyi heç bir statusa, mənsəbə dəyişmir. K.Sa-

ricalinskaya 1964-cü ildən BDU-nun Cinayət hüququ və cinayət prosesi kafedrasında baş müəllim, dosent işləyir. 1980-ci ildə onun təşəbbüsü və böyük zəhməti sayəsində təhsil ocağında kriminalistika və məhkəmə ekspertizası kafedrası yaradılır və 1992-ci ilə qədər o, həmin kafedranın rəhbəri olur. Kamilə xanım kafedranının işinin elmin və tədrisin müasir tələbləri səviyyəsində qurulması üçün böyük əmək sərf edir. Onun yüksək təşkilatçılıq bacarığı sayəsində kafedranın nəzdində müasir avadanlıqlarla, video-texniki qurğularla təchiz edilmiş laboratoriya, ekspert, istintaq və əməliyyat axtarış fəaliyyətində istifadə edilən elmi-texniki vasitələr təmin olunur, sənədlərin texniki-kriminalistik tədqiqi və istintaq taktikası kabinətləri təşkil edilir.

Kamilə xanım kafedra müdiri kimi mühazirələrin, təcrübə və laboratoriya işlərinin yüksək səviyyədə keçirilməsinə həmişə xüsusi diqqət yetirmişdir. Onun gərgin əməyi sayəsində kafedranın nəzdində cinayət işlərinin surətlərindən ibarət arxiv fondu yaradılmışdır. Professor müxtəlif elmi konfranslarda kriminalistikanın müasir problemlərinə aid məruzələrlə müntəzəm olaraq çıxış etmişdir. O, Rusiyanın və MDB-yə üzv digər ölkələrin hüquqşünas alimləri və elmi-tədris müəssisələri ilə yaxından elmi əməkdaşlıq əlaqələri yaratmışdır.

Elmi-pedaqoji xidmətləri nəzərə alınaraq 1998-ci ildə Kamilə xanım Sarcalinskaya Kriminalistika və məhkəmə ekspertizası kafedrasının professoru seçilmişdir. O, hüquq elminin, xüsusən də kriminalistika və məhkəmə ekspertizasının inkişafına dəyərli töhfələr vermişdir. Bu sahə üzrə üç dərsləyən və dərslərini əsas müəlliflərindən biri və elmi redaktoru olmuşdur. Onun rəhbərliyi altında 1975-ci ildə "Kriminalistik texnika", 1991-ci ildə "İstintaq taktikası" adlı dərslər əsasında çapdan çıxmış, respublikamızda ilk dəfə olaraq 1999-cu ildə Azərbaycan dilində irihəcmli sanballı "Kriminalistika" dərsləri hazırlanaraq nəşr olunmuşdur. Kamilə xanımın uzun müddətli elmi-pedaqoji fəaliyyətinin nəticəsi olan bu dərsləyən 21 fəslinin müəllifi və elmi redaktorluğu onun məhz özünə məxsusdur. K.Sarcalinskaya həmçinin kriminalistikanın müxtəlif problemlərinə həsr edilmiş 130-dən artıq elmi məqalə yazmış, proqramlar və metodik göstərişlər hazırlamış, çapdan çıxmış bir çox kitabların və monoqrafiyaların elmi redaktoru olmuşdur. Məhz onun gərgin elmi axtarışlarının məhsulu olan "Cinayət mühakimə icraatında şəxsiyyətin eniləşdirilməsi problemləri" monoqrafiyası çap edilmişdir.

Respublikamızda yüksək peşəkarlığa malik kriminalist mütəxəssislərin yetişdirilməsində K. Sarcalinskayanın xüsusi xidmətlərinin olması da danılmaz faktdır. O, dərin biliyini və zəngin təcrübəsini böyük həvəslə gənc nəsli öyrətməmiş, səmərəli elmi-pedaqoji fəaliyyətə yanaşı, elmi kadrların hazırlanmasına böyük əmək sərf etmişdir. O, hüquq üzrə üç fəlsəfə doktoru və 100-dən artıq magistr yetişdirmişdir. Təsədüfi deyil ki, professor K.Sarcalinskaya hüquq fakültəsinin, BDU-nun, Məhkəmə Ekspertizası İnstitutunun elmi şuralarının, eyni zamanda Respublika Ali Məhkəməsinin Elmi-məsləhət şurasının üzvü olmuşdur.

Kamilə xanım Azərbaycanda hüquq islahatlarının aparılmasında fəal iştirak etmiş, cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı elmi nəzəriyyəyə əsaslanan çoxsaylı təkliflər vermiş, hüquqi biliklərin təbliğinə böyük əmək sərf etmiş, universitetin ictimai işlərində fəallıq göstərmişdir.

İti zəkaya, dərin və geniş elmi biliyə malik olan görkəmli alim eyni zamanda həssas qəlbə, incə duyğulara malik nəcib bir insan idi. O işlədiyi kollektivin üzvləri-

nə, tələbələrində və doktorantlarına xüsusi qayğı və diqqətlə yanaşar, çətinliyə düşənlərə kömək əlini uzadar, analıq nəvəsiyi göstərirdi. Bütün bu keyfiyyətlərinə görə həmişə və hər yerdə ona böyük hörmət və ehtiram bəslənilirdi.

Kamilə xanım eyni zamanda sədaqətli həyat yoldaşı, qayğıkeş ana və xoşbəxt nə-nə idi. Onun həyat yoldaşı mərhum professor, tarix elmləri doktoru, uzun müddət BDU-da kafedra müdiri olmuş Ruhulla Orucov beynəlxalq mənasibətlər və ən yeni tarix sahəsində görkəmli mütəxəssis idi.

Kamilə xanım bir oğul və bir qız böyüdü təbiiyə etmişdir. Oğlu Şövkü uzun illər Daxili İşlər Nazirliyində işləmiş, polis polkovnik leytenantı rütbəsində təqaüdə çıxmışdır. Qızı Laləndər 1986-cı ildə tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə almış və uzun müddət Bakı Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinin dosenti vəzifəsində işləmişdir. Hazırda təqaüdə çıxmışdır.

Professor K.Sarcalinskaya 2003-2007-ci illərdə Hüquq fakültəsinin dekan əvəzi və dekanı olmuşdur. Dekan işlədiyi dövrdə o, hüquq təhsili və elminin təşkil və inkişafına xüsusi diqqət yetirmişdir.

Kamilə xanım başqaları üçün yaşayan, başqalarının şəxsiyyət kimi yetişməsinə çalışan insan idi. Bütün müsbət cəhətləri ilə K.Sarcalinskaya ziyalılığın ən ali mərtəbəsinə yüksəlmiş və onu bu mərtəbəyə qaldıran böyük əməksevərliyi, intəhasız ürək genişliyi, təmənnaş xeyirxahlığı, səmimi hiss və duyğuları, nadir bilik və qabiliyyəti olmuşdur. Bu gün Azərbaycanın məhkəmə, prokurorluq və vəkillik sisteminə dərin işlərini sürətləndirən hüquqşünas Kamilə xanımı böyük ehtiramla xatırlayır. Onun auditoriyaya daxil olması təkcə bir dərslə başlaması deyil, həm də hüququn fəlsəfəsinə və insanlığa doğru açılan bir pəncərə idi. Tələbələrli xatırlayır ki, Kamilə xanım imtahanlarda son dərəcə tələbkar və obyektiv olardı. O, kriminalistika kimi dəqiq və səhv qəbul etməyən bir sahədə güzəştə getməyi sevməzdi. "Cinayət izi yalan söyləməz, hüquqşünas da dürüst olmalıdır" deyərek tələbələrə elmi dürüstliyi aşılayardı. Lakin bu ciddiyyət arxasında hər bir tələbənin gələcək taleyini düşünen böyük bir məsuliyyət hissi dayanırdı.

Dekan və professor olduğu illərdə onun otacağının qapısı hər bir tələbənin üzünə açıq olardı. Maddi və ya mənəvi çətinlik çəkən gənclərə bir ana kimi yanaşar, onlara həm maddi dəstək göstərər, həm də mənəvi dayaq olardı. Onun tələbələrə kübar rəftarı, auditoriyadakı nəzakətli, lakin bir o qədər də məğrur duruşu tələbələr üçün bir ziyalıq etalonu idi.

Kamilə xanımın mühazirələri heç vaxt yalnız nəzəriyyədən ibarət olmurdur. O, kriminalistik ekspertizanın inceliklərini, xətsü-naslıq sirlərini real cinayət işləri və ekspertiza nümunələri üzərində izah edirdi. Bu, mühazirələri elə maraqlı edirdi ki, digər fakültələrin tələbələri belə onun dərslərini dinləmək üçün auditoriyaya axışardı.

Kamilə Sarcalinskayanın ziyalılığı fədakarlıq, yüksək mədəniyyət və peşəkarlığın mükəmməl bir vətəndəsidir. O, təkcə rəsmi adları və elmi titulları ilə deyil, Azərbaycan hüquq elmində və təhsilində qoyduğu silinməz izləri ilə əsl ziyalı adını qazanmışdır.

Kamilə xanım həm çətin bir sahədə ilk qadın alim kimi çıxış etmiş, həm də yüz-lərlə tələbənin və onların aliminin yetişməsində müstəsna rol oynamışdır. Onun zəngin elmi irsi, prinsipial ictimai mövqeyi və əsilzadə köklərindən gələn kübarlığı bu nəcib insanı gələcək nəsillər üçün hər zaman örnek qalacaq bir milli mədəniyyət simvoluna çevirmişdir.

86 yaşında bu dünyaya vida edən görkəmli alim kriminalistika və məhkəmə ekspertizası sahəsində elmi məktəb yaratmış bir alimdir. Həmin elmi məktəbin bu gün onlarla davamçıları var. O, elmdə ələ bir yol açmışdır ki, bu yol heç zaman bitən deyil.

Kamilə Sarcalinskaya Azərbaycan hüquq elminin və təhsilinin inkişafına verdiyi xidmətlərə görə bir çox mükafatlarla təltif edilse də, ən böyük mükafatı onun yaddaşlarda yaşayan işıqlı xatirəsidir.

*Aliş QASIMOV,
BDU-nun Hüquq fakültəsi
Əmək və ekologiya hüququ kafedrasının
müdiri, hüquq elmləri doktoru, professor*

Elm fədakarlıq, zəhmət və daim axtarışda olmaq tələb edən müqəddəs bir yoldur. Bu yolda qazanılan uğurları Vətənin tərəqqisi-nə, xalqın rifahına və elmi potensialın güclənməsinə yönəldən ziyalılar cəmiyyətin mə-nəvi sərvətidir.

Texnika elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi Rafiq Hüseynov ömrünü elmi-texniki araşdırmalara, yeni nəsil mütəxəssislərin yetişdirilməsinə və ölkəmizin sənaye potensialının inkişafı-

quraşdırılmış və quraşdırılma-sı nəzərdə tutulan stasionar platformaların, iri diametrlilikli neft-qaz borularının hazırlanmasında istifadə olunan poladların işlənilib hazırlanma-sına da mühüm töhfələr verib.

1981-1982-ci illərdə o, T.Şevçenko adına Kiyev Dövlət Universitetində fransız dili kursunda təhsil alıb. Həmin kursu, eləcə də Fransa Respublikasında fransız dilinin təkmilləşdirilməsi proqramını əla qiymətlərlə başa vurub. Bu biliklər onun beynəlxalq elmi əlaqələrinin genişlənməsinə

Professorun elmi-tədqiqat sahəsindəki məhsuldar fəaliyyəti müxtəlif fəxri adlar və mükafatlarla qiymətləndirilib. O, "SSRİ ixtiraçısı" fəxri adına layiq görüldü, iki dəfə Ümumittifaq Komsomolunun "Əmək rəşadeti" medalı ilə təltif olunub. Kosmik və hərbi sənayedə geniş tətbiq edilən zireh poladlarının və kompozisiya materiallarının yaradılmasına verdiyi töhfələrə görə SSRİ Elmlər Akademiyasının xüsusi medalını alıb. 2015-ci ildə Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə respublikanın müdafiə sənayesinin

Alimin pedaqoji fəaliyyəti-nin ən mühüm nəticələrindən biri də onun yetişdirdiyi mütəxəssislərin və tədqiqatçıların elmin, təhsilin və istehsalatın müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərməsidir.

Professor Rafiq Hüseynov yalnız elmi nailiyyətləri ilə deyil, həm də vətəndaş mövqeyi və doğma yurda bağlılığı ilə tanınır. O, "Şəki Ziyalıları və Xeyriyyə Cəmiyyəti"nin sədri kimi həmyerlilərinin sosial-iqtisadi problemlərinin həllinə dəstək göstərir, Şəkinin ictimai və mədəni həyatında fəal iştirak edir.

Vətənpərvərlik professor Rafiq Hüseynovun həyat və fəaliyyətinin əsas amalıdır. Azərbaycan torpaqlarının uzun illər işğal altında qalması, yüz minlərlə insanın doğma yurdlarından didərgin düşməsi və Qarabağ münaqişəsinin doğurduğu ağır nəticələr onu vətənpərvər ziyalı kimi daim düşündürürdü. Belə bir şəraitdə milli müdafiə sənayesinin inkişafı, müasir texnologiyaların yaradılması və ölkənin elmi-texniki potensialının gücləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyırdı. Rafiq Hüseynovun hərbi və xüsusi təyinatlı materialların hazırlanması sahəsində apardığı tədqiqatlar bu baxımdan mühüm aktualıq kəsb edir.

44 günlük Vətən müharibəsi Azərbaycanın müdafiə qabiliyyətinin, elmi-texniki potensialının və milli sənaye imkanlarının əhəmiyyətli bir daha nümayiş etdirdi. Rafiq Hüseynovun uzun illər ərzində xüsusi təyinatlı materiallar sahəsində apardığı tədqiqatlar da bu geniş elmi-texniki istiqamətin mühüm tərkib hissəsi kimi dəyərləndirilə bilər.

Alimin doktorluq dissertasiyasının elmi əhəmiyyəti barədə fikirlər də onun elmi nüfuzunu təsdiqləyir. Akademik A.P.Quliyayev Rafiq Hüseynovla 30 illik birgə fəaliyyətini təhlil edərkən onu hərbi və xüsusi maşınqayırma sənayesi sahələrində perspektivli, geniş profilili milli kadr kimi səciyyə-ləndirir.

Texnika elmləri doktoru, professor, Rusiya Federasiyasının Əməkdar elm xadimi, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı M.Y.Laxtin isə Rafiq Hüseynovun yalnız Azərbaycanda deyil, bütövlükdə Cənubi Qafqazda görkəmli materialşünas alim olduğunu vurğulayıb. Hərbi sənaye sahəsində tanınmış professor Y.A.Başnın və digər mütəxəssislər də onun elmi fəaliyyətinə yüksək qiymət veriblər.

Rafiq Hüseynovun materialşünaslıq sahəsində fəal-lıq nəticələri istiqamətlərindən biri zireh poladlarının tərkibini və komposisiyasını təkmilləşdirməsidir. O, keçmiş SSRİ-də zireh poladlarının işlənilib hazırlanmasında yeni yanaşmaların tətbiqinə töhfə verib, bahalı və çətin tapılan legirloyici elementlərin daha ucuz, asan tapılan mikrolegirloyici elementlərə əvəzlənməsi istiqamətində geniş araşdırmalar aparıb. Bu yanaşma materialların kompleks xassələrinin yaxşılaşdırılması və istehsalın səmərəliliyinin artırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Uzun illər Rusiyada, Əlcəzairdə çalışan professor Rafiq Hüseynov harada olmasından asılı olmayaraq, biliyini, bacarığını və zəhmətini Azərbaycanda elminin inkişafına həsr edib. O, beynəlxalq elmi mühitədə ölkəmizi layiqincə təmsil və qazandıqı təcrübəni doğma Vətəndə tətbiq edir.

*Adil QƏRİBOV,
AMEA prezidentinin müavini,
akademik*

Onun tədqiqatları hərbi və kosmosdan tutmuş neft-qaz kimya sənayesi sahəsində də əhatə edir

na həsr edən ziyalılarındandır. Dərin elmi biliyi, iti məntiqi, yüksək intellekti və nəcib insani keyfiyyətləri ilə seçilən alim çoxillik fəaliyyəti ilə həm elmi ictimaiyyətin hörmətini qazanıb, həm də Azərbaycan elminin inkişafına dəyərli töhfələr verib.

O, 1946-cı il oktyabrın 22-də Şəkidə dünyaya göz açıb. Atası Qurban Hüseynov dövrünün tanınmış ziyalılarından olub. Rafiq Hüseynov ilk təhsilini Şəkidə alıb, orta məktəbi isə Bakıda başa vurub. 1963-cü ildə Ç.İldırım adına Azərbaycan Poliximik İnstitutuna (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) daxil olub. Burada mühəndis-metal-lurq ixtisası üzrə təhsil alıb və institutun qabaqcıl tələbələrindən biri kimi tanınıb.

Onun çalışqanlığı yalnız dərslərindəki uğurlarla məhdudlaşmayıb. Rafiq Hüseynov ictimai fəallığı, təşəbbüskarlığı və irəli sürdüyü maraqlı təkliflərə də yaşdlarından seçilib. Respublika miqyaslı müşavirə, toplantı və yığıncaqlarda çıxışları ilə diqqət cəlb edən perspektivli mütəxəssis və fəal gənc kimi göstərib.

1968-ci ildə gənc mütəxəssis kimi təyinatla Rusiya Federasiyasının Novokuznetsk şəhərində yerləşən Metallurgiya zavoduna göndərilib. Mühəndis-metal-lurq kimi əmək fəaliyyətinə burada başlayıb. Bir müddət sonra Azərbaycana qayıdaraq Bakı Əlvan Metalların Emalı Zavodunda işləyib. Baş usta-texnoloq və sex rəisi olub. Elmi fəaliyyətə böyük həvəs göstərən Rafiq Hüseynov 1969-cu ildə Azərbaycan Poliximik İnstitutunun "Metal-lar texnologiyası və metalşünaslıq" kafedrasında çalışmağa başlayıb.

1971-1974-cü illərdə Mos-kva Kimya Maşınqayırma İnstitutunun aspiranturasında əya-ni təhsil alıb və namizədlik dissertasiyasını müdafiə edib. Və-tənə qayıtdıqdan sonra doğma institutunda elmi-pedaqoji fəaliyyətini davam etdirib. 1974-1981-ci illərdə Azərbaycan Poliximik İnstitutunda baş müəllim, dosent və elmi müavini vəzifələrində çalışıb.

Onun elmi yaradıcılığının əsas istiqamətlərindən biri hərbi, kosmik və neft-qaz kimya sənayesində istifadə olunan xüsusi təyinatlı materialların işlənilib hazırlanması olub. Alim hərbi və kosmik sənayedə geniş tətbiq edilən zireh poladlarının, xüsusi təyinatlı ovuntu-kompozisiya materiallarının yaradılmasında iştirak edib. Xəzər dənizində

və xarici ölkələrdəki fəaliyyətinə əlverişli imkan yaradıb.

1985-1988-ci illərdə Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasına ezam olunan alim Bumerdes şəhərində fəaliyyət göstərən Yüngül Sənaye İnstitutunun "Metallar texnologiyası və maşınqayırma" kafedrasına rəhbərlik edib.

1992-ci ildə Moskvada Avtomobil Yolları İnstitutunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edən Rafiq Hüseynov texnika elmləri doktoru elmi dərəcəsinə alıb və professor elmi adına layiq görüldü. Onun namizədlik və doktorluq dissertasiyaları hərbi və kosmik sənayedə istifadə olunan xüsusi təyinatlı zireh poladlarının və xüsusi tərkibli ərintilərin yaradılması, onların istehsal texnologiyalarının təkmilləşdirilməsi və sənayedə tətbiqi məsələlərinə həsr olunub.

Alimin elmi axtarışları yalnız nəzəri tədqiqatlarla məhdudlaşmayıb. O, əldə etdiyi nəticələrin istehsalatda tətbiqinə, xüsusi sənaye sahələrinin ehtiyaclarına uyğun texnoloji proseslərin həllərinin hazırlanma-sına xüsusi əhəmiyyət verib.

Moskvada elmi fəaliyyət göstərdiyi illərdə Rafiq Hüseynov kosmosun tədqiqi sahəsində mühüm xidmətləri olan tanınmış azərbaycanlı alim Kərim Kərimov və akademik To-fiq İsmayilovla geniş elmi yara-dıcılıq əlaqələri qurub. Bu əməkdaşlıq onun elmi dünya görüşünün zənginləşməsinə və tədqiqatlarının əhatə dairəsinin genişlənməsinə imkan yaradıb.

1996-cı ilin yanvarından 2015-ci ilədək Azərbaycan Texniki Universitetində "Kons-truksiya və kompozisiya materiallarının texnologiyası" kafedrasına rəhbərlik edən professor Rafiq Hüseynov həzrəti həmin ali təhsil müəssisəsinin "Metallurgiya və materiallar texnologiyası" kafedrasında və Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin Milli Aerokosmik Agentliyin-də fəaliyyətini davam etdirir.

Rafiq Hüseynov eyni zamanda Müdafiə Nazirliyində və Azərbaycan Texniki Univer-sitetində fəaliyyət göstərən fəlsəfə və elmlər doktorlarının dissertasiyalarının müdafiəsi üzrə ixtisaslaşmış elmi şuraların üzvüdür. 2007-2016-cı illərdə Azərbaycan Respublika-sı Müdafiə Sənayesi Nazirliyi-nin "Elm, innovasiya və informasiya texnologiyalar" şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalış-an alim elmi tədqiqatların, innovativ yanaşmaların və müasir texnologiyaların müdafiə sənayesində tətbiqinə xüsusi diqqət yetirir.

Bakıda XII Beynəlxalq Kitab Sərgisi fəaliyyətə başlayıb

Oktyabrın 21-də Mədəniyyət Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Bakı Ekspo Mərkəzində XII Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisinin açılış mərasimi olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə Milli Məclisin deputatları, hökumət rəsmiləri, həmçinin ədəbiyyat nümayəndələri və xarici qonaqlar iştirak ediblər.

Sərginin media tərəfdaşı olan Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi (AZƏRTAC) XII Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisinin öz stendi ilə iştirak edir.

"Həyat ekrandan böyükdür: bir uşaq, bir kitab, bir gerçək dünya" devizi ilə təşkil edilən builki sərgidə 30 xarici ölkədən 59 təşkilat, eləcə də 147 yerli nəşriyyat-poliqrafiya və kitab sənəti ilə əlaqəli müəssisə təmsil olunur.

Tədbirə ölkəmizin Xalq yazıçı və şairləri, gənc qələm sahibləri ilə yanaşı, Türkiyə, ABŞ, Norveç, Böyük Britaniya, Polşa və Səudiyyə Ərəbistanı və digər ölkələrdən tanınmış müəlliflər və alimlər qatılıb.

Sərgi çərçivəsində uşaqlar və böyüklər üçün ustad dərsləri, interaktivlik və digər aktual mövzularda kitab təqdimatları, imza günləri, konfranslar, müsabiqələr, qıraət və musiqi saatları təşkil olunacaq. Həmçinin kitab sənayesi nümayəndələri arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün xüsusi platformalar yaradılıb.

Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisi mütaliə mədəniyyətinin təşviqi, yerli və xarici ədəbi mühit arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, eləcə də kitab sənayesi sahəsində əməkdaşlığın inkişafı üçün mühüm platforma roluna oynayır.

Sərgiyə giriş ödənişsizdir.

"Azərenerji" və Dünya Bankı nümayəndə heyətlərinin görüşü olub

"Azərenerji" ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Baba Rzaev ilə Dünya Bankının Azərbaycan üzrə ölkə meneceri Şaşa Bakesin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətləri arasında görüş keçirilib.

Görüşdə AZURE layihəsinin icra vəziyyəti, ayrı-ayrı komponentlər üzrə görülmüş işlər, əldə olunan nəticələr və qarşıdakı

dövr üçün nəzərdə tutulan tədbirlər ətrafı müzakirə olunub. Tərəflər həmçinin Azərbaycanda genişmiqyaslı bərpaolunan enerji layihələrinin elektrik şəbəkəsinə inteqrasiyası və bu istiqamətdə həyata keçiriləcək işlər barədə fikir mübadiləsi aparıblar. Görüş zamanı enerji sektorunda əməkdaşlığın genişləndirilməsi və gələcək tərəfdaşlıq imkanları da diqqət mərkəzində olub.

"Azərbaycan"

ARDNF 9 ayın hesabatını açıqlayıb

Bu dövrdə fondun ümumi gəlirləri 12,3 milyard manatdan çox təşkil edib

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) bu ilin yanvar-sentyabr ayları üzrə gəlir və xərclərinə dair məlumat yayıb. Məlumatda bildirilir ki, fondun aktivləri cari ilin əvvəlinə 73 milyard 542 milyon dollar (125 milyard 21 milyon manat), sentyabr ayının 30-na isə 74 milyard 4 milyon dollar (125 milyard 807 milyon manat) təşkil edib.

Bu ilin 9 ayı ərzində ARDNF-nin ümumi gəlirləri 12 milyard 341,3 milyon manat olub. Sözügedən dövrdə fondun neft-qaz layihələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı gəlirləri 8 milyard 740,6 milyon manat təşkil edib. Vəsaitlərin idarə edilməsi fəaliyyətindən əldə edilən toplam gəlirlər 3 milyard 600,7 milyon manat olub. Büdcə xərcləri hesabət dövrü üzrə 9 milyard 681,2 milyon manat təşkil edib.

Əvvəlcə neft-qaz gəlirlərinə nəzər salaq: fondun neft-qaz layihələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı əldə etdiyi 8 milyard 740,6 milyon manat gəlirin 7 milyard 343,9 milyon manatı mənfəət neftinin və qazın satışından formalaşıb. 0,9 milyon manat bonus ödənişləri və tranzit gəlirləridir. Akrhesabı ödənişləri 4,9 milyon manat olub. "Cənub qaz dəhlizi" QSC-nin dövlətə məxsus payı satışından daxilolmaları isə 1 milyard 390,9 milyon manatdır.

Qeyd edək ki, sözügedən dövr ərzində ARDNF-yə "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokundan 6 milyard 570,6 milyon manat, "Şahdəniz" yatağından (qaz və kondensat) isə 565,1 milyon manat məbləğində vəsait daxil olub.

Fondun aldığımız məlumatda büdcə xərclərinə aid rəqəmlər də

öz əksini tapıb. Belə ki, hesabat dövründə ARDNF-nin 2026-cı il büdcəsinin icrası çərçivəsində 9 milyard 628 milyon manat vəsait dövlət büdcəsinə transfert edilib.

Yanvar-sentyabr aylarında icrası davam edən bu layihələrə ümumilikdə 27,7 milyon manat yönəldilib: "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqəbətliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı"nın maliyyələşməsinə - 3,6 milyon manat. "Gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarına dair 2022-2028-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın maliyyələşməsinə - 21,9 milyon manat. Beynəlxalq ikili diplom proqramlarının maliyyələşdirilməsi - 2,2 milyon manat.

Sözügedən dövrə ARDNF-nin idarə edilməsi ilə bağlı xərcləri 25,5 milyon manat təşkil edib.

Qızıl qiymətinin və valyuta məzənnələrinin dəyişməsindən ya-

ranan büdcədən kənar xərc isə 1 milyard 874 milyon manat olub. ARDNF həmçinin bildirib ki, 2026-cı ilin üçüncü rübü ərzində davam edən geosiyasi gərginliklər, inflyasiya təzyiqləri və monetar siyasət ilə bağlı gözləntilər bütün əsas aktiv siniflərinə təsir göstərməkdə davam etdiyindən global maliyyə bazarlarında volatillik yüksək olaraq qalıb. Rüb ərzində müşahidə olunan volatilliyə baxmayaraq, global səhmlər bazarları rüb artımla başa vurub, şirkətlərin güclü fondamental göstəriciləri isə bazarların daha mürəkkəb makroiqtisadi şəraitə davamlılığını göstərməkdədir.

Cari ilin üçüncü rübü ərzində qızılın qiymətinə yüksək volatillik müşahidə edilib. Avqust ayında geosiyasi qeyri-müəyyənliyin yenidən artması və investisiya tələbinin fonunda qızılın qiyməti nəzərəcərpəcə də-rəcədə yüksəlib. Lakin sentyabr ayında ABŞ Xəzinədarlıq istiqrazlarının gəlirlilik dərəcələrinin və ABŞ dollarının möhkəmlənməsi nəticəsində bu tendensiya əks istiqamətdə dəyişib.

Üçüncü rüb ərzində enerji qiymətlərinin yüksəlməsi, davamlı inflyasiya və iqtisadi ak-

tivliyin dayanıqlı qalması faiz dərəcələrinin yüksək səviyyədə saxlanılacağına dair gözləntiləri gücləndirib və nəticədə əsas inkişaf etmiş ölkələrdə dövlət istiqrazlarının gəlirlilik dərəcələri artıb. Dövlət borcları ilə bağlı narahatlıqlar və yüksək həcmdə borc qiymətli kağızlarının emissiyası uzunmüddətli istiqrazların gəlirlilik dərəcələrinə əlavə təzyiq göstərmişdir. Gəlirlilik dərəcələrinin artması istiqrazların dəyərində mənfi təsir edib.

İyul-sentyabr ayları ərzində dayanıqlı iqtisadi artım, şirkətlərin güclü maliyyə nəticələri, eləcə də süni intellekt və onunla əlaqəli infrastrukturaya investisiyaların davam etməsi global səhmlər bazarlarının yüksəlişini dəstəkləyib. Avqust ayında bazarlarda güclü bərpa müşahidə edilib, lakin sentyabr ayında istiqraz gəlirliliklərinin və enerji qiymətlərinin yüksəlməsi, eləcə də gərginliklərin yenidən artması investorların gözləntilərinə mənfi təsir göstərərək volatilliyin yüksəlməsinə səbəb olub. Bu mənfi amillərə baxmayaraq, global səhmlər bazarları rüb artımla başa vurub, şirkətlərin güclü fondamental göstəriciləri isə bazarların daha mürəkkəb makroiqtisadi şəraitə davamlılığını göstərməkdədir.

Cari ilin üçüncü rübü ərzində qızılın qiymətinə yüksək volatillik müşahidə edilib. Avqust ayında geosiyasi qeyri-müəyyənliyin yenidən artması və investisiya tələbinin fonunda qızılın qiyməti nəzərəcərpəcə də-rəcədə yüksəlib. Lakin sentyabr ayında ABŞ Xəzinədarlıq istiqrazlarının gəlirlilik dərəcələrinin və ABŞ dollarının möhkəmlənməsi nəticəsində bu tendensiya əks istiqamətdə dəyişib.

Flora SADIQLI, "Azərbaycan"

Bəşər tarixinin özü qədər qədim olan müharibələr dünyanın ən böyük faciələrindəndir. İnsanların yaşadığı bütün acı təcrübələrə baxmayaraq, müharibələr bu və ya digər formada indi də davam edir. İnkişaf edən texnologiyalar müharibələrin formasını dəyişdirsə də, bu texnologiyalar müharibələri aparılırdığı bölgələri möhv edir, bəşəriyyətin başına qara duman kimi çökür. Müharibələr bir xalqın kimliyinin, mədəniyyətinin, onun özünəməxsus inanclarının, dilinin və dəyərlərinin məhvi ilə müşahidə edilir, fiziki, psixoloji, sosial və ekoloji zədələrə səbəb olur.

Silahlı qarşıdurmalar cəmiyyətin ailə, iqtisadiyyat və ətraf mühit kimi bir çox dəyərlərini möhv edərək insanların yaşam tərzini dəyişdirir. Yaşanan ən böyük zədələrdən biri də insanın dünyasının alt-üst olması, keçmişinin yox edilməsi, gələcəyinin olındırılması, özünün isə çarəsiz və ümitsiz buraxılmasıdır. İstər dini, istər milli, istər siyasi, istər iqtisadi, istərsə də ekoloji maraqlar üçün başlanan müharibələrdə hədəfə alınan hər şey qeyri-mütənasib güc təbiiqi ilə yandırılır, dağıdılır və möhv edilir.

Müharibələrin insanlara vurduğu zi-yana meşələrin və münbit torpaqların möhv edilməsi səbəbindən xammal itkiləri də əlavə olunur. Bu cür ekoloji dağılma iqlim dəyişikliyinə səbəb olur və insanlar ətraf mühitdən qaçqın düşmək məcburiyyətində qalırlar. Aktiv müharibə prosesinin və onun uzunmüddətli nəticələrinin iqlim dəyişikliyinə səbəb olduğu, ciddi və real problemlər yaratdığı danılmaz həqiqətlərdir. İsvəçrə alimi Jan Jak Babelin hesablamalarına görə, son 600 ildə dünyada 14 min 513 müharibə baş verib. Bu müharibələr vaxtı bir çox flora və fauna növləri möhv edilib. Müharibə aparılması vasitələri inkişaf etdikcə isə təbiətə - ekologiyyaya daha ciddi və daha geniş sahələrdə təsir göstərilir.

Müharibə zamanı ekoloji zərər əsasən partlayışlar və yağınlardan başlanaraq, meşələrin və bitki örtüyünün möhv olması, neft anbarlarının, zavodların və yanacaq obyektlərinin yanması ilə havanın zəhərli tüstüdən çirklənməsi, sursat qalıqları, ağır metallar və digər təhlükəli maddələrin torpağa və suya qarışması baş verir, bəndlər və sümüksiz qurğular sıradan çıxır, heyvanların yaşayış yerləri dağılır, onlar yaranılır və qida mənbələri itirir, dağıdılmış binalardan, hərbi texnikadan və partlamış sursatlardan çoxlu tullantı yaranır.

Müharibə gedində meşələr əsasən atəşləri, bombalar, yağınlardan, hərbi texnikanın hərəkəti və ağacların kəsilməsi nəticəsində zədələnir. Ağaclar yanır və meşə örtüyü azalır, quşların yuvaları və vəhşi heyvanların sığınacaqları möhv olur, torpaq eroziyası artır, münbit torpaq yağılla yuyulur, ağacların karbon qazını udmaq qabiliyyəti azalır, meşələrin su dövrünün tənzimləməsi və iqlimi yumşaltması zəifləyir. Mina və partlamamış sursatlar meşələrə insanların və meşə təsərrüfatı işçilərinin təhlükəsiz girişini də məhdudlaşdırır. Buna görə bəzi özlərdə meşənin bərpası uzun müddət gecikir. Məsələn, BMT-nin məlumatlarında Ukraynada meşə yağınları və partlayıcı qalıqların yaratdığı ekoloji təhlükələr xüsusi qeyd olunur.

Su hövzələrinin çirklənməsi müharibələrin ən təhlükəli nəticələrindən biridir. Çünki insanların həyatı təmiz sudan asılıdır. Kənd təsərrüfatı və heyvanlar üçün də su son dərəcə gərəkdir. Müharibə zamanı suya neft və yanacaq məhsulları, partlayıcı maddələrin qalıqları və ağır metallar, dağıdılmış zavodlardan çıxan kimyəvi maddələr, çirkəb suları və xəstəlik törədən mikroorqanizmlər, dağıntıların tozu və digər çirkləndiricilər qarışa bilər. Çirklənmə su balıqların və digər su canlılarının ölümünə, içməli su ehtiyatlarının azalmasına və kənd təsərrüfatında təhlükəli məhsulların yetişdirilməsinə səbəb

olur. Yeraltı sular çirkləndikdə problemin aradan qaldırılması xüsusilə çətinləşir. Məsələn, 2006-cı ildə Livanda elektrik stansiyasının bombalanması nəticəsində Aralıq dənizinə təxminən 10-15 min ton neft sızmışdı. Neft çirklənməsi sahilboyu özlərlərə, dəniz canlılarına və quşlara zərər vurmuşdu.

Torpaq təbiətin bərpası ən uzun çə-kən sərəvərlərdən biridir. Müharibə torpağa həm fiziki, həm də kimyəvi zərər vurur. Bombalar və mərmilər nəticəsində torpaq səthi dağılır, cuxurlar yaranır, ağır hərbi texnikalar torpağı sıxır, suyun torpağa hopması azalır. Torpaq yanacaq və kimyəvi maddələrlə çirklənir, bitkilərin inkişafı zəifləyir. Mina və partlamamış sursatlar əkin sahələrindən təhlükəsiz istifadəni çətinləşdirir, yağınlardan bitki örtüyünün itməsinə səbəb olur, eroziya və münbitliyin itirilməsi sürətlənir. Nəticə etibarilə məhsuldarlıq azalır, fermerlər torpaqlarını becərə bilmir, ərzaq istehsalı zəifləyir.

Çirkləndiricilər bitkilərə keçərsə, qida zənciri vasitəsilə insanlara və heyvanlara da çatır. Müharibə heyvanlara bərbəşə və dolaylı yollarla təsir edir. Partlayışlar və yağınlardan heyvanların ölümünə səbəb olur. Səs-küy və daimi təhlükə isə onların yaşayış yerlərini tərk etməsinə gətirib çıxarır. Vəhşi heyvanların yaşayış yerlərini, sığınacaqlarını və qida mənbələrini itirirlər, quşların yuvaları dağılır və qida zənciri

dirici silahlar təkə zəhərli deyil, həm də yağınlı vasitəsilə yaşayış yerlərini zərər verir. Nümunə üçün deyim ki, hazırda məhdudlaşdırılsa da, kimyəvi "defoliantlar"ın geniş istifadəsi Vyetnamın geniş ərazilərində icimai və ekoloji sağlamlığa xeyli ziyan vurub. Bu müharibədə bombardmanlar nəticəsində 2 milyon hektar ərazi möhv edilib.

Bioloji, kimyəvi və nüvə silahlarının sınaqdan keçirilməsi, istifadəsi və dağınməsi təbiətə ciddi dağıdıcı təsir göstərir. Bu silahlar torpaq və su üzərində qalıcı təsirlər qoyaraq gələcək nəsillərin sağlamlığına bərbəşə təsir göstərir. Bu, həm də yaşayış sahələrinin möhv edilməsidir. Bunun ən tanınmış nümunəsi, Vyetnam müharibəsi zamanı "Agent Orange" adlı herbisidin istifadəsidir. ABŞ bu herbisidləri partizan əsgərlərin gizləndiyi bataqlıqlara və meşələrə püskürdürdü. Bu zaman istifadə edilən 20 milyon qallon herbisid 4,5 milyon hektar kənd ərazisini möhv edib. Herbisid sümənlərdə və məməlilərdə əzələ və sümük xəstəlikləri və anadangəlmə anomaliyalar kimi təsirlər göstərir.

Silahların istehsalı zamanı müəssisələrin atmosfərə ötürdüyü karbon qazı da ciddi problemlərə səbəb olur. Məsələn, 2017-2018-ci illərdə Böyük Britaniya ordusunun yaratdığı tullantılar 60 ölkənin ümumi emissiyalarından çox olub. ABŞ ordusu 140 digər ölkənin or-

pozulduğu üçün çoxalma imkanları azalır, balıqlar suyun kimyəvi çirklənməsi və oksigen səviyyəsinin azalması səbəbindən tələf olur, ev heyvanları və mal-qara sahibsiz qalır, yem və su çatışmazlığı ilə üzəlişirlər. Həşəratlar və torpaq canlıları torpağın çirklənməsi və bitki örtüyünün möhv olması nəticəsində azalır. Bütün bunlar da təbiətin tarazlığını pozur. Adı bir misal: tozlandırıcı həşəratların azalması bitkilərin çoxalmasına və kənd təsərrüfatının məhsuldarlığına mənfi təsir göstərir.

Bombalanan zavodlar və neft yanacaq anbarları, digər sənaye obyektləri yanaraq atmosfərə tüstü, kirdə hissəciklər və zəhərli birləşmələr buraxılır. Havanın çirklənməsi insanlarda təbii fəş problemləri yaradır, quşlar, həşəratlar və digər canlılar zərər görür, bitkilərin yarpaqlarında çirkləndiricilərin toplanmasına səbəb olur. İstixana qazlarının artması ilə iqlim dəyişikliyi güclənir, çirkləndiricilərin yağılla torpağa və suya düşməsi baş verir.

Təbii sərvətlərin, heyvanlar aləminin və mədəni irsin möhv edilməsi qarşısının alınması üçün təbii resursların, məhsuldarlığın və su ehtiyatlarının zəhərlənməsi, kənd təsərrüfatı torpaqlarının və meşələrin yandırılması insanların su, qida və təmiz hava hüquqlarını da əldən alır. Dünyanın təxminən 6 faizini hərbi bazalar, obyektlər əhatə edir. Bu obyektlərin istifadə etdiyi kimyəvi dərman və silahlar təbii həyatla yanaşı, istifadə etdiyi yüksək enerji, hərbi nəqliyyat vasitələri ilə ekologiyyaya ciddi zərər vurur. İstifadə edilən silahlar və hərbi texnikalar ətraf mühitdə öz ciddi mənfi təsirlərini qoyur. Minalar, kaset sursatları və müharibənin digər partlayıcı qalıqları kənd təsərrüfatı torpaqlarını və su ehtiyatlarını metallar və zəhərli enerjili maddələrlə çirkləndirir. Adı silahlar belə zəhərli komponentlərə malikdir, digərləri, məsələn, tükenmiş uran radioaktivdir. Ağ fosfor kimi yan-

dusunun cəmindən daha çox karbon emissiyası istehsal edir. Bundan əlavə, hərbi obyektlərin yerləşdiyi yerlərdə torpaq və içməli su ehtiyatları təhlükəli kimyəvi maddələrlə (arsen, qurğuşun, asbest və s.) zəhərlənir. Bunlar həm insanlar, həm də təbiətdəki digər canlılar üçün böyük təhlükələr yaradır. Məsələn, bomba atıldığı zaman həmin ərazidəki insanlar barabər heyvanlar da dənəşli şəkildə öldürülür, həmçinin yaşayış mühiti dəyişir, atılan bombanın səbəb olduğu kimyəvi çirklənmə, bombanın yaratdığı yüksək desibelli (dB) səs heyvanların ölümlərindən əlavə fizioloji və psixoloji problemlər yaşamasına səbəb olur, biomüxtəlifliyin azalması, növlərin nəslinin kəsilməsi və s. ilə nəticələnir.

Dənizdən olan hücumlarda sualtı partlayıcıların istifadəsi və səs dalğaları dənizin altında yaşayan heyvanların həyatına ciddi təsir edən amillərdəndir. Bu partlayışlar zamanı yaranan təzyiq səbəbindən su altında yaşayan heyvanların ölümünə və ya ciddi zədələnməsinə səbəb olur. Müharibələr zamanı ən böyük ekoloji təhlükələrdən biri neft tankerləri və hərbi gəmilərin batmasıdır. ABŞ Milli Okean və Atmosfer Administrasiyası bildirir ki, neft sızmaları dəniz canlılarını zəhərləyir, qida zəncirini pozur və sahil ekosistemlərinə ciddi zərər vurur. Tarixdə bu cür hadisələrin nəticələri çox ağır olub. Məsələn, Atlantik okeanında baş vermiş "Prestige" tanker qəzası nəticəsində 60 min ton neft dənizə yayılmış və min kilometr sahili çirklənmişdir. Ekspertlər hesab edir ki, müharibə şəraitində bu cür qəzaların qarşısını almaq daha çətin və çirklənmə illərdə davam edə bilər.

(ardı var)

Valeh CƏFƏROV, kimya elmləri doktoru, professor, AMEA-nın müxbir üzvü

REGIONLAR

Gəncədə YAP-ın VIII qurultayında Prezidentin çıxışından irəli gələn vəzifələr müzakirə olunub

Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) VIII Qurultayında Prezident İlham Əliyevin çıxışından irəli gələn vəzifələrə həsr olunmuş müşavirə keçirilib.

Fikrət Əmirov adına Gəncə Dövlət Filarmoniyasında keçirilən müşavirədə şəhər icra hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov çıxış edərək YAP-ın VIII Qurultayında Prezident İlham Əliyev tərəfindən müəyyən edilən prioritetlərdən, ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafından, ölkədə, o cümlədən Gəncədə həyata keçirilən layihələrdən və milli ideoloji təhlükəsizlik məsələlərindən danışdı. Qeyd edib ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam bərpa edildikdən sonra keçirilən qurultay tarixi və siyasi əhəmiyyət daşıyır. Bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin çıxışında milli təhlükəsizliyin qorunması, müstəqilliyin möhkəmləndirilib, iqtisadi inkişafın davam etdirilməsi, əhalinin rifahının yüksəldilməsi və ideoloji təhdidlərin qarşısının alınması qarşıda duran mühüm vəzifələr kimi müəyyən olundu: "Son illər Gəncədə 15 mindən çox yeni iş yeri yaradılıb, investisiyaların cəlb edilməsi,

sahibkarlığın inkişafı və məşğulluğun artırılması istiqamətində mühüm addımlar atılıb. Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın diqqət və qayğısı sayəsində Gəncədə mühüm sosial-iqtisadi və infrastruktur layihələri həyata keçirilir. Şəhərin 2019-cu ildə "Avropa'nın İdman Şəhəri", 2025-ci ildə isə MDB ölkələrinin İdman Paytaxtı seçilməsi, eləcə də III MDB Oyunlarının açılışı və bağlanmış mərasimlərinə evsahibliyi etməsi Gəncənin beynəlxalq nüfuzunun yüksəlməsinə töhfə verib. Gəncənin Avropa Yenidönüşmə və İnkişaf Bankının "Yaşıl şəhərlər" proqramına Azərbaycan şəhərləri arasında ilk olaraq qoşulması da

dayanıqlı inkişaf baxımından mühüm nailiyyətlərdir".

N.Bayramov daha sonra deyib ki, şəhərin nəqliyyat və kommunal infrastrukturunun yenilənməsi istiqamətində də bir sıra işlər görülüb: "2025-ci il sentyabrın 27-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə "BakuBus" MMC-nin Gəncə Avtoparkı istifadəyə verilmişdir. Səmişindəşım xidmətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün müasir avtobuslar alınıb və yeni dayanacaq pavyonları quraşdırılıb".

Natiq daha sonra vurğulayıb ki, hazırda "Açıq Kommunal Infrastruktur Proqramı II" çərçivəsində şəhərdə içməli su və kanalizasiya sistemləri-

nin yenilənməsi işləri davam edir. Bununla yanaşı, yol və işıqlandırma infrastrukturunu müasirləşdirir, yaşayış binaları təmir olunur, məhəllələr abadlaşdırılır, parkların və tarixi binaların bərpasına xüsusi diqqət yetirilir".

Niyazi Bayramov Prezident İlham Əliyevin qurultaydakı çıxışından irəli gələn vəzifələrin dövlət qurumları və təşkilatlar tərəfindən məsuliyyətlə yerinə yetirilməsinin vacibliyini vurğulayaraq qeyd edib ki, milli maraqların qorunması, ölkədə sabitliyin və milli birliyin möhkəmləndirilməsi ümumi vətəndaşlıq məsuliyyətidir və bu məsələlərə formal yanaşmaq yolverilməzdir.

Müşavirədə Gəncə-Daşkəsən Regional Gənclər və İdman İdarəsinin rəisi Elşən Hüseynov, Vətən müharibəsi şəhidi Mir-Yunis Seyidzadənin atası Mir-Hüseyn Seyidzadə, Gəncə şəhər 4 nömrəli xarici dillər təməlyüllü məktəbin direktoru Əliqə Səfərliev, ehtiyatda olan baş leytenant, Vətən müharibəsi iştirakçısı Kenan Məlikov və Əməkdar müəllim Yeganə Səfərova çıxış edərək dövlət başçısının qurultaydakı nitqində irəli sürülən mühüm istiqamətləri əks etdirən mövzularda fikirlər söyləndirib.

Sabir ƏLİYEV, "Azərbaycan"

Dövlətə sədaqətin ifadəsi

Tərtərdə Prezident İlham Əliyevin YAP-ın VIII Qurultayındakı nitqindən irəli gələn məsələlərlə bağlı müşavirə keçirilib. Müşavirədə rayon icra hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov, YAP rayon təşkilatının sədri Eldar Əsədov, rayon Ağsaqqallar Şurasının sədri Faiq Məmmədov, məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanlarının, idarə, müəssisə və təşkilatların rəhbərləri, şəhid ailələrinin üzvləri, qazilər və rayon ziyalıları iştirak ediblər.

Çıxış edən M.Məmmədov Prezident İlham Əliyevin YAP-ın VIII Qurultayındakı nitqinin əhəmiyyətindən danışdı. Qeyd edib ki, Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayı Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixində

və siyasi sistemində tamamilə yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoydu: "Ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin tam bərpasından sonra keçirilən bu qurultay Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanı-

lan tarixi zəfərlərin məntiqi davamı və gələcək inkişafımızın strateji xəritəsidir. Dövlət başçısı qurultaydakı dərindən düşüncəli nitqində yalnız partiyamızın təşkilatı və ideoloji fəaliyyət istiqamətlərini deyil, bütövlükdə dövlətimizin milli təhlükəsizlik, ideoloji müdafiə, xarici siyasət və regional inkişaf prioritetlərini aydın şəkildə bəyan etdi. Qurultayda vurğulandığı kimi, Yeni Azərbaycan Partiyası Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ideyaları əsasında formalaşmış, Cənubi Qafqazın ən böyük və müstəqil siyasi qüvvəsi kimi ölkəmizdəki bütün həmgən quruculuq işlərinin önündə gedir. YAP ümumxalq partiyasıdır. Bizim partiyamız ölkəmizdə gedən bütün müsbət proseslərin mərkəzində durur, onların təşəbbüsünü və icraçısıdır".

Natiq daha sonra vurğulayıb ki, qələbəni, suverenliyimizi qorumaq, hərbi qüdrətimizi artırmaq, ideoloji təxribatların vaxtında qarşısını almaq, davamlı sülhə nail olmaq, azad Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru cənnətə çevirmək, güclü iqtisadiyyat yaratmaq, insan kapitalını inkişaf etdirmək, so-

sial ədaləti və vətəndaş rifahını daha da yüksəltmək, gənclərimizin gələcəyinə yeni imkanlar açmaq - bütün bunlar qarşıdakı dövrün mühüm prioritetləridir. Prezidentin irəli sürdüyü birinci vəzifə - "Biz güclü olmalıyıq" tezisi

"Əldə olunmuş tarixi zəfərlər və qazanılmış uğurlar bizdə arxayınlıq yaratmamalıdır", - deyən M.Məmmədov bildirib ki, qarşıda duran yeni dövrdə daha böyük hədəflərə doğru irəliləməliyə. Prezidentin nitqində söyləndən bu fikri hər birimiz fəaliyyət programımızın ana xətti hesab etməliyik: "Biz heç vaxt əldə edilmiş uğurlarla kifayətlənməliyik. Həmişə irəliyə baxmalıyıq, gələcəyi düşünməliyik, ölkəmizin dayanıqlı inkişafını təmin etməliyik".

Müşavirədə Prezident İlham Əliyevin müəyyən etdiyi inkişaf prioritetlərindən irəli gələn vəzifələrin həyata keçirilməsi, dövlətçilik əməllərinin qorunması, milli həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi istiqamətində fəaliyyətin davam etdirilməsinin vacibliyi diqqətə çatdırılıb. Faiq Məmmədov Prezidentin nitqindən "Ağ-

saqqallar gənclərə nümunə olmalı, milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və təbliği işində fəal iştirak etməlidirlər" sözlərini xatırladaraq bildirib: "İdeoloji mübarizədə, quruculuq işlərində biz daim Prezidentin yanında-yıq və əlimizdən gələni edəcəyik ki, Azərbaycana qarşı təxribat törətmək istəyənlər özləri pəşman olsunlar".

Vətən müharibəsi şəhidi Rəşad Mirzəlinin anası Afidə Mirzəyeva isə çıxışında pedaqoq, məktəb direktoru kimi günümüzün ən mühüm vəzifələrindən biri olan ideoloji təhlükəsizliyimizin təmin edilməsi və gənclərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasından söz açıb: "Çağdaş dünyada müharibələr yalnız səngərlərdə getmir. Bu gün informasiya məkanında, süni intellekt və kiberməkanda ölkəmizə, milli dəyərlərimizə qarşı yönələn təxribatlar az deyildir. Biz təhsil işçiləri, müəllimlər olaraq şagirdlərimizi, gənclərimizi savadlı, bilikli etməklə yanaşı, onları yad ideologiyalardan qorumaalıyıq".

Lazım QULİYEV, "Azərbaycan"

MDU-da "GreenAI" Günəş Enerji Laboratoriyası istifadəyə verilib

Mingəçevir Dövlət Universitetində regionun ilk və ən böyük "GreenAI" Günəş Enerji Laboratoriyasının açılışı olub. AZƏRTAC-ın verdiyi məlumata görə, laboratoriya "yaşıl enerji" texnologiyalarının inkişafı, mühəndislik təhsilinin müasirləşdirilməsi və elmi-tədqiqat imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə yaradılıb.

Açılış tədbirində MDU-nun rektoru Anar Eminov, universitetin professor-müəllim heyəti və əməkdaşları, Enerji Məsələlərini Tənzimləmə Agentliyinin rəisi Səbuhi Mürsəlov, filialın enerji müfəttişi Qabil Vəliyev və "AzərEnerji" ASC-nin tabeliyində olan Yüksək Gərginlikli Elektrik Şəbəkəsinin direktor müavini Əhəd Quliyev iştirak ediblər.

MDU-nun rektoru Anar Eminov laboratoriyanın məhz 20 Oktyabr - Energetiklər Günündə açılmasını əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirib. Vurğulayıb ki, Azərbaycanın mühüm energetika mərkəzlərindən biri olan Mingəçevirdə belə bir laboratoriyanın yaradılması enerji sektorunun gələcək inkişafına, "yaşıl texnologiyaların" tətbiqinə və yüksək ixtisaslı mühəndis kadrların hazırlanmasına töhfə vermək məqsədi daşıyır. "Energetiklər Günündə yeni laboratoriyanın istifadəyə verilməsi həm ölkəmizin energetika sahəsində çalışan mütəxəssislərinə göstərilən ehtiramın, həm də bu sahənin gələcəyinə yönəlmis mühüm təşəbbüsün ifadəsidir. Bu məkan müəllim və tələbələrə günəş enerjisi sistemlərinin layihələndirilməsi, modeləşdirilməsi, enerji səmərəliliyinin təhlili və texniki-iqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilməsi imkanları yaradacaq", - deyər rektor əlavə edib.

Onun sözlərinə görə, laboratoriyada SAM (System Advisor Model), "PVsyst" və digər müasir proqram təminatlarından istifadə edilməsi, həmçinin süni intellekt və rəqəmsal texnologiyaların bərpəolunan enerji sistemlərinə inteqrasiyası istiqamətində tədris və tədqiqat fəaliyyətləri nəzərdə tutulur. Laboratoriyanın yaradılmasında Türkiyənin Orta Doğu Teknik Universitetinin Günəş Enerjisi Araşdırma və Təbii Mərkəzinin elmi təcrübəsi və beynəlxalq əməkdaşlıq imkanları xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Tədbir iştirakçıları laboratoriyanın imkanları ilə tanış olublar.

Qeyd edək ki, "GreenAI" Günəş Enerji Laboratoriyasının yaradılması MDU-nun 2030-cu ilədək Strateji İnkişaf Planının və "Green Campus 2030" konsepsiyasının hədəflərinə uyğun olmaqla, universitetdə "yaşıl transformasiya"nın sürətləndirilməsinə, elmi-innovasiya mühitinin inkişafına və gələcəyin enerji mütəxəssislərinin hazırlanmasına xidmət edir.

Goranboyda fitosanitar monitorinqlər aparılıb

Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (AQTA) əməkdaşları Goranboy rayonunda tütün və göyərtili əkin sahələrində monitorinqlər aparıblar. Bu barədə AQTA məlumat yayıb.

Monitorinqlər zamanı bitkilərin ümumi fitosanitar vəziyyəti, inkişaf və vegetasiya göstəriciləri, həmçinin bitkilərdə xəstəlik və zərərvericilərin mövcudluğu və yayılma səviyyəsi qiymətləndirilib.

Təsərrüfat sahibləri ilə maarifləndirici söhbətlər aparılıb, onlara zərərvericilərə qarşı mübarizə tədbirləri, pestisidlərin tətbiqatı və düzgün istifadə qaydaları barədə ətraflı məlumat verilib.

• Tariximiz

Azərbaycan torpağı əsrlər boyu müxtəlif sivilizasiyaların, mədəniyyətlərin və tarixi hadisələrin kəsişmə nöqtəsi olmuşdur. Qədim Şabran şəhər məskəni bu zəngin tariximizin ən parlaq səhifələrindən biridir. Böyük İpək yolunun mühüm dayanacaqlarından biri olan bu qədim şəhər yalnız hərbi və ticarət mərkəzi deyil, həm də sənətkarlığın və şəhərsalma mədəniyyətinin yüksək zirvəyə çatdığı bir məkandır.

Şabran şəhərinin bünövrəsinin qoyulması VI əsrə - Sasani hökmdarı I Xosrov Ənuşirəvanın dövrünə təsadüf edir. Lakin arxeoloji tədqiqatlar göstərir ki, bu ərazidə yaşayış məskənlərinin kökləri daha dərin qatlara - Qafqaz Albaniyası dövrünə gedib çıxır. Əlverişli coğrafi mövqeyi - Xəzər dənizinin sahilinə yaxınlığı və Böyük Qafqaz dağlarının ətəklərində yerləşməsi Şabrani qısa zamanda regional ticarətin mərkəzinə çevirib.

Ərəb xilafəti dövründən başlayaraq, Şirvanşahlar dövlətinin mövcudluğu illərində Şabran özünün çiçəklənmə dövrünü yaşayıb. Bəzi tarixi mənbələrdə Şirvanşahların ilk paytaxtı və ya əsas strateji istehkamlarından biri kimi adçəkən şəhər, regional siyasətdə və müdafiə sistemində mühüm rol oynayıb.

Qədim Şabranda aparılan arxeoloji qazıntılar Orta əsrlər Azərbaycan şəhərsalma arxitekturasının nə dərəcədə inkişaf etdiyini göstərir. 1970- 1980-ci illərdə görkəmli arxeoloqların rəhbərliyi ilə həyata keçirilən tədqiqatlar nəticəsində şəhərin qala divarları, yaşayış məhəllələri, ictimai binaları və su kəməri şəbəkəsi üzə çıxarılıb. Təsdiqlənib ki, Şabran öz dövrü üçün olduqca müasir sayılan mühəndislik qurğularına sahib olub. Şəhərə saxsı borularla (kürelərlə) dağ bulaqlarından təmiz su gətirilib, tullantı suları isə xüsusi şəbəkə vasitəsilə kənarlaşdırılıb.

Şəhər həm də möhkəm qala divarları və bürclərlə əhatə olunub. Çiy və bişmiş kərpicdən, eləcə də çay daşından inşa edilmiş bu divarlar şəhəri konar basqınlardan etibarlı şəkildə qoruyurdu.

Şabran saxsı və dulusçuluq məmulatlarının, metal emalının, xalçaçılığın və şüşə istehsalının da mərkəzi idi. Qazıntılar zamanı tapılan zərif naxışlı bəzək əşyaları, şirli saxsı qablar və Şərqi Zəngəziri aid sikkələr Şabranın Çin, İran, Ərəbiş-tan və Avropa ölkələri ilə geniş ticarət əlaqələrinə malik olduğunu təsdiqləyir.

Bütün böyük şəhərlər kimi, Şabran da tarixin sort sınaqları ilə üz-üzə qalıb. XIII əsrdə monqol yürüşləri zamanı ciddi dağıntılarla məruz qalan şəhər, sonradan bərpa olunsada, keçmiş özəmətinə qismən itirib. XVII əsrin ortalarında baş verən şiddətli zəlzələ və feodal çöküşmələri, habelə ticarət yollarının istiqamətinin dəyişməsi Şabranın tədricən tənəzzülünə gətirib çıxardı. Şəhər əhalisi treptik olaraq daha təhlükəsiz və məmnun zonasında yerləşən ətraf ərazilərə köç etdi.

Şabran abidəsi yalnız keçmişin xarabalıqları deyil, milli kimliyimizin və zəngin mədəni irismizin canlı şahididir. Ulu Öndər Heydər

Əliyevin sərəncamı ilə ərazi 2003-cü ilin 27 sentyabrında "Qədim Şabran" Tarixi Qoruğu elan edilib. 2019-cu ildən isə Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Qədim Şabran" Tarix Qoruğu və Çıraqqala Tarixi Qoruqları birləşərək "Çıraqqala-Şabran" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu kimi fəaliyyət göstərir. Hazırda bu ərazidə həm arxeoloji tədqiqat işləri, həm də abidənin konservasiyası və turizmin infrastrukturuna inteqrasiyası istiqamətində mühüm addımlar atılır.

2026-cı ilin yay arxeoloji mövsümündə əldə edilən elmi nəticələr Qədim Şabranın turizm potensialının artırılmasına və Azərbaycanın tarixi-mədəni irsinin dünya miqyasında təbliğinə böyük töhfə verir. Açıq səma altındakı bu muzey həm yerli, həm də xarici turistlər üçün Orta əsrlər Şərqi şəhərinin

ab-havasını duymaq üçün bənzərsiz bir məkandır. Ümumiyyətlə, qədim Şabranın hər daşı, hər torpaq qatı bizi ulu babalarımızın yaratdığı möhtəşəm mədəniyyətdən, onların əməyindən və zəkəsindən xəbər verir. Bu irsi qoruyub saxlamaq və gələcək nəsillərə ötürmək hər birimizin mədəni borcudur.

Aysel MEYLAVERDİYEV, "Çıraqqala-Şabran" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun əməkdaşı

REPRESSİYA

● Günahsızlar

Qırmızı terrorun hədəfi - Azərbaycanın hərbi elitası

1920-ci ilin aprelində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu və bolşevik işğal ölkədə təkcə siyasi sistemi dəyişmədi, həm də millətin intellektual, mədəni və hərbi elitasını hədəf alan amansız bir qırmızı terror dalğasını işə saldı. Müstəqillik illərində böyük fədakarlıqlarla qurulan, Qarabağda, Zəngəzurdə və Şirvanıda vətən torpaqlarını müdafiə edən Azərbaycan Milli Ordusu yeni yaradılan sovet rejimi üçün ən böyük təhlükə mənbəyi hesab olundu.

Bolşevik rəhbərliyi yaxşı anladığı ki, milli şüura, peşəkar hərbi hazırlığa və xalqın etimadına sahib olan zabıt korpusu var olduqca, işğal rejimi heç vaxt tam sabitləşə bilməz. Məhz bu səbəbdən işğalın ilk günlərindən etibarən Azərbaycanın hərbi elitasına qarşı sistemli və amansız bir təmizləmə əməliyyatına başlanıldı.

Bu kütləvi cəza tədbirləri təkcə 1920-ci illərin əvvəlləri ilə məhdudlaşmadı, 1930-cu illərin sonunda - Stalinin "böyük təmizləmə" dövründə özünün qanlı zirvəsinə çatdı. Gecə yarısı həbslər, işğancılıq dindirilmələr və Nargin adasında, eləcə də Lefortovo zindanlarında bitən faciəvi talelər misli görünməmiş məşəqəqlərlə üzləşdi. Vətənin canından dəniz tutan general-lar, polkovniklər və strateji təfəkkürlü hərbi xadimlər saxta, uydurma "casusluq, əks-inqilabi fəaliyyət və vətənə xəyanət" ittihamları ilə mühakimə edilərək güllələndi, ailələrə isə Sibirin və Qazaxıstanın ölümlü düşərgələrinə sürgün edildi. Bu, görünməmiş bir soyqırım idi.

1920-ci ilin aprel çevrilişindən dərhal sonra yaradılan Fövqləad Komissiya (Çrezvıçaynaya Komissiya - ÇK) və hərbi tribunallar heç bir əsarətdən aparmadan milli ordunun zabitlərini həbs etməyə başladı. Təkcə XI Qırmızı Ordunun Bakıda daxil olmasından sonrakı bir neçə ay ərzində Azərbaycan Milli Ordusunda xidmət etmiş 12 general, 27 polkovnik və 46 kapitan bolşeviklər tərəfindən ya yerində güllələndi, ya da Nargin adasında kütləvi şəkildə qətlə yetirildi.

Cümhuriyyət ordusunun qurucularından olan general Səməd bəy Mehmandarov və Əliqası Şıxlinski kimi görkəmli hərbi xadimlər Nəriman Nərimanovun müdaxiləsi sayəsində fiziki məhvədən xilas olsalar da, onların yetişdirdiyi yüzlərlə gənc və orta rütbəli zabıt qırmızı terrorun qurbanı oldu.

İki fərqli dövr, bir qanlı tale

Sovet rejiminin məhv etdiyi hərbi xadimlərimizin siyahısı olduqca uzundur. Onların arasında həm Rusiya imperiyasında parlanmış general-lar, həm cümhuriyyət zabitləri, həm də sovet dövründə yenidən formalaşan hərbi diviziya-ların komandirləri var idi.

Azərbaycanın hərbi tarixinin ən görkəmli şəxsiyyətlərindən biri, Rusiya İmperator Ordusunun zabiti, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ordusunun qəhrəmanı və Sovet Ordusunun briqada komandiri Cəmiş Naxçıvanski həm döyüş meydanlarında göstərdiyi misilsiz şücaət, həm də Azərbaycanın peşəkar milli hərbi kadrların yetişməsindəki müstəsna xidmətləri ilə adını tarixə qızıl hərflərlə yazmışdır. Lakin onun bu şərəfli ömrü 1938-ci ildə sovet repressiya maşınının qanlı olayları nəticəsində yarımcı qalmışdır.

Cəmiş Naxçıvanski 1895-ci ildə Naxçıvan şəhərində, məşhur za-

də, SSRİ Ali Məhkəməsinin Hərbi Kolleqiyası onun haqqında ölüm hökmü çıxardı. 26 avqust 1938-ci ildə Cəmiş Naxçıvanski Moskva yaxınlığında - "Kommunarka" poliqonunda güllələndi və kütləvi məzarlığa dəfn edildi.

dəğən Kəngərli nəslinin (Naxçıvanski) ailəsində dünyaya gəlmişdir. Atası istifadə olan rotnmeyster Cəfərqulu xan, əmisi isə Rusiya imperiyasının məşhur süvari generalı Hüseyn xan Naxçıvanski idi. Belə bir mühitdə böyüyən Cəmiş hərbi sənətə erkən yaşlarından bağlandı. O, 1914-cü ildə Ukraynadakı Yelizavetgrad Qvardiya Məktəbini bitirərək Birinci Dünya müharibəsinə yollanır. Məşhur "Vəhşi diviziya"nın tərkibindəki Tatar süvari alayında eskadron komandiri kimi döyüşür. Cəbhədə üç dəfə yaralanan gənc zabıt göstərdiyi igidliyə görə "Müqəddəs Georgi", "Müqəddəs Anna" və "Müqəddəs Stanislav" ordenləri, eləcə də şücaət silahı ilə təltif olunur.

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra Cəmiş xan dərhal milli ordunun formalaşması prosesinə qoşulur. O, Qafqaz İslam Ordusu ilə birlikdə Bakının erməni-bolşevik işğalından azad edilməsinə iştirak edir. Cümhuriyyət dövründə Qarabağ və Zəngəzurdə baş qaldıran erməni qiyam-larının yatırılmasında, Şuşanın müdafiəsində onun rəhbərlik etdiyi süvari alayı qəhrəmanlıq dastanı yazır. O, gənc yaşlarında polkovnik-leytenant rütbəsinə qədər yüksəlir.

1920-ci ilin aprelində Azərbaycan bolşeviklər tərəfindən işğal edildikdən sonra milli ordunun bir çox zabitləri güllələnsə də, Cəmiş Naxçıvanski yüksək hərbi savadla və idarəçilik bacarığı sovet rəhbərliyinin diqqətindən qaçmır. O, orduda saxlanılır və 1921-1931-ci illər ərzində Azərbaycan Atıcı Diviziyasının (Milli diviziya) komandiri olur. Naxçıvanski həmçinin azərbaycanlı gənclərin hərbi təhsil almasını təmin etmək üçün böyük səylər göstərir. Özü də Moskvada Frunze adına Hərbi Akademiyada iki dəfə - 1923 və 1928-ci illərdə ali təhsil alır və həmin akademiya-da Taktika kafedrasının müəllimi, hərbi alim kimi fəaliyyətini davam etdirir. 1935-ci ildə ona Sovet Ordusunun ali hərbi rütbələrindən biri olan briqada komandiri (briqkom) rütbəsi verilir.

Lakin bütün bunlara baxmayaraq, böyük terror, uydurma ittiham-lar, saxta dəlillər bitib tükenmək bilmir. Cəmiş Naxçıvanskiyə məhsus-cə xan nəslindən olması, AXC ordusunda xidmət etməsi və böyük nüfuzu sovet xüsusi xidmət orqanlarını daim narahat edirdi. Hələ 1931-ci ildə o, "antisovet fəaliyyət" ittihamı ilə bir dəfə həbs olunmuş, lakin bezi nüfuzlu şəxslərin müdaxiləsi ilə azad edilmişdi. Amma 1937-1938-ci illərin amansız "böyük təmizləmə" kampaniyası zamanı ondan yarı keçmədi.

20 may 1938-ci ildə Cəmiş Naxçıvanski Moskvada yenidən həbs olundu. Ona qarşı irəli sürülən ittihamlar döşətilmiş dərəcəyə absurd idi - "Antisovet hərbi-faşist təşkilatında iştirak etmək, casusluq və sovet dövlətinə qarşı qiyam hazırlamaq". Lefortovo zindanında ağır fiziki və psixoloji işğəncələrə məruz qalan sərkərdə ittihamları rədd etse

Qambay Vəzirov sovet Azərbaycanının hərbi elitasının formalaşmasında mühüm rol oynamış, Azərbaycan Atıcı Diviziyasının komandiri olmuşdur. Moskvada Frunze adına Hərbi Akademiyasını bitirmişdir. 1919-cu ildə Xalq Cümhuriyyətinin Milli Ordusunda xidmət etmişdir.

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra könüllü olaraq komandir kurslarına qoşulmuş və Qarabağ, Qazax, Ağdam, Cəbrayıl bölgələrində daşnak ermənilərə və yerli üsyanlara qarşı döyüşlərdə iştirak etmişdir. O, Birleşmiş Azərbaycan hərbi məktəbinin rəisi (1926-1927) və 77-ci dağıtıcı diviziyanın komandiri (1932-1937) olmuşdur. Hərbi xidmətlərini görə "Qırmızı Bayraq", "Qırmızı Ulduz" və "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Stalin repressiyalarının qurbanı olan Qambay Vəzirov 27 iyul 1937-ci ildə uydurma antisovet və millətçilik ittihamları ilə həbs olunmuşdur. Ağır işğəncələrə məruz qaldıqdan sonra SSRİ Ali Məhkəməsinin Hərbi Kolleqiyası tərəfindən ölüm hökmünə məhkum olunaraq 13 oktyabr 1937-ci ildə güllələnməmişdir. Ölümündən sonra ailəsi də faciəvi tale yaşamışdır.

Xalq Cümhuriyyəti ordusunun Baş Qərargah rəisi, Qarabağ və Zəngəzur döyüşlərinin qəhrəmanı general-mayor Həbib bəy Selimov bolşevik işğalından sonra yeni rejimlə əməkdaşlığı rədd etmişdi. 1920-ci ilin sentyabrında bolşeviklər tərəfindən həbs edilən general Bakının Nargin adasında güllələnməmişdir. Onun dəfn olunduğu yer bu gün də məlum deyil.

Çar ordusunun və cümhuriyyət dövrünün parlaq generallarından biri olan İbrahim ağa Uşubov 1920-ci ilin mayında sovet işğalına qarşı baş qaldıran məşhur Gəncə üsyanından sonra hədəfə alınmışdır. Bolşeviklərin şəhərdə törətdiyi kütləvi qırğınların ardınca üsyanı rəhbərlikdə və ya dəstək verməkdə ittiham olunan Usubov digər si-lahdaşları ilə birlikdə amansızlıqla qətlə yetirilmişdir.

Bəhrəm bəy Nəbibəyov (polkovnik) cümhuriyyət ordusunun artilleriya zabiti kimi böyük rəşadət göstərmiş, sovet işğalı ilə barışmayanlardan idi. O, 1930-cu ildə sovet rejiminə qarşı baş qaldıran məşhur Şəki üsyanına rəhbərlik etmiş və qeyri-bərabər döyüşdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Onun ölümü ilə kəfayətlənməyən rejim bütün ailəsinin repressiya ruzigarına qorq etmişdi.

Bələca, "təmizləmələr" nəticəsində Azərbaycan peşəkar hərbi beyin mərkəzinə itirilmişdir. Bu ağır zərbənin fəsadları özünü İkinci Dünya müharibəsinin ilk illərində kədr qıtlığı ilə qabarıq büruzə verirdi. Repressiyaya uğramış hərbiçilərin böyük əksəriyyətinə yalnız Stalinin ölümündən sonra - 1955-1956-cı illərdə bəraət verildi. Lakin onların itirilmiş həyatları və millətə verə biləcəkləri töhfələr tarixin qanlı səhifələrində qaldı.

İradə ƏLİYEVA, "Azərbaycan"

● Sağalmayan yaralar

Təbii fəlakət baş verəndə baxmır ki, hansı ölkədir, hansı şəhərdir, qarşısına çıxan kimdir, nədir - hamısını bir göz qırpmında məhv edir, yüzlərlə, minlərlə insan faciəli şəkildə həlak olur. 1920-ci illərdən başlayan və 1950-ci illərə qədər davam edən repressiya da haradasa qəflətən baş verən təbii fəlakətə bənzəyir. Düzdür, repressiya dalğası kəndləri, şəhərləri dağıtmasa da, beyinlərə, aydınlara qənim kəsilir.

Çox təəssüf ki, repressiya məruz qalaraq heç bir günahı olmayan güllələnlərin, gedər-gəlməzə sürgün edilənlərin, soyuq həbsxana divarları arasında ağır işğəncələrə məruz qalaraq qətlə yetirilənlərin arasında qadınlar da olub. Dünyaya meydan oxuyan bir ölkə gücsüz, zorla qadınlardan da qorxub. Onları dövlətə, ölkəyə "təhlükə" hesab edib.

Sovet rejiminin, kommunist ideologiyasının özünə ciddi təhlükə hesab edərək sərləyib həbs etdiyi qadınlardan biri də incə ruhlı seirlər yazan Seyid Hüseynin həyat yoldaşı şair Ümmügül-süm Sadiqzadə olmuşdur.

Müsavat Sadiqzadə Müsavat partiyasının qurucularından olan Məhəmmədali Rəsulzadənin bacısı, Müsavat partiyasının bir müddət sonra cəmiyyətdə repressiya ruzigarları əsməyə başladı. Bu ruzigar ilk olaraq incəsənət adamlarını, şair və yazıçıları, elm xadimlərini yaxaladı. 1937-ci il iyulun 15-də Şüvəlandakı bağında Ümmügül-süm xanımın həyat yoldaşı Seyid Hüseyni həbs etdilər. 1938-ci ilin yanvar ayında isə görkəmli yazıçı güllələndi.

Bundan sonra həbs növbəsinin Ümmügül-sümə çatacağı heç kimdə şübhə doğurmurdu. Həyat yoldaşının həbsindən 4 ay sonra - 1937-ci il noyabrın 2-də onu "xalq düşməninin ailəsi" kimi həbs edib Bayıl həbsxanasına apardılar. Yaşadığı Zəmkovski döngəsi, 74 nömrəli evdə ax-tarış aparıldı. Axtarış zamanı XDİK əməkdaşlarının marağını cəlb edən bir şey tapılmadı. Ümmügül-süm xanım haqqında hazırlanmış həbs arayışı ilə tanış olarkən mə-

zər salaq: Ümmügül-süm Əbdüleziz qızı Sadiqzadə 1899-cu ildə Bakının qədim kəndlərindən olan Novxanıda ruhani ailəsində anadan olub. Kiçik yaşlarından kitab, yazıya, ədəbiyyata maraq göstərən, evdə atasından öyrənən və fars dillərini öyrənib, 9 yaşında seirlər yazıb. Ümmügül-süm seirlə bərabər, bir-birindən maraqlı hekayələr də yazıb və onları mətbuat səhifələrinə çıxaraq oxucuların ixtiyarına verib. Onun mətbuatda imzası 1914-cü ildən görünməyə başlayıb. Gənc şairin seirlər hekayələri həmin illərdə maraqla oxunan "İqbal", "Yeni iqbal", "Açıq söz", "Qurtuluş", "Dirilik", "Məktəb", "Qardaş köməyi", "Azərbaycan" və digər qəzetlərdə, jurnallarda dərc olunub.

1915-ci ildə Ümmügül-sümün yaradıcılığında olduqca mühüm bir hadisə baş verib. Gənc şairin "Solğun çiçək" adlı hekayəsi "Qurtuluş" jurnalının elan etdiyi müsabiqədə yüksək yer tutaraq mükafata layiq görüldü. Bundan sonra o, daha həvəslə, şövqlə yazıb-yaradıb. 1918-1920-ci illərdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması münasibətilə "Türk ordusuna", "Ey türk oğlu!", "Çəkil, dəf ol!", "Əsgər anasına", "Dərdli nəgə", "Yurdumuzun qəhrəmanlığına", "Yollarını bəklə-din" adlı seirlərini yazıb. Bu seirləri il cümhuriyyəti xalqa daha çox sevdirməyə çalışıb.

● Burulğan

Ölüm hökmündən xilas olsa da, ölümün pəncəsindən qurtula bilmədi

1930-cu illərin repressiya Azərbaycanında olduğu kimi, Orta Asiyadakı türk xalqlarının da taleyindən qara yel kimi keçib. Neçə-neçə vətənsəvər ziyalı, yazıçı, şair, mü-təfəkkir bu qorxunc dalğada qorq olub. Tanınmış qazax şair-dramaturqu, tərcüməçi və ictimai xadim Miryaqub Dulatov da bu acı taleyi yaşamışlardır.

1885-ci ildə Kustanay vilayətinin Sankop köndündə anadan olan Miryaqub Dulatov iki yaşında anasını itirib. Atasını ona 1893-cü ildə kənddəki molla məktəbinə qoyub. 12 yaşında atasını da itirən Miryaqub ibtidai təhsilini başa vurduqdan sonra Tor-qaydakı ikisənifli məktəbdə oxuyub. 1906-cı ildə Ufa şəhərindəki Qaliya mədrəsəsinə qəbul olub. Burada Qalimcan İbrahimov, Şeyxzadə Bəbiç, Məcid Qafuri və digər ziyalılarla tanış olub.

Həmin dövrdə başlayan inqilab dalğası gənc Miryaqubu da özünə çəkib. O, Qarqaralıda demokratlara qoşulur. Qazaxların Uralsk şəhərində təsis etdikləri Konstitusiyacı Demokrat Partiyasının təsis qurultayının təşkilatçılarından biri olur. Qurtulayın nümayəndə heyətinin tərkibində Sankt-Peterburqa gedir. Bu ərzədə hökumətin Rusiyanın mərkəzi quberniyasının rus əhalisinin Qazaxıstanə köçürülməsinə qarşı ilk etiraz edənlərdən biri olaraq qazax

xalqını bu etiraza qoşulmağa çağırır. Onun "Gəncələrə" adlı ilk seiri 1907-ci ildə Sankt-Peterburqda qazax dilində nəşr edilən "Serke" qəzetində dərc olunur. Siyasi fəaliyyəti ilə qısa müddətdə qazaxıstanlı gənclər arasında tanınır. Qəzetin növbəti nömrəsində onun qazaxların hüquq və haqlarından, məmurların özbaşnalığından bəhs edən "Bizim vəzifələri-miz" adlı məqaləsi də dərc edilir. Bu məqaləyə görə qəzet bağlanır və M.Dulatov həbs olunur. Həbsdən azad olunduqdan sonra siyasi fəaliyyətinin məhdudlaşdırıldığı görün şair yaradıcılığa üstünlük verir.

Qazax xalqını mübarizəyə səsləyən şairin 1909-cu ildə "Oyan, qazax" adlı seirlər kitabı işıq üzünə çıxır və geniş əks-səda doğurur. Bu uğurdan ruhlanan müəllif 1910-cu ildə "Bextsiz Camal" romanını yazır. Kitab varlı bir kişiye verilən gənc Camalın acı taleyindən bəhs edir. Əsər oxucular tərəfindən maraqla qarşı-lanır. 1911-ci ildə isə Miryaqub Dula-tov "Oyan, qazax" kitabını təkrar nəşr etdirir. Ancaq kitabdakı seirlər hökumət dairələrini narahat edir və kitab müsadirə olunur.

1913-cü ildə Əlixan Baytursunovun təsisçiliyi ilə Orenburqda "Kazax" adlı qəzet nəşr edilir. M.Dula-tov qəzetdə işə dəvət alır. Bir müddət sonra o, qəzetin redaktoru olur. İbrahim Kunanbayovun başladığı "Qızıl Kazaxistan" jurnalında işləyir. Bütün bunlara rəğmən sovet rəhbərliyi ona inanmırdı. Bunu yaxşı bilən şair Alaş Partiyası ilə əlaqəsini kəs-

Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ömrü 23 ay çəkdi. 1920-ci il aprelin 27-də cümhuriyyətin işğalı hamı kimi gənc şairi də məyus etdi, bu hissədən doğan "Hicran", "Bayrağım enərkən" adlı seirlərini yazdı. Qeyd edək ki, "Bayrağım enərkən" şeirində 3 may 1920-ci ildə Azərbaycanın üçrəngli bayrağının parlament binasında götürülməsi bədii əksini tapıb.

Cümhuriyyətin süqutundan bir müddət sonra cəmiyyətdə repressiya ruzigarları əsməyə başladı. Bu ruzigar ilk olaraq incəsənət adamlarını, şair və yazıçıları, elm xadimlərini yaxaladı. 1937-ci il iyulun 15-də Şüvəlandakı bağında Ümmügül-süm xanımın həyat yoldaşı Seyid Hüseyni həbs etdilər. 1938-ci ilin yanvar ayında isə görkəmli yazıçı güllələndi.

Bundan sonra həbs növbəsinin Ümmügül-sümə çatacağı heç kimdə şübhə doğurmurdu. Həyat yoldaşının həbsindən 4 ay sonra - 1937-ci il noyabrın 2-də onu "xalq düşməninin ailəsi" kimi həbs edib Bayıl həbsxanasına apardılar. Yaşadığı Zəmkovski döngəsi, 74 nömrəli evdə ax-tarış aparıldı. Axtarış zamanı XDİK əməkdaşlarının marağını cəlb edən bir şey tapılmadı. Ümmügül-süm xanım haqqında hazırlanmış həbs arayışı ilə tanış olarkən mə-

lum olur ki, 1 noyabr 1937-ci ildə AzSSR XDİK DTİ-nin 8-ci şöbəsinin inspektoru Kolçinin imzası ilə SSRİ MİK-in 4 iyul 1934-cü ildə qəbul olunmuş sənədinə əsasən, Sadiqov Seyid Hüseyn Mirkazım oğlunun həyat yoldaşı olduğuna görə Sadiqova Ümmügül-süm Əbdüleziz qızının həbs edilməsi barədə qərar qəbul olunur. Həmin ölüm qəbulu qərarı noyabrın 1-də Az.SSR XDİK müavini Borşov da təsdiq edir. Bundan sonra Ümmügül-süm xanım həbs olunur.

Onun həbsi üçün hazırlanmış qərar Ümmügül-süm Sadiqova 4 dekabr 1937-ci ildə elan edilir. Bayıl türməsinə gətirilən şair 8 illik həbs cəzasına məhkum olunur. Ümmügül-süm xanım Bayıl həbsxanasında olduğu müddətdə "Qala xatirələr-im" adlı xatirəni yazmağa imkan tapır. Cəzasını çəkmək üçün o, 1938-ci ildə Mordva vilayətində yerləşən Təmlaq islah-əmək düşərgəsinə göndərilir, əsərləri qadağan edilir.

Ümmügül-süm xanım sürgündə olarkən də yaradıcılığundan qalmayıb. Amma sürgündə yazdığı seirlərdən əvvəlki kimi gül qoxusu gəlmir, ah-nalə qoparan, həsrət girdibanda sıxılan bir üroyin səsi eşidilir. Bu ah-nalə şairin yazdığı "Günəşim bir daha doğmayacağı" şeirində daha aydın duyulur.

Günəşim bir daha doğmayacağı mı? Vəhşi qaranlıq boğmayacağı mı? Kölgələri səfəq qoymayacağı mı? Sərdəm, ümidini qırma dedilər.

Yaşamaq ümidini üzməyən Ümmügül-süm Sadiqova 1943-cü ildə SSRİ Xalq Daxili İşlər Komissarlığına orizə ilə müraciət edərək azadlığa buraxılmasını istəyir.

1944-cü ildə azadlığına qovuşan şairə Bakıda yox, Şamaxıda yaşamağa icazə verilir. Burada bir neçə ay yaşadıqdan sonra - 1944-cü il sentyabrın 17-də 45 yaşında Şamaxıda vəfat edir. Şəxəndən qəbiristanlığında dəfn edilir. Ümmügül-süm xanım sanki sürgündən Vətənə yaşamaq üçün deyil, ölmək üçün dönmüşdü.

Qızı Qumral Sadiqzadə atası Seyid Hüseynə həsr etdiyi "Son mənzil Xəzər oldu" adlı romanı yazıb. Həmin əsərin ikinci hissəsində atası Ümmügül-sümdən də ətraflı bəhs edib.

Repressiya qurbanları heç vaxt unudulmur, xatirələri daim yad edilir. 2022-ci il dekabrın 17-də Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında repressiya dövründə həbs olunaq güllələnməmiş, sürgünə göndərilmiş siyasi məhbusların həyat yoldaşlarının yaşadıkları acılarla dolu hadisələr haqqında "Kod adı: "V. X. A." və ya Kod adı: "Vətən xainlərinin arvadları" tamaşasının premyerası keçirilib. Tamaşada Ümmügül-süm Sadiqovanın faciəli həyatına da geniş yer verilib.

Zaman hiss olunmadan ötüb keçdi. Stalinin ölümündən, hakimiyyət dəyişikliyindən sonra ölkədə siyasi vəziyyət sabitləşdi, yaxşılaşdı doğru deyisdi, günahsız həbs edilmiş insanlara bəraət verildi. Bu bəraət dalğası çoxları kimi Seyid Hüseynə də, həyat yoldaşı Ümmügül-süm xanıma da gəlib çatdı. Onlar da bəraət aldılar. Amma təəssüf ki, bu bəraətin keçmiş illəri dəyişməyən, itkiləri geri qaytarmağa imkanı yox idi.

Vahid MƏHƏRRƏMOV, "Azərbaycan"

vey və M.Dulatov böyük səylə müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizəyə qalxırlar. Həmin il M.Dulatovun "Azamat" adlı seiri kitabı işıq üzünə çıxır. Kitabda müəllifin seirləri ilə yanaşı, F.Şiller, A.Puşkin, A.Tukay, M.Lermontovdan etdiyi tərcümələri də yer alır. 1915-ci ildə isə ədəbi-bədii, publisistik məqalələr toplusu olan "Terme" kitabı çapdan çıxır.

1917-ci ildə Rusiyada inqilabi çevriliş baş verdikdən sonra millətini azad və ıfıran görmək istəyən vətənpərvər şair çıxılmaz vəziyyətə düşür. Bu zaman qazax ziyalıları iki qrupa bölünmüşlər. Bir qrup xalqın öz dövlətini qurmaq tələbini irəli sürür, başqa bir qrup isə Rusiyanın tərkibində muxtariyyətə nail olmağa üstünlük verir. M.Dulatov sovet rəhbərlərinin verdiyi vədlərə aldanan. Bolşeviklərlə bir sırada olan şair 1920-1930-cu illərdə "Ak jol", "Yenbekap kazax" qəzetlərində, "Qızıl Kazaxistan" jurnalında işləyir. Bütün bunlara rəğmən sovet rəhbərliyi ona inanmırdı. Bunu yaxşı bilən şair Alaş Partiyası ilə əlaqəsini kəs-

mir. Partiyanın gizli təşkilatlarının işində fəal iştirak edir.

Tədqiqatçı Əli Şamil şairlə bağlı araşdırmasında yazır ki, M.Dulatov ölkədə ərəb əlifbasından latın qrafikasına keçilməsinə etiraz edib. Bunu xalqın keçmiş və tarixi ilə əlaqəsinin kəsilməsi kimi qiymətləndirib. Onun fikirləri dövlət siyasətinə qarşı çıxmaya kimi dəyərləndirilir. M.Dulatov 1928-ci ildə yenidən həbs olunur. Lakin milli qüvvələrin dəstəyi ilə qısa müddətdə azadlığa buraxılır.

Ciddi nəzarətdə olan şair 1930-cu ilin aprelində yenidən həbs edildikdə onu heç kim müdafiə edə bilmir. Uzun və işğəncəli istintaq zamanı şairin gizli antisovet fəaliyyəti aşkarlanır. Məhkəmənin qərarı ilə M.Dulatova ölüm hökmü verilir. Lakin bir neçə ay həbsxanada saxlanıldıqdan sonra bu hökm dəyişdirilir və o, 10 il müddətinə Şimal Buzlu Okeanı sahillərindəki Ağ dənizdə yerləşən Solovki xüsusi təyinatlı əsir düşərgəsinə göndərilir. Vətənpərvər şair 5 oktyabr 1935-ci ildə həbsxanada dünyasını dəyişir.

Lakin Qazax xalqının vətənsəvər oğulları, habelə dünyanın demokratik fikirlər insanları Miryaqub Dulatovu unutmur, gec də olsa 1988-ci ildə ona bəraət verilir. İstiqlal şairinin əsərləri yenidən nəşr olunur və adının əbədiləşdirilməsi üçün xeyli iş görülür.

Rəhman SALMANLI, "Azərbaycan"

"Azərenerji"də Energetiklər Günü qeyd olunub

"Azərenerji" ASC-də 20 Oktyabr - Energetiklər Günü münasibətilə bayram tədbiri keçirilib. Tədbirdə ölkənin enerji sisteminin inkişaf yolu, energetika sahəsində əldə olunan nailiyyətlər və qarşıda duran strateji hədəflər diqqətə çatdırılıb.

Dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başlayan tədbirdə qeyd olunub ki, 20 oktyabr tarixi 2004-cü ildən etibarən Azərbaycanın Energetiklər Günü kimi qeyd edilir. Peşə bayramı Prezident İlham Əliyevin 13 oktyabr 2004-cü il tarixli 446 nömrəli sərəncamı ilə təsis olunub. Bu əlamətdar tarixin seçilməsi ölkənin energetika tarixində mühüm hadisə ilə bağlıdır. Belə ki, 1981-ci il oktyabrın 20-də Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü və bilavasitə rəhbərliyi ilə Cənubi Qafqazın ilk böyük istilik elektrik stansiyası olan "Azərbaycan" İstilik Elektrik Stansiyasının (IES) birinci enerji bloku istifadəyə verilib.

Tədbir çərçivəsində energetika sahəsinin inkişaf yolunu

əks etdirən "Energetika memarlığı" filmi də nümayiş olunub. Tədbirdə çıxış edən "Azərenerji" ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Baba Rzaev ölkənin enerji sektorunda həyata keçirilən islahatların və müasirləşmə prosesinin əhəmiyyətindən danışdı. Bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin müəyyən etdiyi enerji siyasətinə uyğun olaraq müasir generasiya güclərinin yaradılması, rəqəmsal idarəetmə texnologiyalarının tətbiqi, bərpaolunan enerji mənbələrinin inkişafı və beynəlxalq enerji bağlantılarının genişləndirilməsi istiqamətində işlər uğurla davam etdirilir.

Baba Rzaev vurğulayıb ki, müasir dövrdə enerji təhlükəsizliyi yalnız elektrik enerjisinə olan tələbatın ödənilməsi ilə

məhdudlaşdır. Elektrik enerjisinin fasiləsiz və səmərəli istehsalı, etibarlı ötürülməsi, istehlakın çevik idarə olunması, ətraf mühitə təsirlərin azaldılması və rəqəmsal texnologiyalar vasitəsilə enerji sisteminin dayanıqlığının gücləndirilməsi əsas prioritetlərdir.

O qeyd edib ki, dövlət başçısının tapşırıqlarına uyğun olaraq elektroenergetika sahəsində aparılan islahatlar önəməli enerji potensialının qorunması ilə yanaşı, Azərbaycanın aşağı karbonlu və rəqəmsal enerji modelinə keçidində də zəmin yaradır.

İdarə Heyətinin sədri bir qrup energetiklin Prezident İlham Əliyevin sərəncamları ilə təltif olunmasına xüsusi diqqət çəkib. Energetika işçilərinin əməyinə verilən yüksək qiymətin dövlət başçısının bu sahəyə göstərdiyi diqqət və qayğının bariz nümunəsi olduğunu bildirən Baba Rzaev çoxminlik energetiklər kollektivi adından

əməyə verilən dəyərə görə ölkə rəhbərliyinə minnətdarlığını ifadə edib.

Tədbirdə çıxış edən digər rəhbərlər də son illərdə Azərbaycanın enerji sistemində həyata keçirilən kompleks tədbirlərdən, infrastrukturun yenilənməsindən, innovativ texnologiyaların tətbiqindən və əldə olunan nailiyyətlərdən bəhs etdilər.

Qeyd olunub ki, energetika sahəsində görülən işlər ölkənin enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsinə, sistem etibarlılığının artırılmasına və gələcək inkişaf hədəflərinin reallaşdırılmasına xidmət edir.

Tədbirin sonunda energetika sahəsində uzunmüddətli və səmərəli fəaliyyətlərinə, yüksək peşəkarlıqlarına və "Azərenerji" ASC-nin inkişafına verdikləri töhfələrə görə bir qrup əməkdaşa xüsusi plaketlər təqdim olunub.

Nərminə ƏSGƏROVA,
"Azərbaycan"

"AzerGold" QSC-nin xarici ölkədə ilk törəmə şirkəti - "AzerGold Uzbekistan" təsis edilib

"AzerGold" QSC-nin xarici ölkədə ilk törəmə şirkəti "AzerGold Uzbekistan" Xarici İnvestisiya Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti (MMC) Özbəkistan Respublikasında dövlət qeydiyyatına alınıb.

İki ölkə arasında dağ-mədən sənayesi və geoloji kəşfiyyat sahələrində strateji əməkdaşlığın genişləndirilməsinə töhfə verəcək yeni şirkətin əsas fəaliyyət istiqaməti Özbəkistanın Qaşqadəriya vilayətində yerləşən "Akba" qızıl yatağının geoloji kəşfiyyatı, mineral ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi və gələcək istismar imkanlarının müəyyənəşdirilməsi üzrə layihənin həyata keçirilməsidir.

Hazırda "Akba" qızıl yatağında geoloji kəşfiyyat işlərinin aparılması üçün zəruri icazələrin alınması üzrə prosedurlar həyata keçirilir. Özbəkistan hökumətinin müvafiq qərarı Əzbəkistan lisenziya əldə edildikdən sonra 18 ay davam etməsi nəzərdə tutulan geoloji kəşfiyyat işlərinə başlanılacaqdır.

Bu müddət ərzində yataq üzrə mövcud geoloji məlumatların təhlili, əlavə geoloji kəşfiyyat işlərinin aparılması, mineral ehtiyatların beynəlxalq "Joint Ore Reserves Committee" (JORC) standartlarına uyğun qiymətləndirilməsi, metallurgiya sınaqlarının keçirilməsi, ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi, eləcə də mümkün hasilat və emal texnologiyalarının araşdırılması nəzərdə tutulur. Yatağın sənaye miqyasında işlənməsinin texniki və iqtisadi baxımdan məqsəduyğunluğunu qiymətləndirmək üçün yekun texniki-iqtisadi əsaslandırma hazırlanacaq. Nəticələrə uyğun olaraq, qızıl yatağının gələcək istismarına dair investisiya təklifi hazırlanaraq Özbəkistanın aidiyyətli dövlət qurumlarına təqdim ediləcəkdir.

Xatırladaq ki, cari ilin 17 iyununda "AzerGold" QSC ilə Özbəkistan Respubli-

kasının Dağ-Mədən Sənayesi və Geologiya Nazirliyi arasında Qaşqadəriya vilayətində yerləşən "Akba" qızıl yatağının birgə inkişafına dair çərçivə müqaviləsi imzalanıb. Sənəd iki ölkə arasında dağ-mədən sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi və yatağın potensialının qiymətləndirilməsi üçün hüquqi zəmin yaradıb.

"AzerGold" QSC-nin Özbəkistanda həyata keçirməyi planlaşdırdığı digər mühüm istiqamət ölkənin perspektivli mineral ehtiyatlarının birgə geoloji kəşfiyyatıdır. Bu məqsədlə 17 iyul 2026-cı ildə "AzerGold" QSC, "Uzbekgeologorazvedka" Səhmdar Cəmiyyəti və Azərbaycan-Özbəkistan İnvestisiya Şirkəti arasında üçtərəfli əməkdaşlığın əsas şərtlərini müəyyən edən sənəd imzalanıb.

Layihə çərçivəsində Özbəkistanın Nəvai və Nurata şəhərləri arasında yerləşən perspektivli sahələrdə geoloji kəşfiyyat işlərinin aparılması məqsədilə birgə müəssisənin yaradılması nəzərdə tutulur. Hazırda müəssisənin təsis sənədlərinin razılaşdırılması və zəruri dövlət icazələrinin alınması istiqamətində müvafiq işlər davam etdirilir. Birgə müəssisə yaradıldıqdan sonra perspektivli sahələrdə geoloji tədqiqatların

və kəşfiyyat işlərinin mərhələli şəkildə həyata keçirilməsi planlaşdırılır. Layihə üzrə ilkin ikitillik dövrü əhatə edən geoloji kəşfiyyat və maliyyələşmə planı hazırlanıb. Tədqiqatların nəticəsində iqtisadi cəhətdən istismara yararlı mineral ehtiyatlar müəyyən edilərsə, tərəflər həmin yataqların birgə işlənməsi və müvafiq investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi imkanlarını baxacaqdır. Bununla yanaşı, hazırda tərəflər arasında Azərbaycan və Özbəkistan ərazilərində yerləşən, qarşılıqlı maraq doğuran digər mineral yataqlarının birgə geoloji kəşfiyyatı və işlənməsi imkanları da müzakirə olunur.

"AzerGold" QSC-nin Özbəkistanda fəaliyyətə başlaması Azərbaycanın dağ-mədən sahəsində qazandığı institusional və texniki təcrübənin beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində tətbiqi baxımından mühüm addımdır. Həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan təşəbbüslər ölkələr arasında iqtisadi tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsinə, dağ-mədən sənayesi sahəsində bilik və təcrübə mübadiləsinin genişləndirilməsinə, eləcə də "AzerGold" QSC-nin beynəlxalq fəaliyyətinin yeni mərhələyə yüksəlməsinə töhfə verəcəkdir.

“Yaşıl gələcək”ə açılan səhifə

Qarabağ Milli Parkının yaradılması işğaldan azad edilmiş ərazilərdə biomüxtəlifliyin qorunmasına və ekoloji tarazlığın bərpasına xidmət edir

Qarabağın dirçəlişi təkcə dağıdılmış şəhər və kəndlərin yenidən qurulması, müasir infrastrukturun yaradılması, insanların doğma yurdlarına qayıdışı ilə məhdudlaşmır. Bu böyük tarixi prosesin mühüm istiqamətlərindən biri də uzun illər işğalın ağır ekoloji nəticələrinə məruz qalmış təbiətin bərpası, zəngin flora və faunanın mühafizəsi, gələcək nəsillər üçün sağlam ətraf mühitin formalaşdırılmasıdır. Çünki torpağın əsl dirçəlişi onun üzərində həyatın yenidən canlanması, meşələrin, çayların, bulaqların və təbii ekosistemlərin qorunması ilə mümkündür. Bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin oktyabrın 20-də imzaladığı "Azərbaycan Respublikasının Qarabağ Milli Parkının yaradılması haqqında" sərəncam işğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən genişmiqyaslı bərpa və quruculuq işlərinin davamı olmaqla yanaşı, ölkəmizin ekoloji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində də əhəmiyyətli qərarıdır.

aləmi ilə Azərbaycanın ən qiymətli təbiət bölgələrindən biridir. Bu sərvətlərin qorunması yalnız indiki nəslin deyil, gələcək nəsillərin də qarşısında duran mühüm məsuliyyətdir.

Ekoloq bildirib ki, milli parkın belə geniş ərazini əhatə etməsi təbiətin mühafizəsi üçün böyük imkanlar yaradır: "Bununla belə, əsas məsələ yalnız geniş torpaq sahəsinin qorunması ərazi elan edilməsi deyil, mühafizə tədbirlərinin elmi əsaslarla və ardıcıl şəkildə həyata keçirilməsidir. Nadir bitki və heyvan növlərinin yaşayış mühitlərinin qorunması, meşələrin bərpası, çayların və digər su mənbələrinin mühafizəsi, qanunsuz ovçuluğun qarşısının alınması milli parkın fəaliyyətində əsas istiqamətlərdən olmalıdır. Parkın fəaliyyətində elmi tədqiqatlarla və müntəzəm ekoloji monitoringlərə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Çünki təbiətin bərpasının nəticələrini qiymətləndirmək üçün canlı növlərinin vəziyyətinin, bitki örtüyündə baş verən dəyişikliklərin, su ehtiyatlarının keyfiyyətinin və ekosistemlərin təsirinə göstərən amillərin davamlı öyrənilməsi vacibdir. Bu istiqamətdə aparılan araşdırmalar gələcək meşələrin bərpası üçün imkanlar açar".

Milli parkın yaradılması yerli əhalinin ekoloji maarifləndirilməsi baxımından da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Cəmiyyət baxımından ekoloji tarazlığın bərpası, çayların və digər su mənbələrinin mühafizəsi, qanunsuz ovçuluğun qarşısının alınması milli parkın fəaliyyətində əsas istiqamətlərdən olmalıdır. Parkın fəaliyyətində elmi tədqiqatlarla və müntəzəm ekoloji monitoringlərə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Çünki təbiətin bərpasının nəticələrini qiymətləndirmək üçün canlı növlərinin vəziyyətinin, bitki örtüyündə baş verən dəyişikliklərin, su ehtiyatlarının keyfiyyətinin və ekosistemlərin təsirinə göstərən amillərin davamlı öyrənilməsi vacibdir. Bu istiqamətdə aparılan araşdırmalar gələcək meşələrin bərpası üçün imkanlar açar".

Milli parkın yaradılması yerli əhalinin ekoloji maarifləndirilməsi baxımından da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Cəmiyyət baxımından ekoloji tarazlığın bərpası, çayların və digər su mənbələrinin mühafizəsi, qanunsuz ovçuluğun qarşısının alınması milli parkın fəaliyyətində əsas istiqamətlərdən olmalıdır. Parkın fəaliyyətində elmi tədqiqatlarla və müntəzəm ekoloji monitoringlərə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Çünki təbiətin bərpasının nəticələrini qiymətləndirmək üçün canlı növlərinin vəziyyətinin, bitki örtüyündə baş verən dəyişikliklərin, su ehtiyatlarının keyfiyyətinin və ekosistemlərin təsirinə göstərən amillərin davamlı öyrənilməsi vacibdir. Bu istiqamətdə aparılan araşdırmalar gələcək meşələrin bərpası üçün imkanlar açar".

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur tarixən zəngin təbii sərvətləri, müxtəlif landşaftları, nadir bitki və heyvan növləri ilə seçilib. Dağ meşələri, alp və subalp cəmiyyətləri, qay vadiləri, mineral bulaqlar və digər təbii komplekslər bu ərazilərin özünəməxsus ekoloji sistemini formalaşdırıb. Lakin Ermənistanın uzun illər davam edən işğalı nəticəsində bölgənin təbiətinə ciddi ziyan dəyib. Meşələrin qanunsuz qırılması, təbii ehtiyatların nəzarətsiz istismarı, torpaq və su mənbələrinin çirkləndirilməsi, yaşayış mühitlərinin dağıdılması ağır nəticələr doğurub. Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı Kitabı"na və Beynəlxalq Təbii Mühafizə İttifaqının "Qırmızı Siyahısı"na daxil edilmiş nadir növlərin yaşayış mühitləri də təhlükə ilə üzləşib.

2020-ci ildə Vətən müharibəsində qazanılan tarixi Zəfərdən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılması dövlətin əsas prioritetlərindən birinə çevrilib. Bu istiqamətdə təbii ekosistemlərin bərpası, meşələrin və biomüxtəlifliyin qorunması, xüsusi

mühafizə olunan təbii ərazilərinin fəaliyyətinin yenidən təşkili üzrə tədbirlər həyata keçirilir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur "yaşıl artım" zonasına çevrilməsi iqtisadi inkişafı ekoloji təhlükəsizliyin uzlaşdırılmasına və dayanıqlı yaşayış mühitinin yaradılmasına hədəfləyir. Böyük qayıdış çərçivəsində Zəngilan rayonundakı Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğunun, eləcə də Şuşa və Xocalı rayonlarını əhatə edən Daşaltı Dövlət Təbiət Yaşayışının fəaliyyətinin bərpası da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu addımlar nadir təbiət komplekslərinin mühafizəsinə, elmi müşahidələrin aparılmasına və ekoloji bərpa tədbirlərinin davam etdirilməsinə şərait yaradır.

Prezident İlham Əliyevin imzaladığı yeni sərəncamla Ağdərə rayonundan 44773,79 hektar, Xocalıdan 24597,80 hektar, Kəlbəcərdən 13514,98 hektar, Şuşadan 5314,34 hektar və Ləncıdan 217,09 hektar ərazi ayrılaraq xüsusi mühafizə olunan ərazilərin torpaqları kateqoriyasına daxil edilir. Beləliklə, ümumilikdə 88418 hektar sahədə Qarabağ Milli Parkı yaradılır.

Növbəti iki günün hava proqnozu: bölgələrdə yağış yağacaq, dolu düşəcək

Növbəti iki gün respublika ərazisində müşahidə ediləcək hava şəraiti açıqlanıb.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin Hidrometeoroloji Proqnozlar Bürosunun direktoru Gülnar Məmmədova AZƏRTAC-a bildirib ki, oktyabrın 22-si və 23-də Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraiti dəyişkən buludlu, əsasən yağmursuz keçəcək. Lakin axşam və gecə saatlarında yarımada bəzi ərazilərdə qısamüddətli yağış yağacağı ehtimalı var. Şimal-şərq küləyi əsəcək. Havanın maksimal temperaturu 20-24 dərəcə isti olacağı gözlənilir.

Eyni zamanda bölgələrdə oktyabrın 22-si və 23-də fəsilələrə yağış yağacaq. Ayrı-ayrı yerlərdə yağışın leysan xarakterli, intensiv və güclü olacağı, şimşək çaxacağı, dolu düşəcəyi, yüksək dağlıq ərazilərdə isə qar yağacağı ehtimal olunur. Mülayim şərq küləyi əsəcək. Gecə və səhər saatlarında bəzi yerlərdə duman olacağı ehtimalı var. Havanın maksimal temperaturu Aran rayonlarında 20-25, dağlıq ərazilərdə 12-17 dərəcə isti olacaq.

Ordubadın yüksək dağlıq ərazilərinə qar yağıb

Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, dünən ölkə ərazisində hava şəraiti əsasən yağmursuz keçib, lakin gecə və səhər bəzi dağlıq və dağətəyi rayonlarda qısamüddətli yağış, Ordubadın yüksək dağlıq ərazilərində isə qar yağıb.

Düşən yağının miqdarı Ordubad, Lerikdə 4, Şahbuz, Gədəbəy, Qusarda 2, Göygöl, Şəmkir, Daşkəsən, Şəki, Mingəçevir, Yardımlı, Astarda 1 millimetrdir.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəhbərliyi və kollektivi iş yoldaşları

ANAR MÜHƏMMƏDLİNİN

vaxtsız vəfatından kədərləndiklərini bildirir, mərhumun ailəsinə, yaxınlarına və doğmalarına dərin hüznə başsağlığı verir.

"AzerGold" QSC-nin rəhbərliyi və kollektivi cəmiyyətin əməkdaşı Teymur Mirzəyevə anası

LƏYAQƏT SOLTANOVANIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Ülkər XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"

BAŞ REDAKTOR

Bəxtiyar
SADIQOV

Əlaqə telefonları:

Qəbul otağı	- 539-68-71,	Beynəlxalq həyat, idman və
Baş redaktor müavinləri	- 538-86-86, 538-35-55	informasiya şöbəsi - 539-63-82, 432-37-68
Məsul katib	- 539-43-23,	Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 434-55-58
Məsul katib müavinləri	- 539-44-91,	İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,
Parlament və siyasət şöbəsi	- 539-84-41, 539-21-00,	Kompyuter mərkəzi - 538-20-87,
İqtisadiyyat şöbəsi	- 538-42-32	Mühəssisatlıq - 539-59-33

AZ 1073, Bakı şəhəri,
Mətbuat prospekti 23L
"Azərbaycan
Nəşriyyatı" MMC
4-cü mərtəbə

azreklam@mail.ru

www.azerbajjan-news.az

Qeydiyyat № 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb sahifələnmis, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-nin mətbəəsində çap edilmişdir

Qəzetə dərc üçün göndərilən materiallar Azərbaycan dövlətinin mövqeyinə uyğun olmalıdır

Gündəlik rəsmi dövlət qəzeti

Tiraj 3302
Sifariş 1347

Qiyməti 60 qəpik